

LEZEN

doet je goed

Handleiding

voor de leesboeken niveau 8A, 8B en 8C

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, 2022

VOORWOORD

De leesmethode *Lezen doet je goed* is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MINOWC), in het kader van het project 'Content for Reading Books and Teaching Guides' van het Second Basic Education Improvement Program (BEIP).

Deze leesmethode vervangt de methode *Van hier en daar en overal* en een deel van de methode *Ik hoor, ik kijk, ik lees*.

De opdracht tot ontwikkelen van een nieuwe leesmethode omvatte het ontwikkelen van een systeem van leesniveaus, het samenstellen van leesboeken voor leerlingen en het schrijven van handleidingen voor de leerkrachten.

Lezen doet je goed is dus een methode geworden waar gewerkt wordt met een duidelijk onderscheid in leesniveaus. De leesniveaus zijn grotendeels gebaseerd op inzichten uit studie van het Surinaamse leesonderwijs. Daarnaast zijn in Suriname toepasbare ideeën van internationale leessystemen meegenomen.

Een groot voordeel van de indeling in leesniveaus is de koppeling aan evaluatieve methoden. Zowel de opzet van de leesniveaus als de opzet van de handleidingen zijn in de beginfase in focusgroepmeetings voorgelegd aan stakeholders bij het leesonderwijs in Suriname. De inzichten die zijn verkregen uit de focusgroepen zijn meegenomen in de definitieve uitwerking van de methode. Voor de leerjaren 4, 5 en 6 zijn dit mondelinge en schriftelijke toetsen. In leerjaar 7 en 8 wordt er gewerkt met een portfolio. De evaluatiemethoden worden gedetailleerd beschreven in de handleidingen.

Een extra woord van dank gaat uit naar Sunita Pachai-Khedoe, Ina Ramautar-Dhanikasing, Marcia Holwijn en Fortune Scheuerman. Zij hebben op regelmatige basis feedback gegeven bij de samenstelling van deze handleiding. Het resultaat ligt nu voor u. Wij hopen dat het voor iedere leerkracht een inspiratiebron mag zijn om het leesonderwijs goed en plezierig te verzorgen.

Ismene Krishnadath

Projectleider 'Content for Reading Books and Teaching Guides'

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1

Inleiding	4
-----------	---

Hoofdstuk 2

<i>Lezen in leerjaar 8</i>	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Leesniveau 8A	7
2.3 Leesniveau 8B	8
2.4 Leesniveau 8C	10

Hoofdstuk 3

<i>Werkvormen</i>	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Vloeiend Lezen	12
3.3 Voorlezen	13
3.4 Vertellen	14
3.5 Theaterlezen	15
3.6 Poëzievoordracht	16
3.7 Stillezen	17
3.8 Vrij lezen	17
3.9 Boekpresentatie	18

Hoofdstuk 4

<i>Voorbeeldlessen Leerjaar 8</i>	20
4.1 Inleiding	20
4.2 Voorbeeldles Vloeiend Lezen	20
4.3 Voorbeeldles Voorlezen	25
4.4 Voorbeeldles Vertellen	31
4.5 Voorbeeldles Theaterlezen	36
4.6 Voorbeeldles Poëzievoordracht	41
4.7 Voorbeeldles Stillezen	42
4.8 Voorbeeldles Vrij Lezen	48
4.9 Voorbeeldles Boekpresentatie	49

Hoofdstuk 5

<i>Overzicht van de teksten</i>	61
5.1 Inleiding	61
5.2 Overzicht leesboek niveau 8A	62
5.3 Overzicht leesboek niveau 8B	67
5.4 Overzicht leesboek niveau 8C	73

Hoofdstuk 6

<i>Het portfolio</i>	76
6.1 Inleiding	76
6.2 Overzichtslijst van de opdrachten	77
6.3 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 8A	78
6.4 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 8B	83
6.5 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 8C	88

Bronnen

Bijlage A: Woordenschatlijsten niveau 8A, 8B, 8C
Bijlage B: Leesniveaus van Lezen doet je goed

Hoofdstuk 1 Inleiding

Deze handleiding maakt deel uit van de leesmethode *Lezen doet je goed*. Deze leesmethode is bestemd voor leerjaar 4 tot en met 8 van het basisonderwijs in Suriname. Voor elk leerjaar zijn er drie leesboeken voor de leerlingen en een handleiding voor de leerkracht ontwikkeld.

De methode is uitgewerkt aan de hand van leesniveaus en bouwt voort op het voorbereidend en aanvankelijk lezen dat in de voorgaande leerjaren is verzorgd. Op het eerste en tweede niveau, 4A en 4B, wordt nog veel aandacht besteed aan woordcategorieën, die in de laatste periode van leerjaar 3 aan de orde zijn geweest. Tot en met leerjaar 6 richten de niveaus (4C, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C) zich op technische aspecten van het voortgezet lezen. Daarna gaat het vooral om het ontwikkelen van een positieve leesattitude (7A, 7B, 7C, 8A, 8B, 8C). In de bijlage bij deze handleiding wordt een schematisch overzicht gegeven van de niveaus.

Het doel van deze leesmethode is;

- het verder ontwikkelen van de leescompetenties, zodat de leerling zelfstandig teksten op het hoogste niveau (8B) kan lezen;
- het bevorderen van een positieve leesattitude bij de leerlingen.

De methode richt zich op het ontwikkelen van leescompetenties in de Nederlandse taal. Uiteraard wordt er rekening gehouden met specifieke taalaspecten die te maken hebben met de Surinaamse taalrealiteit. In Suriname wordt het Surinaams-Nederlands (SN) gesproken. Het SN verschilt in bepaalde opzichten van de andere varianten van het Nederlands. In het lexicon zien we bijvoorbeeld typische SN-woorden waarmee kinderen in Suriname objecten en concepten uit hun leefomgeving benoemen. Verder kan er ook niet aan voorbij worden gegaan dat Suriname een meertalige samenleving is. Leerlingen komen dagelijks in aanraking met andere talen dan de schooltaal. Vooral in het mondeling taalgebruik worden de talen met elkaar verweven. In de teksten in de leesboeken wordt mondeling taalgebruik vaak weergegeven in de directe rede, in citaten van de verhaalpersonages.

Bij de spelling is in eerste instantie uitgegaan van de *Woordenlijst Nederlandse taal*, beter bekend als het Groene Boekje. Bij Surinaams-Nederlandse woorden die zijn opgenomen in het Groene Boekje is die spelling gebruikt. Voor SN-woorden die niet in het Groene Boekje voorkomen, is het *Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan de Nederlandse Taal* en *Carisur Culinaire Dictionaire* geraadpleegd. Voor het Sranan zijn *De spelling van het Sranan* en het Sranan-Nederlands woordenboek op het internet gevolgd. Voor het Sarnámi is er gebruik gemaakt van de woordenlijst in *Sarnámi woordenschat*. Voor de overige talen zijn internetbronnen geraadpleegd.

Bij de keuze van de teksten is er gelet op een aantal criteria. In de leesboeken zijn teksten opgenomen die bijdragen aan:

- algemene kennisontwikkeling;
- een positieve attitudevorming, in lijn met richtlijnen die voortvloeien uit het nationaal onderwijsbeleid en internationale beleidsdocumenten die door Suriname zijn geratificeerd;
- culturele geletterdheid, met name kennis van nationaal en internationaal cultureel erfgoed;
- het bewustzijn van ons groen erfgoed, omdat Suriname het groenste land op aarde is, en natuur en milieu behoren tot de belangrijke issues van de huidige en komende generaties;
- leesplezier, al dan niet door gebruik van activerende werkvormen;
- literatuureducatie, met poëzie en een variëteit aan verhaalgenres.

Deze handleiding hoort bij de leesboeken op niveau 8A, 8B en 8C. Het gaat bij deze niveaus erom dat de leerlingen de verworven leescompetenties blijven inzetten om die te verdiepen en te verduurzamen. De leerkracht krijgt uitgebreide informatie en richtlijnen om het leesplezier van de leerlingen te bevorderen door het aanbieden van kwalitatief goed en gevarieerd leesmateriaal aan de hand van

verschillende activerende werkvormen.

In hoofdstuk 2 worden de inhouden en de doelen van de verschillende niveaus beschreven.

In hoofdstuk 3 worden leeswerkvormen beschreven die gebruikt kunnen worden in leerjaar 7. Deze werkvormen zijn alle bekend uit de voorgaande leerjaren. Alle werkvormen lenen zich uitstekend voor differentiatie. Er zijn voldoende mogelijkheden om individuele leerlingen te begeleiden bij het maken van keuzes die bij hun interesses en ontwikkelingsniveau passen. Uiteraard zullen de leerlingen na het maken van de keuze verder begeleid moeten worden om gestelde doelen te behalen.

In hoofdstuk 4 is van elke werkvorm een voorbeeldles uitgewerkt. Aan de hand van deze voorbeelden en de informatie in hoofdstuk 5 kan de leerkracht zijn eigen lesplannen opstellen.

Hoofdstuk 5 geeft een schematisch overzicht van alle lessen. In het schema zijn de volgende punten opgenomen:

- het nummer van de les;
- de titel van de les;
- de woordenschat;
- achtergrondinformatie en tips.

Bij de woordenschat zijn vijf Algemeen-Nederlandse (AN) of Surinaams-Nederlandse (SN) woorden uit de tekst aangestipt, als suggestie om aandacht aan te besteden. De leerkracht is vrij deze lijst te wijzigen en/of aan te vullen, naar behoefte van zijn leerlingengroep. Verder staan bij de woordenschat ook (leen)woorden uit andere talen. Bij de achtergrondinformatie wordt een toelichting gegeven die betrekking heeft op de tekst. De tips verwijzen veelal naar het verfraaien of verdiepen van de portfolio-opdrachten. De leerkracht wordt van harte aanbevolen om de leerlingen aan te moedigen eigen creatieve ideetjes toe te passen.

Hoofdstuk 6 richt zich op de evaluatie. De leesontwikkeling van de leerling wordt bijgehouden aan de hand van zijn leesportfolio. Hierin houdt de leerling bij welke activiteiten hij ontplooit in het kader van zijn leesontwikkeling. Ook worden verslagen, plaatjes en ander materiaal verzameld die gerelateerd zijn aan opdrachten die de leerling heeft uitgevoerd. In hoofdstuk 6 worden alle opdrachten en de beoordelingscriteria uitvoerig omschreven.

De handleiding wordt afgesloten met een bronnenlijst en twee bijlagen. Bijlage A geeft een overzicht van de woorden die bij de woordenschat zijn opgenomen. Bijlage B is een overzicht van de leesniveaus over alle leerjaren.

Hoofdstuk 2 Lezen in leerjaar 8

2.1 Inleiding

De methode *Lezen doet je goed*, die bestemd is voor leerjaar 4 tot en met 8 van de Surinaamse basisschool, hanteert voor de indeling van teksten verschillende leesniveaus. Voor leerjaar 8 zijn niveau 8A, 8B en 8C van toepassing.

Het proces van leren lezen wordt verdeeld in verschillende fasen: voorbereidend lezen, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen. Het voorbereidend lezen start al vanaf leerjaar 1, en gaat geleidelijk met auditieve oefeningen in leerjaar 2 over naar aanvankelijk lezen. Dit wordt doorgezet in leerjaar 3 en gaat door tot en met het tweede kwartaal van leerjaar 4. Vanaf het derde kwartaal van leerjaar 4 tot en met leerjaar 6 is de focus op het voortgezet lezen. Daarbij is de nadruk gelegd op lezen als een geautomatiseerde cognitieve competentie. De leerling moet de gelegenheid krijgen om vaak te lezen uit het aanbod aan leesteksten in de leesboeken. Populair gezegd spreekt men van 'leeskilometers maken'.

Het laatste deel van het automatiseringsproces is interpretatie. De lezer geeft betekenis aan datgene wat op papier staat. In de methode *Lezen doet je goed*, wordt dit onderdeel gekoppeld aan de uitbreiding van de woordenschat en het bespreken van de tekst en de opdrachten met de leerling. Er worden per les een aantal woorden aangestipt met het advies aan de leerkracht de woorden te bespreken. Hardop Lezen als didactische werkvorm is afgebouwd in de fase van het voortgezet lezen. Het uitspreken van de tekst vertraagt namelijk de leeshandeling. Op niveau 4C is een aanloop genomen naar stillezen, die is doorgezet in leerjaar 5 en 6.

Het technisch lezen duurt tot en met leerjaar 6. De opbouw in niveaus voor technisch lezen is in deze methode grotendeels bepaald door de lengte van de teksten en het gemiddeld aantal woorden per zin. De leerling heeft geleerd steeds langere zinnen en langere teksten binnen een bepaalde tijd te verwerken. In leerjaar 6 wordt de fase van het voortgezet lezen afgesloten.

In leerjaar 7 en 8 wordt ervan uitgegaan dat leerlingen de stappen in het technische leesproces hebben geautomatiseerd en zelfstandig een tekst kunnen lezen. De nadruk komt in deze leerjaren te liggen op de leesmotivatie. Lezen is een belangrijke vaardigheid, die de leerling gedurende zijn hele leven goed van pas kan komen. Zo noemt Els Moor in haar boek *Lees je wijs* zes functies van jeugdliteratuur, die we hieronder zullen toelichten.

1. De ontspannende functie. Deze functie, ook wel de recreatieve functie, doelt op lezen als een bezigheid die het kind fijn vindt als vrijetijdsbesteding.
2. De creatieve functie. Creatief denken heeft veel te maken met fantasie. Met onze fantasie kunnen wij ons dingen voorstellen die er (nog) niet zijn. Deze cognitieve vaardigheid is nodig voor het bedenken van nieuwe dingen. Ook bij het zoeken naar oplossingen voor problemen moet men creatief kunnen denken. Jeugdboeken laten vaak zien hoe de problemen van de hoofdfiguur op een fantasievolle wijze worden opgelost. Door de fantasie-elementen in een verhaal leert de lezer out-of-the-box te denken.
3. De emotionele functie. Deze functie doelt op de mogelijkheid die de lezer heeft om zich in de gevoelens van de verhaalfiguren in te leven. Dit ondersteunt de empathische ontwikkeling. De lezer leert met zijn eigen gevoelens en die van anderen om te gaan.
4. De informatieve functie. Boeken bevatten altijd informatie. Het kind verwerft kennis over allerlei zaken. Hoewel dit onbewust gebeurt - de lezer concentreert zich meer op de loop van het verhaal - blijft de feitenkennis, over bijvoorbeeld de geografie, de geschiedenis of leefwijze van mensen, wel hangen in het geheugen van de leerling.
5. De pedagogische functie. Deze functie heeft te maken met de waarden- en normenontwikkeling van de lezer. Bij veel verhalen die geschreven zijn voor de jeugd kan de lezer een oordeel vormen over gewenst en minder gewenst gedrag. Vooral volksverhalen geven een duidelijke boodschap mee.

6. De esthetische functie. Deze functie duidt op de artistieke vorming van de lezer. Het gaat dan om literaire kunst. De lezer leert poëzie en proza waarderen om de klankenrijkdom, de stijl, het genre enzovoort.

Het is dan ook belangrijk de leerling te blijven motiveren om te lezen. Hierbij speelt differentiatie een belangrijke rol. Leerlingen uit een milieu waar veel gelezen wordt, hebben een voorsprong op leerlingen uit een milieu waar weinig gelezen wordt. Leerlingen zelf hebben verschillende interessegebieden. Om de leerlingen blijvend te motiveren, moet rekening gehouden worden met deze verschillen. In deze methode wordt op drie manieren getracht de individuele leerling tegemoet te komen. In de eerste plaats worden er aanbevelingen gedaan om met de leeswerkvormen op een activerende manier in te spelen op verschillen tussen leerlingen. Ten tweede wordt de leerling veel meer vrijheid gegeven om zelf zijn teksten te kiezen. Ten slotte wordt de leerling geëvalueerd aan de hand van zijn leesportfolio, waarin stukken worden verzameld die het resultaat zijn van verschillende door de leerling uitgevoerde opdrachten. De leesportefeuille verschilt per leerling omdat er een keuze gemaakt kan worden uit verschillende opdrachten en omdat er bij veel opdrachten een keuze gemaakt kan worden uit verschillende teksten.

2.2 Leesniveau 8A

Inleiding

Op dit niveau wordt aandacht besteed aan de literaire genres 'fantasy', 'sciencefiction' en het 'griezeverhaal'. Verder is er ook aandacht voor dramaspel met poppen. De lengte van de teksten is, net als bij het vorige leesniveau, 7C, tussen de 1300 en 1700 woorden. Net als in leerjaar 7, verzamelen de leerlingen bewijsstukken van hun leesvorderingen in hun leesportfolio. In hoofdstuk 6 wordt uitgebreid ingegaan op dit portfolio.

Fantasy, sciencefiction en het griezelverhaal

Fantasy is een genre waarbij onwerkelijke gebeurtenissen een belangrijke rol spelen. In de verhalen komen verzonnen wezens en verzonnen werelden voor. Sciencefiction, ook wel afgekort als scifi, is een subgenre van fantasy. De verzonnen werelden liggen in de verre toekomst. Ook wordt er in scifi veel aandacht besteed aan technisch vernuft. Het griezelverhaal is ook een subgenre van fantasy. In deze verhalen zijn de onwerkelijke en mysterieuze gebeurtenissen bedoeld om de lezer te laten griezelen. De Surinaamse orale traditie kent veel griezelverhalen, beter bekend als 'jorka tori'.

In de leesboeken van deze methode zijn al eerder verhalen opgenomen uit deze genres; bijvoorbeeld het griezelverhaal 'Wat opa Rudi niet vertelde' in leesboek 7A, het fantasy-verhaal 'Alice in Wonderland' en het scifiverhaal 'De tijdreiziger', beide in leesboek 7B.

In leerjaar 7 is niet verder ingegaan op deze genres. Op niveau 8A wordt dat wel gedaan. De leerlingen leren dus deze genres herkennen.

Dramascript voor poppen

De meeste leerlingen hebben het poppentheater al op de kleuterschool leren kennen door poppenkastvoorstellingen. De poppen bij dit type theater hebben meestal een voorgevormd hoofd en kleding van stof die over de hand wordt geschoven. De poppenspeler zit in een kast en beweegt de poppen met zijn handen.

Op leesniveau 8A wordt aandacht besteed aan het wajangtheater, een poppenspel uit de Javaanse traditie. Wajang betekent 'schim'. De poppen zijn in de traditionele vorm van het spel achter een verlichte doek als schimmen te zien. In modernere vormen kan de poppenspeler, de dalang, ook voor het doek zitten en zijn de poppen gewoon te zien. Traditionele wajangpoppen zijn platte figuren van leer, die bevestigd zijn aan een stok en waarbij bepaalde delen van de pop bewogen kunnen worden. Er zijn echter ook wayangspelen, waarbij de poppen driedimensionaal zijn. Traditionele wajangverhalen zijn afkomstig uit de Ramayana of de Mahabaratha, epische heldenverhalen uit de Indiase cultuur. Inhoudelijk is het wajangtheater dus sterk beïnvloed vanuit India. De wajangverhalen over Rama en

Sita zullen in Suriname dan ook gemakkelijk herkend worden door leerlingen die bekend zijn met het hindoeïsme.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 8A zijn:

Kennisdoelen

De leerling:

- kent en herkent verhalen van het genre fantasy en de subgenres sciencefiction en griezelverhaal;
- kan vertellen dat wajang een vorm van poppentheater uit de Javaanse cultuur is.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- oefent en consolideert zijn leescompetenties;
- participeert in een vorm van poppentheater.

Affectieve doelen

De leerling:

waardeert het verschillend aanbod aan verhalen,

waardeert poppentheater,

kan zich inleven in emoties.

Concrete leerdoelen

Van de leerling wordt verwacht dat hij:

- de volgende verplichte opdrachten heeft gemaakt:
 - opdracht 8A-V1: Zeven korte leesverslagen van een fantasy-verhaal (keuze tekst 1 tot en met 14);
 - opdracht 8A-V2: Twee korte leesverslagen van een scifiverhaal (keuze uit tekst 15 tot en met 20);
 - opdracht 8A-V3: Een kort leesverslag van een griezelverhaal (keuze tekst 21 tot en met 24);
 - opdracht 8A-V4: Meedoen met een poppenvertelling (tekst 25).
- twee van de volgende keuze-opdrachten heeft gemaakt:
 - opdracht 8A-K1: Tekening bij een verhaal;
 - opdracht 8A-K2: Een pop voor het poppentheater;
 - opdracht 8A-K2: Een vertelling.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio. In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

2.3 Leesniveau 8B

Inleiding

Op dit niveau krijgen de leerlingen nog meer verhaalgenres aangeboden. Het gaat om de genres reis- en avonturenverhaal. De verhalen zijn tussen de 1500 en 2000 woorden lang.

Verder wordt er aandacht besteed aan poëzie, met name poëzie in eenvoudig Sranan.

Het reis- en avonturenverhaal

‘Wie verre reizen doet, kan veel verhalen’, is een bekend spreekwoord. Daarmee wordt aangegeven dat reizen goede inspiratiebronnen zijn voor verhalen. Reisverhalen kunnen zowel fictie, als non-fictie zijn. Bij fictie is het verhaal verzonnen; de reis is bedacht in het hoofd van de schrijver. In dit geval, kunnen er dus ook gebeurtenissen voorkomen in het verhaal die niet stroken met de realiteit. Een voorbeeld van zo’n verhaal is ‘Gullivers reizen’. Bij non-fictie, zoals in een reisverslag, heeft de auteur

de reis echt gemaakt. De schrijver beschrijft plaatsen die werkelijk bestaan en gebeurtenissen die hij zelf heeft meegemaakt, zoals bijvoorbeeld in 'Een trip naar de Kasikasima'.

In een avonturenverhaal is er een grote spanningsboog. Tijdens de gebeurtenissen die worden beschreven, raakt de hoofdpersoon in gevaar, vaak zelfs in levensgevaar. In een avonturenverhaal loopt het altijd goed af. Aan het eind is het gevaar voorbij; de hoofdpersoon is gered of heeft zichzelf weten te redden. Avonturenverhalen zijn fictief, ze worden bedacht in het hoofd van de auteur.

Reis- en avonturenverhalen zijn goed te combineren. Soms verzint de schrijver die de reis heeft gemaakt bepaalde gebeurtenissen erbij om het reisverhaal spannender te maken. Soms is de hele reis verzonnen. In ieder geval brengt reizen mensen naar plekken, die ze niet eerder hebben gezien, en dat is vaak op zichzelf al een avontuur.

Sranan poëzie

Het Sranan speelt in Suriname een belangrijke rol als gevoelstaal. Het Sranan wordt niet onderwezen in ons reguliere onderwijs en is daarom voornamelijk een gesproken taal, die de sprekers gebruiken in informele situaties. Het Sranan ligt dicht bij het hart van de spreker en leent zich daarom goed voor het uiten van gevoelens. Veel Surinaamse dichters maken dan ook gebruik van deze taal om hun poëtische gevoelens tot uiting te brengen. In leesboek 8B zijn vier Sranan gedichten opgenomen. Een van ze staat in het verhaal 'Kaapstad'. De zinnen in het gedicht brengen een bepaalde emotie tot uiting. Surinaamse dichters gebruiken meestal de vrije versvorm, maar in de gedichten in het boek komt ook eind- en beginrijm voor. Bij alle gedichten is er een Nederlandse vertaling opgenomen. De vertaling is bedoeld als hulpmiddel, voor degenen die het Sranan niet genoeg beheersen om het gedicht te begrijpen. Bij het voordragen moeten de leerlingen zich echter concentreren op het Sranan, omdat deze taal het gedicht een eigen klankkleur geeft en een specifieke manier van emotionele verwoording heeft.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 8B zijn:

Kennisdoelen

De leerling:

- kent en herkent verhalen van het genre reisverhaal en avonturenverhaal;
- begrijpt de boodschap uit de Sranangedichten.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- oefent en consolideert zijn leescompetenties;
- oefent in het voordragen van eenvoudige Sranan gedichten.

Affectieve doelen

De leerling:

- waardeert het verschillend aanbod aan verhalen;
- waardeert het Sranan als poëtische taal;
- de leerling herkent en kan zich inleven in emoties.

Concrete leerdoelen

Van de leerling wordt verwacht dat hij:

- de volgende verplichte opdrachten heeft gemaakt:
 - opdracht 8B-V1: zeven korte leesverslagen van een reisverhaal (keuze uit tekst 1 tot en met 18);
 - opdracht 8B-V2: drie korte leesverslagen van een avonturenverhaal (keuze uit tekst 15 tot en met 22);
 - opdracht 8B-V4: een poëzievoordracht houden in het Sranan.
- opdracht 8B-K1 en 8B-K2 heeft gemaakt **of** opdracht 8B-K3 heeft uitgevoerd:
 - opdracht 8B-K1: een routekaart van een reisverhaal;
 - opdracht 8B-K2: woordpuzzel bij leesboek 8B;
 - opdracht 8B-K3: een boekpresentatie.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio. In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

2.4 Leesniveau 8C

Inleiding

Dit boek is het laatste in de reeks van vijftien leesboeken voor de leesmethode *Lezen doet je goed*. De tien verhalen zijn bedoeld als extra leesstof, die de leerlingen tijdens de leesles, maar ook in hun vrije uurtjes op school kunnen lezen om 'leeskilometers' te maken.

De verhalen hebben hetzelfde niveau als die in leesboek 8B. Ze bevatten tussen de 1500 en 2000 woorden. De werkvorm die gehanteerd wordt is Vrij Lezen. De leerlingen mogen zelf bepalen in welke volgorde ze de verhalen willen lezen. Tijdens het lezen moet de leerling kunnen beschikken over de mogelijkheid om de betekenis van moeilijke woorden op te zoeken. Dit kan door bijvoorbeeld enkele woordenboeken ergens neer te leggen, waar de leerlingen makkelijk bij kunnen. Als er internet in de klas aanwezig is, zouden de leerlingen moeilijke woorden op het internet kunnen opzoeken. De leerkracht kan, in de vorm van individuele begeleiding, ook woorden of zinsdelen verklaren, die niet zo makkelijk in het woordenboek of op het internet zijn te vinden.

De thema's verschillen per verhaal, maar allemaal geven ze de leerlingen de mogelijkheid om mee te leven met de emoties van de hoofdfiguur of -figuren. Ook heeft elk verhaal een leerrijke boodschap.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 8C zijn:

Kennisdoelen

De leerling:

- breidt zijn algemeen ontwikkelingsniveau en woordenschat uit.

Vaardigheidsdoelen

De leerling oefent:

- zijn algemene leesvaardigheid.

Affectieve doelen

De leerling waardeert:

- lezen van verschillende soorten verhalen.

Concrete leerdoelen

Van de leerling wordt verwacht dat hij:

- de verplichte opdracht heeft gemaakt:
 - opdracht 8C-V1: Drie korte leesverslagen (keuze uit tekst 1 tot en met 10);
- één van keuze-opdrachten heeft gemaakt;
 - opdracht 8C-K1: Tekening bij een verhaal;
 - opdracht 8C-K2: Woordpuzzel bij leesboek 8C.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio. In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

Hoofdstuk 3 Werkvormen

3.1 Inleiding

In de methode *Lezen doet je goed* wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht bekend is met algemene didactische werkvormen en technieken. Een didactische techniek die goed toepasbaar is in het leesonderwijs is modelleren. De leerkracht leest een woord, zinsdeel of zin op de juiste wijze voor. De leerling krijgt hierbij dus een voorbeeld (een model), dat nagedaan moet worden. Deze techniek heeft extra meerwaarde bij het differentiëren, omdat individuele leerlingen of groepjes van leerlingen die moeite hebben met het vloeiend lezen van een woord, zinsdeel of zin, met deze eenvoudige techniek goed geholpen kunnen worden.

Verder zijn er specifieke leeswerkvormen. Niet elke werkvorm is geschikt voor elk niveau. In leerjaar zeven worden de volgende werkvormen aanbevolen:

- Vloeiend Lezen
- Voorlezen
- Vertellen
- Theaterlezen
- Poëzievoordracht
- Stillezen
- Vrij Lezen
- Boekpresentatie

Hieronder worden deze werkvormen beschreven. De beschrijving bestaat steeds uit de volgende onderdelen:

- omschrijving;
- doel(en);
- voorwaarden;
- variaties.

3.2 Vloeiend Lezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm krijgt de leerling de beurt om een stuk tekst hardop te lezen met in achtneming van de juiste articulatie en de juiste intonatie. Met de juiste intonatie wordt bedoeld dat de juiste toonhoogte wordt gebruikt en dat de leestekens juist worden geïnterpreteerd. Hoe vaker de leerling oefent, hoe vaardiger hij zal worden in het vloeiend lezen. Het is dus belangrijk dat zoveel mogelijk leerlingen een beurt krijgen. In leerjaar 8 kan deze werkvorm het liefst in groepjes worden toegepast. De leerkracht geeft eerst algemene instructies aan de hele klas. Daarna mogen leerlingen in hun groep om de beurt lezen. Beurtwisseling kan aan de hand van tijdsafspraken of na een bepaald aantal zinnen of regels. De leerkracht luistert bij elke groep een tijdje mee en geeft feedback.

- Doel

De leerling moet de tekst verstaanbaar en vlot kunnen lezen met de juiste articulatie en de juiste intonatie.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm
 - De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau.
 - De groepen mogen niet te groot zijn. Groepen van vier leerlingen worden aanbevolen.
 - De groepen mogen elkaar niet storen. De leerkracht moet zorgen voor een rustige en ordelijke leesomgeving.
- Variaties
 - Lezen tot een fout. De leerlingen in de groepen moeten ongeveer hetzelfde niveau hebben. De leerling die aan de beurt is, leest totdat één van de andere leerlingen een fout hoort. Van

tevorens wordt afgesproken wat als fout wordt aangerekend. Makkelijk herkenbare fouten zijn het overslaan van een woord of het verkeerd uitspreken van een woord. Maar men kan ook afspreken om te letten op leestekenfouten. Na een fout gaat de volgende leerling die aan de beurt is verder.

- De leerkracht kan worden bijgestaan door een leesouder. In dit geval werkt de ouder met één van de groepjes of een individuele leerling. De school moet in dit geval voorzieningen treffen om leesouders bij de school te betrekken. De leesouders moeten een korte training hebben gehad.
- De leerkracht kan de leerlingen in duo's verdelen. De leerlingen lezen om de beurt.

3.3 Voorlezen

- Omschrijving

Voorlezen is een werkvorm waarbij de leerkracht op de voorgrond staat. De leerkracht leest een tekst voor aan een groep leerlingen. De leerkracht bespreekt de tekst vóór en na het voorlezen.

- Doel

Met voorlezen beoogt de leerkracht vooral de leerlingen te laten genieten van een mooi voorgelezen tekst. Het gaat dus om het bevorderen van leesplezier. Tegelijkertijd draagt het voorlezen bij aan de passieve taalvaardigheid van de leerlingen en leert het hen aandachtig en kritisch te luisteren. Door vaak voor te lezen bouwt de leerkracht aan een lees traditie, waarbij het boek een vanzelfsprekende plaats krijgt in het leven van de leerlingen. Als leerlingen vaak worden voorgelezen, wordt er verwacht dat zij op den duur:

- meer interesse tonen voor boeken;
- vaker zelf boeken lezen;
- een grotere passieve woordenschat hebben;
- aandachtig en kritisch kunnen luisteren.
- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm
 - De leerkracht staat bij deze werkvorm op de voorgrond. Het is belangrijk dat hij de voorleesvaardigheid beheerst. De leerkracht moet vloeiend kunnen lezen. Het is ook belangrijk dat er met passie wordt voorgelezen. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emoties uit het verhaal tot uiting worden gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek.
 - De leerkracht moet een voorleessfeer creëren. Dit gebeurt in het voorgesprek. Hij introduceert het verhaal en vraagt de leerlingen om goed te luisteren. Een stimulerende inrichting van de leesomgeving helpt ook. Sommige scholen hebben speciale taal lokalen waar voorleeshoeken met gemakkelijke zitjes zijn ingericht.
 - De keuze van de tekst is erg belangrijk. De teksten moeten aansluiten bij de interesses van de leerlingen. De tekst moet niet te lang en niet te kort zijn. Een te korte tekst geeft niet genoeg voorleesplezier. Bij een te lange tekst gaat de aandacht van de leerlingen verloren. Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang een tekst moet zijn. De leerkracht moet op basis van zijn ervaringen met zijn leerlingen inschatten hoe lang zij geconcentreerd kunnen luisteren.
 - Na het voorlezen moeten de leerlingen de gelegenheid krijgen zich te uiten. De leerkracht helpt ze op weg met richtvragen, zoals 'Welk deel vond je spannend/saai/leuk?', 'Zou jij ook zo handelen als de hoofdfiguur?', 'Heb je nieuwe woorden geleerd?', 'Zo ja, welke woorden?'
- Variaties
 - Het voorlezen kan afgewisseld worden met het vertellen. Bij vertellen wordt de tekst niet letterlijk gevolgd, maar interpreteert de leerkracht deze op eigen wijze. Het biedt hem de mogelijkheid om in te spelen op het begripsniveau van zijn leerlingen. Ook heeft hij meer mogelijkheden met pantomimiek.
 - Leerlingen kunnen ook getraind worden in voorleesvaardigheden. Het houden van voorleeswedstrijden tussen klassen/scholen is een leuke leesbevorderingsactiviteit.
 - Naast het voorlezen van losse teksten, is het fijn om voor de oudere leerlingen een heel boek voor te lezen, in vervolgdelingen. Eindig dan elke keer met een cliffhanger. Hierdoor zullen de

leerlingen uitkijken naar het volgend deel.

3.4. Vertellen

- Omschrijving

Vertellen kan zowel door de leerkracht als de leerling worden gedaan. Vertellen door de leerkracht gebeurt veel in de eerste leerjaren van het basisonderwijs. De leerlingen kunnen dan nog niet lezen, maar leren zich te concentreren op een verhaal. Hun passieve woordenschat groeit ook.

In leerjaar 8 is het de moeite waard om leerlingen te laten vertellen. De instructies over vertellen hieronder, concentreren zich op vertellen door de leerling. Nadat de leerling een verhaal heeft gelezen, vertelt hij deze in eigen woorden aan een aantal luisteraars. De kunst is zijn publiek te boeien. De ene leerling zal meer verteltalent hebben dan de andere, maar met goede instructies komen de meeste leerlingen een heel eind. De belangrijkste instructies zijn:

- Het verhaal goed lezen en indelen in een begin-, een midden- en een slotstuk.
- Oefenen om het verhaal in eigen woorden in 5 tot 10 minuten te vertellen.
- Letten op stemgebruik. Het stemgebruik moet passen bij de karakters en gebeurtenissen in het verhaal.
- Pantomimiek: het maken van bij het verhaal passende lichaamsbewegingen.
- De leerling mag toneelattributen gebruiken om het verhaal te verlevendigen (kleding, voorwerpen, instrumenten).

- Doel

Door het (na)vertellen van het verhaal in eigen woorden zal de leerling:

- de tekst beter begrijpen;
- zich beter inleven in het verhaal;
- verschillende presentatievaardigheden kunnen oefenen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht heeft met voorbeelden uitgelegd waarop gelet moet worden om de vertelling succesvol te laten verlopen. De leerlingen hebben de leerkracht eerder ook verhalen horen vertellen.
- De leerling heeft in overleg met de leerkracht een verhaal gekozen dat bij hem past en geschikt is voor een vertelling.
- De leerkracht legt in de voorbesprekingen de nadruk op het plezier dat de leerlingen zullen beleven bij een vertelling. Hoewel de vertelling als activiteit wordt bijgeschreven in het portfolio, moet de leerling niet de indruk krijgen dat de vertelling een test of examen is.
- De leerling heeft de gelegenheid gehad zijn vertelling thuis te oefenen.
- De leerkracht is nagegaan welke leerlingen moeite hebben met spreken voor de klas. Deze leerlingen zullen zich veiliger voelen als ze aan een kleine groep kunnen vertellen (zie hieronder bij Variaties).
- De verteller wordt na de vertelling beloond met een compliment of een applaus.

- Variaties

- Vertellen in groepsverband. De klas wordt opgedeeld in groepen. De leerkracht heeft elke groep een locatie toegewezen, in en buiten de klas, waar rustig verteld kan worden. Eén of meerdere leerlingen vertellen een verhaal aan de groep.
- Tori happening. Dit is een feestelijke activiteit, eventueel in wedstrijdsfeer, waarbij meerdere klassen betrokken kunnen worden. Groepen bereiden elk een vertelling voor om op de tori happening te presenteren.

3.5 Theaterlezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm wordt een script gelezen. Er is met een rolverdeling aangegeven welke karakters

welke delen van het script lezen. Het theaterlezen verloopt in vijf fasen.

oIn de eerste fase wordt het script in zijn totaliteit doorgenomen en als een gewone tekst gelezen.

oIn de tweede fase geeft de leerkracht uitleg over de tekst en de verschillende rollen.

- In de derde fase worden de rollen verdeeld en oefenen de leerlingen de hun toegewezen rollen. Tussen de teksten voor de verschillende rollen, staat vaak informatie over de setting, de mimiek of pantomimiek. Deze informatie is schuingedrukt en hoeft in principe niet hardop gelezen te worden. Wel moeten de lezers de informatie gebruiken om hun rol goed te vertolken.
- In de vierde fase worden individuele leerlingen aangewezen om de verschillende rollen te vertolken. Hierbij wordt er hardop gelezen, met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek, volgens eigen interpretatie of volgens instructies in het script.
- In de vijfde en laatste fase wordt er door de leerkracht en leerlingen feedback gegeven op de scriptvertolking.

- Doel

De leerlingen moeten:

- een theatertekst op niveau 8B kunnen interpreteren;
- zich kunnen inleven in de rollen die horen bij deze teksten;
- de tekst van elke rol vloeiend kunnen voordragen;
- in een rol kunnen deelnemen aan een groepsvoordracht van de tekst.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling wekken met didactische interventies.
- De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin leerlingen niet bang zijn om de aangewezen rol voor te dragen;
- De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de uitvoering van een rol op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- Leerlingen kunnen een script vertolken. Hierbij wordt het verhaal dus uitgebeeld in een toneelstuk.
- Poppentheater; hierbij hanteren de leerlingen poppen die een rol representeren.
- Behalve teksten voor verhaalfiguren, heeft een theatertekst vaak ook teksten voor een verteller. Het kan leuk zijn om voor de verteller het symbool en de naam van de verteller uit de Javaanse wajangtheatertraditie hiervoor te gebruiken: gunungan.
- De klas kan in groepen worden verdeeld, waarbij de groepen delen van het script of verschillende scripts krijgen om mee te werken.

Voorbeeld gungungan

3.6 Poëzievoordracht

- Omschrijving

Bij deze werkvorm draagt de leerling een gedicht met passie voor. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emotie van het gedicht tot uiting wordt gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek. De leerkracht doet dit eerst voor. Na de modelvoordracht van de leerkracht wordt het gedicht besproken en krijgen de leerlingen de beurt om een voordracht te doen.

- Doelen

De leerlingen moeten:

- een gedicht kunnen interpreteren;
- de belangrijkste emotie in een gedicht kunnen herkennen en benoemen;
- het gedicht met passie kunnen voordragen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht moet deze voordrachtsvorm beheersen.

- De gedichten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling opwekken met didactische interventies, zoals aanschouwelijk materiaal, een klassengesprek etc.
- De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin een gepassioneerde voordracht als positief wordt ervaren door de toehoorders.
- De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de voordracht op een positieve manier wordt ervaren.
- Variaties
 - In leerjaar 8 kan de leerkracht ervoor kiezen om geen modelvoordracht te doen. Vooral als het gaat om multi-interpretabele gedichten. De leerling krijgt de gelegenheid zijn eigen interpretatie te doen.
 - Sommige gedichten lenen zich voor een groepsvoordracht, waarbij elk groepslid een deel voordraagt.
 - In leerjaar 8 kan dit als individuele of groepsopdracht worden gegeven voor bijvoorbeeld een schoolfeest.

3.7 Stillezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm lezen de leerlingen zelfstandig een opgegeven tekst binnen een bepaalde tijd. Na het lezen volgt een vorm van verwerking van de tekst.

- Doel

Het doel van stillezen is de automatische verwerking door de hersenen van woord- en zinsbeelden tot betekenisvolle gehelen. Door de werkvorm 'stillezen' steeds weer toe te passen met steeds langere teksten, krijgt de leerling de gelegenheid dit proces te consolideren en te verfijnen.

Van de leerling wordt verwacht dat hij:

- zelfstandig binnen een bepaalde tijd een tekst kan lezen en begrijpen.
- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm
 - De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.
 - Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang het stillezen moet duren. De leerkracht schat op basis van zijn ervaringen in hoe lang de klas geconcentreerd kan stillezen.
- Variaties
 - De variaties liggen vooral in de manier van verwerken van de tekst. Een simpele manier van verwerken is het stellen van vragen over de tekst. Maar de leerkracht kan de tekst ook in stukjes laten verdelen, laten navertellen of een tekening laten maken. De leerkracht kan ook opdrachten hebben voorbereid, bijvoorbeeld een woordpuzzel, en die laten maken. Deze opdrachten kunnen weer klassikaal, per groep of per leerling worden gegeven.
 - De leerlingen lezen niet allemaal dezelfde tekst. De opdrachten bij de verschillende teksten kunnen hetzelfde zijn, maar kunnen ook verschillen. Het is goed mogelijk te differentiëren naar niveau, maar ook naar interesse.

3.8 Vrij lezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm leest elke leerling zelfstandig een tekst. Interesse van de leerling staat voorop. De leerkracht helpt bij het zoeken naar geschikt leesmateriaal en geeft uitdagende opdrachten met betrekking tot de gelezen tekst.

- Doel

Het belangrijkste doel van Vrij Lezen is het bevorderen van het leesplezier zodat leerlingen meer gaan lezen en de functies van lezen, zoals omschreven in de inleiding van hoofdstuk 2, gerealiseerd kunnen worden.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm:
 - Er moet voldoende leesmateriaal beschikbaar zijn dat past bij de interesse van de leerling.
 - De leerling moet tijd krijgen om een keuze te maken uit het aanwezige leesmateriaal.
 - Er is een rustige omgeving nodig, om geconcentreerd te kunnen lezen.
 - De leerling moet de gelegenheid krijgen zich te uiten over het gelezene en opbouwende en positieve feedback hierop krijgen.
- Variaties
 - De leerling kan op verschillende manieren de gelegenheid krijgen leesmateriaal te kiezen. Soms heeft de leerkracht het leesmateriaal geordend naar onderwerp. Een andere keer zoeken de leerlingen aan de hand van de titel en de informatie op de achterflap naar een geschikt boek.
 - Vrij lezen hoeft zich absoluut niet te beperken tot de leesteksten in het leesboek. Geef de leerlingen de kans ook eigen boeken of boeken uit de bibliotheek te lezen tijdens het vrij lezen.
 - Vrij leeskwartier: elke dag (of drie keer per week) de leerlingen een kwartier de tijd geven om uit een zelfgekozen boek te lezen.
 - Verder zijn er talloze mogelijkheden waarop de leerlingen zich kunnen uiten over het gelezene, bijvoorbeeld: vragen beantwoorden, een leesverslag schrijven, vertellen, een tekening maken enzovoort.

3.9 Boekpresentatie

- Omschrijving

Bij deze werkvorm vertelt een leerling over een boek aan de hand van een boekverslag dat hij heeft gemaakt. In hoofdstuk 6, is bij opdracht 8B-K3 gedetailleerd beschreven hoe het boekverslag eruit moet zien. Aan het eind van de presentatie beantwoordt de leerling vragen van de luisteraars.

- Doel

Deze werkvorm heeft tot doel leerlingen te motiveren om langere teksten - hele boeken - te lezen en te analyseren.

De leerling moet:

- het boek hebben gelezen;
- een verslag hebben gemaakt over het boek;
- het verslag presenteren;
- vragen van zijn publiek over de presentatie kunnen beantwoorden.
- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm
 - De leerkracht heeft in een eerdere les uitleg gegeven over het boekverslag.
 - De leerkracht heeft de opdracht ruim van tevoren gegeven, zodat de leerling genoeg tijd heeft gehad om zich voor te bereiden.
 - Het boekverslag is goedgekeurd door de leerkracht.
 - De leerling heeft de presentatie thuis geoefend.
 - De leerkracht zorgt voor een veilige en rustige omgeving, waarin de leerling zijn presentatie kan houden.
 - De leerkracht zorgt ervoor dat de vragen en feedback op de presentatie op een positieve manier worden ervaren.
- Variaties
 - De boekbespreking hoeft niet met de hele klas, maar kan ook in een kleinere groep worden uitgevoerd en in sommige gevallen alleen met de leerkracht.
 - De leerling kan zijn bespreking levendiger maken door bijvoorbeeld voorwerpen te laten zien die met het verhaal te maken hebben of zich te verkleden als de hoofdfiguur.
 - Als daarmogelijkheid toe bestaat, wordt de leerling aangemoedigd gebruik te maken van apparatuur zoals een bemer en een computer, en software zoals PowerPoint.

s

Hoofdstuk 4 Voorbeeldlessen leerjaar 8

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden voorbeeldlessen gegeven. Aan de hand van deze voorbeeldlessen en het overzicht van lessen in het volgend hoofdstuk kan de leerkracht zelf een lesvoorbereiding maken voor de overige lessen. Er is bij de uitwerking gekozen voor zoveel mogelijk oefenleestijd voor de leerlingen. Bij het voortgezet lezen is oefening erg belangrijk om de leesvaardigheid uit te bouwen.

De voorbeeldlessen dragen ideeën aan. Uiteraard mag de leerkracht eigen creatieve ideeën verwerken in de eigen lesvoorbereiding. Ook moet de leerkracht rekening houden met de specifieke eigenschappen van de groep waaraan les wordt gegeven. We denken hierbij aan de culturele en taalachtergrond, de regio waar de school staat en de specifieke talenten en zwakheden van leerlingen.

De voorbeeldlessen zijn uitgewerkt aan de hand van de volgende negen punten:

1. Beginsituatie
2. Lesdoel(en)
3. Voorbereiding en logistieke organisatie
4. Leermiddelen en overige materialen
5. Leerstofinhoud
6. Didactische aanpak
7. Zelfstandig werken
8. Feedback en Interactie
9. Afsluiting

4.2 Voorbeeldles Vloeiend Lezen

EEN ONVERGETELIJK BEZOEK AAN PARIJS

Beginsituatie

Dit is tekst 12 van leesboek 8B. De leerlingen hebben vanaf leesboek 4C geoefend in vloeiend lezen. De teksten die de leerlingen moesten lezen zijn gedurende de leerjaren steeds langer en complexer geworden. In leesboek 8A hebben de leerlingen teksten gelezen tussen de 1300 en 1700 woorden. In leesboek 8B is de lengte van de teksten tussen de 1500 en 2000 woorden. De tekst van deze les heeft 1719 woorden.

Lesdoelen

De leerling kan:

- een tekst op niveau 8B vloeiend lezen;
- de vragen voor het leesverslag (opdracht 8B-V1) van een reisverhaal maken voor deze tekst.

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om één of meer van de volgende opdrachten te maken:

- een routekaart bij een reisverhaal (opdracht 8B-K1);
- vraag 3 van opdracht 8B-K2 (Woordpuzzel bij leesboek 8B) te beantwoorden.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U heeft twee zakjes met nummertjes klaargemaakt. Om de zakken uit elkaar te houden, kunt u elke zak een aparte kleur geven, bijvoorbeeld een rode zak en een blauwe zak. In elke zak heeft u nummers voor een halve klas. Als u bijvoorbeeld twintig leerlingen heeft, dan heeft elke zak nummer 1 tot en met 10. In het geval dat u een oneven aantal leerlingen heeft, doet u in één van de zakken twee nummertjes met hetzelfde getal. Verder zorgt u er ook voor dat er een aantal woordenboeken voor de leerlingen ter beschikking zijn.

U heeft ook enkele plaatjes gezocht die passen bij de les. Verder is het belangrijk dat u de betekenis en uitspraak heeft opgezocht van woorden die u zelf niet kent en deze woorden kan uitleggen met

voorbeelden. De vragen van opdracht 8B-V1 staan op het bord geschreven of zijn voor de leerlingen gekopieerd.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 8B. Plaatjes van Parijs. Woordenboeken.

Leerstofinhoud

Tekst 12 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 8B.

EEN ONVERGETELIJK BEZOEK AAN PARIJS

Parijs is de hoofdstad van Frankrijk, een land in Europa. Hoewel ik in Suriname ben geboren en getogen, weet ik veel van Europa. Bij de geschiedenis- en aardrijkskundelessen hebben we geleerd hoe belangrijk dit werelddeel is. We leerden over Europese landen zoals Groot-Brittannië, Nederland, Spanje en Frankrijk die vroeger koloniale machten waren. Deze landen werden niet alleen rijk door uitbuiting van hun koloniën, maar hebben ook hun stempel gedrukt op de talen en culturen in die koloniën. Zelfs nadat zij onafhankelijk werden, bleven de mensen in de meeste ex-koloniën een Europese taal spreken en zoveel mogelijk een westerse leefwijze nastreven. Veel mensen uit ex-koloniën verhuisden naar Europa om te kunnen delen in de financiële en culturele rijkdom daar.

Parijs is al duizenden jaren een belangrijke stad in Europa. Al in de 10e eeuw was het een belangrijk handelscentrum. Vanaf de 13e eeuw namen onderwijs, kunst en cultuur een belangrijke plaats in. De Universiteit van Parijs, die nog steeds bestaat, was al in die tijd een van de belangrijkste onderwijsinstellingen van Europa.

Parijs kent veel prachtige bouwwerken zoals de Eiffeltoren, de kathedraal La Notre Dame en het prestigieuze museum Le Louvre. Maar ook de sfeer in de straten van Parijs trekt veel toeristen aan, vooral waar de cafeetjes van de kunstenaars zijn. Uit Parijs komen wereldberoemde schrijvers, schilders, musici, architecten en modeontwerpers.

Parijs is ook bekend als de stad van de romantische liefde. In 2008 begonnen verliefde paartjes hangslotjes vast te maken aan de relingen van de Pont des Arts. Dit is een brug over de Seinerivier, die dwars door Parijs stroomt. Het sleuteltje gooiden de geliefden in de rivier als bewijs van hun eeuwige liefde. In 2015 moesten de slotjes worden verwijderd. Er hingen zoveel slotjes aan de brug, dat deze gevaarlijk begon af te brokkelen. De burgemeester beloofde de paartjes een andere plek waar ze elkaar de liefde konden verklaren.

Ja, ik had veel gehoord en gelezen over Parijs. Toen ik voor mijn werk naar een conferentie in die wereldberoemde stad mocht gaan, kon ik mijn geluk niet op. Ik had rechten gestudeerd aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname en mij gespecialiseerd in milieurecht. Ik werkte op het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen op de afdeling Milieustudies. Omdat ik voor mijn werk regelmatig contact had met ambtenaren uit Frans-Guyana, volgde ik in mijn vrije tijd een cursus Frans. Een bezoek aan Frankrijk zou een goede gelegenheid zijn om mijn Frans te oefenen.

Begin september vloog ik met twee collega's naar Schiphol Airport te Amsterdam. Daar stapten we over op een ander vliegtuig dat ons naar de luchthaven Parijs-Orly bracht. We gingen langs de marechaussees, haalden onze bagage op. Na controle door de douane stonden we eindelijk buiten. "Nous sommes arrivé. We zijn er. Un doro", riep ik opgetogen tegen de collega's. Lachend gingen we op zoek naar een taxi die ons naar het hotel zou brengen.

De volgende dag waren we al vroeg op. Na het ontbijt namen we de metro naar het centrum van Parijs, van waaruit we konden lopen naar het gebouw waar de conferentie gehouden werd. De metro op zich was al een hele belevenis. Een metro is een trein die door spoortunnels onder de grond rijdt. De Parijse metrodienst had een overzichtelijk netwerk dat je in een oogwenk naar verschillende delen van de stad kon brengen. De metrostations waren ingericht met mooie stukjes moderne kunst, die de naam van deze culturele hoofdstad eer aandeden.

We stapten uit op de Champs Élysées. Dit is een brede wandelboulevard die uitkomt bij de Arc de Triomphe, een oorlogsmonument van 50 meter hoog. Aan beide kanten van de Champs Élysées heb je

winkels, wisselkantoren, cafés, theaters en andere uitgaansgelegenheden. We konden helaas nergens binnenstappen, omdat we ons moesten haasten om op tijd te zijn voor de opening van de conferentie. Er lag een drukke dag voor ons van luisteren naar presentaties en deelnemen aan discussiegroepen en werksessies.

Pas in de vooravond hadden we wat tijd voor onszelf. Het was zomer en de zon ging laat onder. Tot negen uur 's avonds was het nog licht. Het was voor ons een rare gewaarwording, omdat wij in de tropen gewend waren aan een korte schemering en zonsondergang tegen een uur of zeven in de avond. Op de Champs Élysées wandelden veel toeristen. De meesten kwamen uit Duitsland, Engeland en Amerika. Ik kon het aan hun taal horen. Er waren ook aardig wat Japanners, die in de rij stonden voor de talloze restaurantjes waar je 'fruits de mer' kon kopen. 'Fruits de mer' betekent letterlijk 'zeevruchten', maar het gaat om dierlijk voedsel uit de zee. Japanners zijn erom bekend dat hun voeding veel zeedieren bevat. Ze zijn dol op schelpdieren zoals oesters en mosselen. De inhoud van de schelpen zuigen ze op een bepaalde manier naar binnen. Zonder uitzondering bestellen ze daarbij een aantal flessen witte wijn, om het eten weg te spoelen.

De vooravond is etenstijd voor de Fransen en in de restaurantjes was het topdruk. Mijn collega's en ik wilden ook iets gaan eten, maar eerst moesten we de Amerikaanse dollars, die we hadden meegenomen uit Suriname, omwisselen in euro's. De cambio's bleven tot laat in de avond open, dus dat was geen probleem. We checkten de wisselkoers bij een aantal kantoren en kozen die met de hoogste koers. We gingen naar binnen. Ik haalde twee briefjes van honderd dollar uit mijn portemonnee en gaf het geld, samen met mijn paspoort, aan de man achter het loket. Het was een wat oudere man met een modieuze leesbril op het puntje van zijn neus. Hij gaf me mijn paspoort terug, samen met een aantal eurobiljetten en een bonnetje.

"Voilà, monsieur Limon", zei hij.

Ik vond dat hij mijn naam grappig uitsprak. De 'n' klonk als 'ng'.

"Merci monsieur", zei ik terug.

Ik telde het geld. Het was 165 euro. Het klopte met de bon. Ik zag dat hij een wisselcommissie voor het kantoor had ingehouden. Ik vouwde mijn portemonnee dicht en stak die in de zak van mijn colbert. Mijn paspoort deed ik in een mapje in mijn conferentietas.

Op zoek naar een minder drukke eetgelegenheid, liepen we een zijstraat van de Champs Élysées in. Daar had je wat kleinere restaurants, voornamelijk Chinees of Israëlitisch. Ik hield niet zoveel van de joodse shoarma-achtige gerechten. Nee, ik had liever Indiase tandoorikip of iets uit de Thaise of Chinese keuken. We zagen een uitnodigend Chinees restaurant met een grote, roodgeel geverfde, stenen draak bij de ingang en het menu achter glas uitgestald.

Terwijl we het menu bestudeerden, sprak een magere jongeman ons aan. Hij droeg een vuilwit shirt met daarover een crèmekleurig jack, een versleten spijkerbroek en afgetrapte pata's. Hij leek nog geen twintig jaar oud. Zijn gezicht had een ongezonde teint en zijn zwarte haar hing in vettige lokken tot laag over zijn voorhoofd. Hij vroeg of we in het restaurant gingen eten. We waren niet erg gediend van zijn opdringerigheid. Ik knikte onwillig.

Omdat ik de enige was die naar hem keek, richtte hij zich in rap Frans verder tot mij. Ik begreep dat hij honger had. Hij vroeg of ik een snack voor hem wilde kopen, of desnoods alleen een drankje. Ik zei dat hij ons niet lastig moest vallen. Ik vond het riskant om me in een onbekende omgeving met een wildvreemde figuur in te laten. Maar de jongen liet me niet los. Hij ratelde maar door. Op gegeven moment leunde hij tegen me aan, tilde zijn rechtervoet omhoog en zei dat hij ziek was aan zijn been. Hij had pijn en vroeg wat geld om een taxi te betalen naar zijn huis.

Mijn collega's gingen het restaurant binnen, in de veronderstelling dat ik hen wel zou volgen. Maar toen ze me tegen de jongen hoorden tekeergaan, renden ze het restaurant weer uit om te kijken of ik in gevaar was. Ik schreeuwde tegen de hinderlijke bedelaar dat hij moest opdonderen of anders zou kennismaken met mijn vuisten. Hij schrok van mijn uitbarsting en haastte zich weg. Eindelijk konden we ongestoord op zoek gaan naar een vrije tafel.

Ik plofte neer, een beetje ontdaan door de plotselinge wending die ons avondje uit had genomen. En op één of andere manier voelde ik dat er iets mis was. Ik tastte naar mijn portemonnee in de zak van mijn colbert. De zak was leeg. Geschrokken controleerde ik mijn andere zakken. De portemonnee was er niet.

Mijn collega's stelden voor om zo snel mogelijk terug te gaan naar de cambio. Misschien had ik mijn portemonnee daar laten liggen.

Dezelfde man zat nog steeds achter het loket. Hij schudde zijn hoofd.

"Je zakken zijn gerold", zei hij medelijdend. "Het gebeurt elke dag. Vooral die domme Amerikanen laten zich gemakkelijk rollen. Maar, monsieur Limon, u bent toch geen Amerikaan. Hoe hebt u zich zo laten pakken?"

Toen hij aan mijn benarde gezicht zag dat de keiharde realiteit tot me begon door te dringen, vervolgde hij troostend: "Ach, het kan iedereen gebeuren, die niet goed oplet. Die zakkenrollers zijn getrainde dieven. Je merkt het nauwelijks als ze met hun vingers in je zak zitten."

Er was een politiepost vlak aan de overkant van de cambio. Hij adviseerde mij om aangifte te doen, omdat ik het politiebewijs nodig zou hebben om verloren stukken te laten vernieuwen of te claimen bij de verzekering. Hij dacht niet dat het zou helpen om mijn geld terug te vinden. "Misschien kunnen ze die jongen vinden die u heeft bestolen. Maar geloof u me, hij was zeker niet alleen. Op het moment dat hij naar u toekwam en u aanraakte, had hij zijn werk gedaan. Uw portemonnee is zeker al van hand tot hand gegaan. U kan het vergeten dat u uw geld terugvindt."

Ik probeerde te berekenen hoeveel geld ik had verloren. Naast de gewisselde euro's had ik zeker nog achthonderd Amerikaanse dollars in mijn portemonnee gehad. Daarnaast zat er nog Surinaams geld in, een gouden speld, mijn identiteitskaart, mijn rijbewijs, mijn bankpas en nog wat andere pasjes. Godzijdank had ik het hotel al betaald voor mijn verblijf en zat mijn paspoort nog in mijn conferentietas. Maar de reis naar Parijs was voor mij verpest. Ik was teleurgesteld in de stad waar ik mij zoveel van had voorgesteld. Plichtsgetrouw volgde ik de conferentie. Intussen telde ik de dagen en uren tot ik weer terug kon keren naar mijn geliefd Suriname.

Didactische aanpak

U introduceert de les met wat plaatjes van Parijs, bijvoorbeeld van de Eiffeltoren. U voert een klassengesprek over Frankrijk en Parijs. Richtvragen kunnen zijn:

- Wat is de officiële taal in ons oostelijk buurland? (Frans) Waarom? (Ons buurland hoort bij Frankrijk.)
- Wat is de hoofdstad van Frankrijk? (Parijs)
- Wie kent het gebouw op dit plaatje? (Eiffeltoren) Waar staat het? (Parijs)

Na het klassengesprek verdeelt u de klas in twee groepen: groep 1 en groep 2. Elke leerling van groep 1 pakt een nummer uit de rode zak. Daarna pakt elke leerling van groep 2 een nummer uit de blauwe zak. De leerlingen die hetzelfde nummer hebben, gaan bij elkaar zitten. Ze vormen een duo. Als u een oneven aantal leerlingen hebt, is er één groep van drie, een trio.

De leerlingen voeren opdracht 1 (duolezen) uit en daarna opdracht 2. U bespreekt opdracht 2 met de leerlingen. U vraagt naar de betekenis van de woorden van deze les die in de woordenlijst zijn opgenomen. U vraagt of er nog andere woorden zijn, die de leerlingen niet begrijpen. Hierna maken leerlingen opdracht 3. Verder geeft u aan het eind van de les aan welke opdrachten de leerlingen thuis kunnen maken.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Duo-lezen: De partners gaan om de beurt de tekst lezen. Eerst beslissen ze wie begint. De leerkracht geeft het startsein. Om de twee minuten wordt er gewisseld. De leerkracht geeft ook een sein wanneer de twee minuten om zijn. De leerlingen lezen hardop, maar zodanig, dat ze de andere leerlingen niet storen.

Opdracht 2

In de klas zijn er een aantal woordenboeken ter beschikking. De leerlingen zoeken de volgende woorden op in de woordenboeken: uitbuiting, stempel drukken op, gewaarwording, veronderstelling, colbert.

Opdracht 3

De leerling maakt de vragen van de verplichte opdracht 8B-V1 op een net blaadje volgens onderstaand

schema. Het blaadje moet de leerling later toevoegen aan zijn portfolio. De beoordelingscriteria voor deze opdracht vindt u in hoofdstuk 6.

Opdracht 8B-V1: Zeven korte leesverslagen van een reisverhaal

Naam:..... Klas:..... Datum:..... Verslag no.: ...

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Noem de naam van een belangrijke plaats of plek in dit verhaal?

.....

3. Waarom ging de hoofdfiguur hiernaartoe?

.....

4. Beschrijf deze plaats of plek kort in twee of drie zinnen.

.....

.....

5. Zou jij deze plek willen bezoeken? Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

.....

Opdracht 4

Huiswerk (optioneel): De leerling mag het verhaal gebruiken om opdracht 8B-K1 (Routekaart) te maken om zijn leesportfolio aan te vullen. Verder kan de leerling vraag 3 bij opdracht 8B-K2 (Woordpuzzel) invullen.

Feedback en interactie

U loopt langs de groepjes bij opdracht 1 en modelleert woorden en tekstdelen die niet vloeiend worden gelezen. Bij opdracht 2 geeft u beurten aan de leerlingen om de betekenis van de woorden uit te leggen. U geeft feedback op de antwoorden. U geeft complimentjes als de opdrachten goed worden uitgevoerd.

Afsluiting

U haalt opdracht 3 op. Leerlingen die de opdracht nog niet af hebben, mogen de opdracht thuis afmaken. U legt uit dat het de bedoeling is dat de leerling deze opdracht en de gekozen huiswerkopdracht bewaart in zijn leesportfolio, nadat u de opdrachten heeft gecorrigeerd. U legt ook het huiswerk bij opdracht 4 uit.

4.3 Voorbeeldles Voorlezen

RIOOLMEISJE

Beginsituatie

Dit is tekst 17 in leesboek 8A. In het basisonderwijs wordt al vanaf het eerste leerjaar voorgelezen. De voorgelezen teksten worden daarbij steeds langer. De teksten van leesboek 7C waren tussen de 1300 en 1700 woorden. De leerling krijgt in leesboek 8A verhalen met eenzelfde lengte. De tekst van deze les heeft 1695 woorden. De motivatie om te lezen en te luisteren naar teksten die voorgelezen worden, zal per groep en per leerling verschillend zijn.

Lesdoelen

De leerling:

- geniet van het verhaal;
- verplaatst zich in de hoofdpersoon en denkt na over haar gevoelens.

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om één of meer van de volgende opdrachten te maken:

- 8A-V2: een kort leesverslag van een sciencefictionverhaal;
- 8A-K1: een tekening bij het verhaal;
- 8A-K3: een vertelling.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U vertelt de klas een paar dagen van tevoren dat u gaat voorlezen. Op de dag dat er zal worden voorgelezen, zegt u dit aan het begin van de dag ook aan de leerlingen. U doet het op zo'n manier dat de kinderen gaan verlangen naar deze activiteit. Het voorlezen zelf moet in een rustige omgeving. De kinderen moeten er relaxed bij kunnen zitten. Misschien is er in uw school een speciale voorleesplek.

Leermiddelen en overige materialen

Voor de leerkracht: Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 8A.

Leerstofinhoud

Tekst 17 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 8A.

RIOOLMEISJE

Het jaar is 2120. De zeespiegel is flink gestegen, maar in Suriname hebben ze de kust kunnen beschermen met dijken en mangrovebossen. In Coronie is de kust zelfs uitgebreid met een groot stuk ingepolderd land. Bovengronds loopt een hoofdweg met een paar smallere zijwegen, waarlangs woonkernen zijn gebouwd. Onder de grond is er een inventief rioolsysteem dat het zeewater opvangt en terug naar zee leidt. Dat heet het Water Systeem.

Klink! Klonk! Beng! Een cellulair valt dertig meter naar beneden langs verschillende verdiepingen en buizen van het riool. Het is een smartphone die verder wordt meegevoerd door het water om tenslotte in een waterreservoir te belanden. Een awari heeft het glimmend ding gezien en duikt ernaartoe. Beet! Hij brengt het naar de zijkant, stopt dan plotseling. Hij spitst zijn oren, draait zijn kop luisterend van links naar rechts, maar ziet niets. Hij wil met het vreemde, glimmende ding naar één van de dunnere buizen om zijn buit rustig verder te onderzoeken. Maar nog voor het zover is, verplettert een zware schoen zijn kop. De mobiel valt uit zijn klauwen. De eigenares van de schoen pakt het ding op. De voorkant is van glanzend zwart materiaal waarin ze zichzelf kan spiegelen. Ze ziet een meisje met een donkere huid en onverzorgd, ongelijk kroes haar. Als ze de spiegel verder van zich afhoudt, ziet ze haar dunne X-benen. Ze is gekleed in vossen die ooit shirts en shorts waren, en dikke boots van verschillende grootte.

“Wat is dit?”, vraagt het meisje zichzelf hardop af. Ze stopt de mobiel in de zak van haar short. “Misschien weet Vindal het.”

Ze tilt de awari op aan zijn staart en waadt door het water naar een grote buis aan de overkant. Ze gooit de awari over de buis, klimt erover heen en pakt het dode dier weer op. Ze loopt over een brede muur, met haar dikke schoenen balancerend op de brokkelende stenen, tot ze komt bij een groter reservoir met kolkend water. De muur loopt om het reservoir heen. Halverwege bevindt zich een smalle, gladde, ijzeren plaat waarlangs ze naar beneden kan glijden. Dan nog door enkele buizen en gangen tot ze op haar bestemming is.

“Vindal!”, roept ze.

Een kromme, oude man schuifelt uit een hol, gehuld in lagen van oude kleren, die hem als een mantel bedekken.

“Hé Rioolmeisje”, groet hij.

Rioolmeisje hoort zacht gepiep en een lichte brom van onder zijn kleren als hij naar haar toeloopt.

“Alsjeblieft!” Rioolmeisje gooit de awari voor hem neer.

“Vindal”, zegt ze dan. “Kijk eens hier!”

Ze geeft hem de telefoon.

“O, dat is een mobiele telefoon, een cell.”

“Een cell?”

“Het is iets van boven.”

Rioolmeisje heeft haar hele leven in het riool gewoond en weet niets van de wereld boven. Ze kent geen zonlicht, geen andere mensen, geen telefoons en geen internet.

Vindal drukt op een bepaalde plaats. De achterkant van de cell springt open. Hij zoekt onder zijn kleren en haalt een soort naald tevoorschijn. Hij duwt en draait ermee in de chip van de telefoon. Dan maakt hij het toestel weer dicht. Hij drukt op de toetsen tot hij een langgerekte pieptoon hoort die uiteindelijk wegvaagt. Het scherm licht op en Rioolmeisje ziet zoveel kleuren dat het haar verblindt.

“Deze telefoon heet Anya. Zeg hallo tegen Anya.”

“Hallo Anya.”

“Hallo”, zegt de telefoon terug. “Hoe heet jij?”

“Zeg je naam, maar”, zegt Vindal.

“Rioolmeisje.”

“Hallo Rioolmeisje. Ik ben Anya, jouw persoonlijke assistent.”

“Alsjeblieft”, zegt Vindal. Hij geeft de telefoon weer aan Rioolmeisje.

“Er is veel in de wereld dat je niet weet. Anya kan je van alles vertellen. Je hoeft het haar maar te vragen ”

“Hmm, Anya! Laten we op awari’s gaan jagen”, stelt Rioolmeisje voor.

“Awari, Surinaamse naam voor buidelrat”, zegt Anya.

Rioolmeisje en Anya gaan samen op awari’ jagen. Anya moet wel vaker gezegd worden om stil te blijven want ze wil alle feitjes luidop zeggen. Dat schrikt de awari’s af. Maar al gauw leert ze wanneer ze stil moet blijven.

Na een vangst van drie awari’s zegt Rioolmeisje: “Is mooi toch?”

Anya antwoordt: “Maak een foto!”

“Wat is een foto?”

“Open de camera app, en klik op de grote knop om een foto te maken!”

Anya maakte het icoontje extra groot, zodat Rioolmeisje het ziet. Rioolmeisje opent de camera app en drukt op de knop. Verrukt bekijkt ze de dode awari’s.

Rioolmeisje brengt Anya naar haar hol. Het is een oude buis waar geen water meer doorheen stroomt. Daar bewaart ze de rommel die ze in het riool vindt en denkt te kunnen gebruiken, zoals oude kleren en schoenen.

“Is het mooi?”, vraagt Rioolmeisje.

“Maak een foto om het te herinneren”, zegt Anya.

“Okay!” Rioolmeisje klikt weer.

“Dat is een prachtige foto!”, zegt Anya, terwijl Rioolmeisje de foto bewondert.

“Ken je een verhaal voor me?”, vraagt Rioolmeisje.

“Zoeken op internet. Surinaamse verhalen van Arki Wan Tori”, suggereert de telefoon.

“Ja doe maar.”

Uit de telefoon komt nu een andere stem, die begint te vertellen over Anansi, die in een bos loopt. Rioolmeisje luistert aandachtig.

“Wacht even!”, roept ze plotseling. “Wat is bos?”

“Bos is verzameling van bomen, houtige planten met een kruin van bladeren.”

“Bladeren?”

“Bladeren vormen samen de kruin van bomen.”

“Hoe ziet het eruit?” De telefoon laat haar plaatjes van bomen zien.

“Wat is dat achter de bomen?”

“Ik begrijp je vraag helaas niet.”

Rioolmeisje zet haar vinger op de blauwe lucht en de wolken achter de bomen.

"Ik begrijp je vraag helaas niet."

"Laat maar", zegt Rioolmeisje met een zucht.

Vijf minuten later is Rioolmeisje in slaap gedommeld. Ze droomt van awari's in een bos met buizen en bladeren en waterreservoirs.

Rioolmeisje raakt erg gesteld op Anya. Ze heeft een vriendin met wie ze kan praten. Ze gaan vaak jagen en af en toe brengen ze een awari voor Vindal. Een keer vangt Rioolmeisje een vreemd dier dat verdwaald tussen de buizen fladdert. Het heeft twee poten en een harde, puntige bek. Vindal zegt dat het een duif is en lekkerder dan een awari.

Rioolmeisje vraagt Anya: "Anya, wat vind je het lekkerst om te eten?"

"Snoep", antwoordt Anya.

"Wat is snoep?", vraagt Rioolmeisje.

"Snoep: kleine zoete snacks voor kinderen."

"Waar kan ik snoep vinden?"

"Zoeken naar: dichtstbijzijnde snoepwinkel. Beep-beep, gevonden. Ga over honderd meter links."

"O, je brengt me naar snoep? Oké!"

Rioolmeisje volgt de instructies van Anya op. Ze weet niet wat een meter is, maar begrijpt het wel wanneer Anya haar zegt om van richting te veranderen.

"Over honderd meter ga je naar rechts."

Springend over verschillende buizen en stroompjes komt Rioolmeisje uiteindelijk bij een muur.

"Snoepwinkel bereikt. Ga nu honderd meter naar boven."

"Boven?", vraagt Rioolmeisje verwonderd.

Ze kijkt omhoog. Aan de muur is een kastje bevestigd waarop staat '10000 Volt'. Rioolmeisje klimt op het kastje en ziet een ijzeren rail, nog net binnen haar handbereik. Ze gaat op haar tenen staan, springt omhoog en mist. Ze wankelt op de kast. Nog een keer springt ze. Dit keer lukt het. Met één hand omklemt ze de rail en trekt zichzelf op. De rail leidt naar een brede schacht met een netwerk van pijpen. Na veel moeite bereikt ze een uitsteeksel waarop ze kan zitten. Ze is er bijna. Boven haar is een rooster. Het licht stroomt door de gaten van het rooster en raakt haar huid. Het voelt warm, maar ze moet haar ogen sluiten omdat het haar ook verblindt. Ze snuift. Iets ruikt lekker.

"Is dit de juiste weg?", vraagt ze aan Anya.

"Nog een meter naar boven, dan twee meter naar rechts," antwoordt de telefoon.

"Ik ben bang. Is snoep echt lekker?"

"Ik zoek het op. Zoekresultaten: Snoep, lekker voor je mond, niet voor je tanden. Snoep, top tien lekkerste snoeperijen..."

"Is goed dan. We zullen het maar wagen", zegt Rioolmeisje.

Ze probeert rechtop te gaan staan, maar stoot haar hoofd tegen het rooster. Ze duwt er met haar hand tegenaan. Het raakt los. Ze schuift het verder tot er een opening is, waardoor ze naar buiten probeert te komen, maar ze kan niet echt goed zien door het verblindende licht.

"Help!", roept ze. "Anya, ik zit vast."

"Hé...!", hoort ze iemand roepen. "Er is een kind in het riool!"

"O, hemels! Wat doet ze daar?"

Meer van zulke kreten overspoelen Rioolmeisje. De mensen trekken aan haar armen, terwijl iemand het rooster weghaalt. Haar voeten bengelen wild. Een schoen raakt los. Dan voelt ze dat ook Anya uit haar zak hangt.

"Wacht, Anya valt, Anya valt!", roept ze uit, maar de mensen trekken en trekken tot het meisje helemaal boven is. Rioolmeisje zoekt in haar zak. Die is leeg.

"Anya, nee, Anya!"

De bovenwereld maakt Rioolmeisje bang. De zon is verblindend en heet; de mensen krioelen om haar heen als awari's in een nest; het hemelplafond met die vreemde witte vlekken is zo ver weg en haar enige vriendin is in het riool achtergebleven.

Dat er een meisje in het riool gevonden is, wordt groot nieuws in Suriname. RIOOLMENSEN IN CORONIE, en RIOOLMEISJE JAREN ALLEEN IN RIOOL, koppen de kranten. Er worden militairen het Water Systeem

ingestuurd om naar meer mensen te zoeken, maar ze vinden alleen awari's.

Rioolmeisje wordt in het ziekenhuis opgenomen. Ze is mager en haar benen zijn krom door een vitaminetekort. Als het beter gaat, mag ze naar school, eerst privé, en dan met andere kinderen.

Het kost veel tijd om te wennen aan de bovenwereld, maar twintig jaar later heeft Rioolmeisje, of Anyava zoals de Corionanen haar noemen, een eigen huis en een schoenencollectie van voornamelijk boots. Ze heeft zelfs een nieuwe mobiele telefoon, Stefanie, die heel slim is. Anyava denkt soms dat ze slimmer is dan de meeste mensen.

Toch mist ze Anya, haar eerste vriendinnetje, nog steeds. Ze gaat weleens naar het Water Systeem, hoewel dat eigenlijk verboden is. Vreemd genoeg houdt niemand haar tegen. Haar holletje heeft ze eens teruggevonden, maar de oude Vindal was er niet meer.

Anyava heeft vaker gezocht onder de snoepwinkel, maar noch op de grond, noch in water was er een spoor van een telefoon te bekennen. Alleen in haar dromen klimt en kruipt ze nog weleens met Anya over en door buizen om samen awari's te vangen.

Didactische aanpak

U vraagt de leerlingen om goed te luisteren. U heeft zelf een plek gekozen van waaruit u de klas kan overzien, terwijl u voorleest. De leerlingen moeten u ook allemaal goed kunnen zien. U leest de titel van het verhaal en vraagt of iemand kan vertellen wat een riool is en waarvoor die dient. U leest het verhaal zo goed mogelijk voor, waarbij u zich zo goed mogelijk probeert in te leven in de gevoelens van de hoofdfiguur, Rioolmeisje. Met uw stemintonatie probeert u haar gevoelens tot uitdrukking te brengen. Bijvoorbeeld **verwondering** bij *“Wat is dit?”*, *vraagt het meisje zichzelf hardop af.*, **angst** bij *“Help!”*, *roept ze. “Anyava, ik zit vast.”*, **eenzaamheid** en **heimwee** bij *“Toch mist ze Anya, haar eerste vriendinnetje, nog steeds. Ze gaat weleens naar het Water Systeem, hoewel dat eigenlijk verboden is.”* Als het verhaal uit is, geeft u enkele leerlingen de beurt om te vertellen wat ze de leukste/ontroerendste/opmerkelijkste momenten in het verhaal vonden en waarom. Tenslotte vraagt u of er nog woorden zijn die de leerlingen niet kenden.

Feedback en Interactie

U luistert naar de reacties van de leerlingen. Indien nodig, helpt u hen bij het formuleren van hun gedachten. U geeft ook kinderen die zich minder vlot uiten een beurt. De informatie uit het klassengesprek geeft u wellicht meer inzicht in de leefwereld van uw leerlingen. Dit is nuttig voor hun pedagogische begeleiding.

Afsluiting

U zegt aan de leerlingen dat ze dit verhaal mogen gebruiken om een leesverslag te maken van een sciencefictionverhaal (opdracht 8A-V2), een tekening bij een verhaal (opdracht 8A-K1) of om een vertelling te doen (opdracht 8A-K3). Opdracht 8A-V2 wordt volgens onderstaand schema gemaakt. De beoordelingscriteria voor deze opdracht vindt u in hoofdstuk 6.

4.4 Voorbeeldles Vertellen

DE BALATASNIJDER

Beginsituatie

Er is vaker aan de leerlingen verteld. De leerlingen hebben in leerjaar 7 ervaring opgedaan met het zelf vertellen van verhalen. De leerlingen hebben in groepjes aan theaterlezen gedaan, en ook aan vertellen aan een kleine groep. In leerjaar 7 was de vertelopdracht een verplichte opdracht. Hier is het een keuzeopdracht (8A-K3).

Lesdoelen

In deze les maken we onderscheid tussen de lesdoelen voor de klas als geheel (inclusief de leerlingen die vertellen) en extra lesdoelen voor de vertellende leerlingen.

De klas:

- geniet van het verhaal en krijgt interesse om meer te lezen;
- is in staat zich te verplaatsen in de hoofdpersoon en na te denken over zijn gevoelens;
- bouwt verder aan een traditie, waarin verhalen en lezen een vanzelfsprekende plaats innemen;

De vertellende leerlingen:

- kunnen samen een verhaal vertellen aan de klas (opdracht 8A-K3).

Na de les zouden alle leerlingen ook in staat moeten zijn om de volgende portfolio-opdrachten te maken:

- een leesverslag van een griezelverhaal (opdracht 8A-V3);
- een tekening te maken bij het verhaal (opdracht 8A-K1).

Vorbereiding en logistieke organisatie

In deze les zal een groep van vier leerlingen samen een verhaal vertellen aan de klas. De groep heeft het griezelverhaal 'De balatasnijder' uit leesboek 8A gekozen. U heeft het verhaal in vier stukken verdeeld en elke leerling heeft een deel van het verhaal gekregen. De leerlingen hebben van tevoren alleen (hun deel van het verhaal) en samen (het hele verhaal) geoefend. U heeft de leerlingen tips gegeven voor een succesvolle vertelling (letten op de tijd, stemgebruik, mimiek en pantomimiek, kleding/plaatjes/voorwerpen). U heeft voldoende luisterkaartjes gekopieerd en voor elke verteller een vertelkaartje gemaakt. U heeft de vertelling enkele dagen van tevoren aangekondigd als een activiteit waar de klas veel plezier aan zal beleven.

Leermiddelen en overige materialen

Luisterkaarten (voor elke luisteraar vier), vier vertelkaarten, plaatjes en/of voorwerpen en kledingstukken die de vertelling kunnen verduidelijken en/of leuker maken.

Leerstofinhoud

Tekst 21 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 8A.

Tekst voor leerling 1

DE BALATASNIJDER

Vroeger was balata een exportproduct van Suriname. Balata is het sap van de balata- of bolletrieboom. De bomen, die in het oerwoud groeien, geven een kleverig sap af. Van dit sap kan je rubber maken, wat vroeger belangrijk was bij de productie van schoenzolen, banden en riemen voor machines.

In Suriname gingen groepen arbeiders – balatableeders of balatasnijders – één keer per jaar, enkele maanden de jungle in om bomen te tappen. Ze maakten een kamp en zochten naar bolletriebomen die ze konden tappen. Het tappen gebeurde door v-vormige inkepingen te maken in de stam en het sap, dat daaruit vloeide, op te vangen. Wanneer een bolletrie getapt was, duurde het vijf tot zeven jaren voordat de boom weer sap had.

Anton was zo'n balatasnijder, die met een ploeg het bos was ingetrokken. De mannen zochten elk een boom uit. Anton had een hoge bolletrie gevonden met een mooie rechte stam, vlak naast een kreek, waar het lekker koel was. Met behulp van een band om zijn middel en om de stam klom hij helemaal omhoog tot waar het bladerdek begon. Dan zakte hij steeds een stukje naar beneden en kapte daarbij met zijn houwer strepen in de vorm van een V in de bast van de boom. Beneden angekommen, plaatste hij een grote kalebas tegen de stam om het langzaam stromende sap op te vangen.

Terwijl Anton van een afstandje toekeek hoe het balatasap naar beneden droop, voelde hij opeens een prikje aan zijn arm. Hij zag dat hij tegen een spinnenweb was angekommen. De kleverige draden waren vast aan een struik die aan de rand van de kreek groeide. Een spin vluchtte weg over een takje. Geïrriteerd sloeg hij naar het beest, maar bij die beweging vloog de houwer uit zijn hand en kwam met een boog terecht in de kreek.

"O nee", jammerde Anton.

Hij tastte met zijn hand in de modderige bodem aan de zijkant. Maar hij kon zijn houwer niet vinden. "Wat moet ik nu doen? Ik kan zo niet verder werken! Hoe kom ik aan een andere houwer?", jammerde hij.

Tekst voor leerling 2

Toen begon het water in het midden van de kreek te borrelen en Antons houwer rees met de punt naar boven uit het water; steeds hoger. Antons hart begon te bonzen toen hij zag dat het handvat vast was aan een hand. Een lichtbruine man steeg op uit het water. Anton wilde vluchten, maar hij was verstijfd van angst. De man stapte over het water naar de kant.

"Dit is van jou", zei hij, terwijl hij Anton de houwer aanreikte.

De man leek op een Javaan, maar hij had een vreemd accent. Hij droeg een zwarte zijden jas zonder knopen die met een rode band om zijn middel werd dichtgehouden. Hij pakte iets, waarvan Anton had gedacht dat het een struik was. Nu zag hij dat hij zich had vergist. De man sloeg de plant als een cape om zich heen. De stof van zijn cape glom alsof er zilverstof in verwerkt was. De man glimlachte.

Voorzichtig maar toch dankbaar pakte Anton zijn houwer aan. Hij was niet meer bang, meer nieuwsgierig. Hij nodigde de man uit, zijn lunch met hem te delen.

"Wie ben je? Vanwaar kom je? Woon je hierzo, in het midden van het bos?", vroeg hij.

De man vertelde dat hij Juro heette; verder was hij erg zwijgzaam. Hij vroeg Anton om over zichzelf te vertellen. Dat deed Anton graag. Hij vond het fijn dat de man zo aandachtig naar hem luisterde. Anton was in Paramaribo geboren in een arm gezin. Hij moest als kind al werken. Eerst moest hij koekjes en fruit verkopen van deur tot deur, maar toen hij ouder werd, verdiende hij meer met fysiek hard werk. Hij ging vaker naar het binnenland en zo was hij balatasnijder geworden. Hij vertelde de man hoe waardevol balata was; dat men er in het buitenland veel voor wilde betalen en dat je goed kon verdienen met het tappen van balata. Anton liet de sneden in de boom zien. Ze keken toe hoe het sap langs de snee naar beneden gleed.

"We vangen de balata op in kalebassen. In het kamp verzamelen we alles in grote bakken, waar het sap stolt. De bovenlaag wordt harder en kan als een blad worden weggehaald om verder te drogen. Wanneer een blad helemaal droog is, rollen we het op. Zo brengen we het naar de stad."

"En daarna?"

"Daarna wordt het gebracht naar fabrieken in andere landen waar ze er dit mee maken!"

Anton liet hem de zolen van zijn werkschoen zien. De vreemdeling was erg onder de indruk. De zon ging onder. Dat was de tijd dat de arbeiders terugkeerden naar het kamp.

"Kom je mee?", vroeg de balatasnijder. "Het is 's nachts niet veilig alleen in het donkere bos."

"Nee, ik vermijd mensen. Er is bovendien niets in het bos dat ik vrees", zei Juro.

Tekst voor leerling 3

Niemand in het kamp geloofde het verhaal van Anton.

"Er wonen geen mensen meer in dit gebied!", zei de voorman. "Vroeger waren er Inheemsen, maar die zijn allemaal weggetrokken."

Een van de arbeiders sprak: "Die Inheemsen die we twee dagen geleden op weg hiernaartoe tegenkwamen, vertelden dat de grond in de buurt van deze kreek vervloekt is. Mensen moesten hier liever niet komen! Nee, lach niet! Dat zeiden ze!"

De mannen lachten die avond veel. Ze hielden ervan elkaar 's avonds bang te maken met spookverhalen. Maar de volgende dagen verging het lachen hun gauw.

Sommige mannen merkten dan hun houters opeens zo zwaar waren, dat ze die niet meer konden optillen. Een arbeider die in een boom wilde klimmen, kwam nauwelijks een halve meter van de grond. Het zweet stroomde over zijn gezicht. Een andere arbeider begon steeds vaker te dagdromen. Toen een ander hem aanspoorde om te werken, merkte hij dat er spinnenwebben aan zijn werkbreek kleefden. 's Nachts droomden de mannen van een grote, harige, zwarte spin die over hen heen kroop. Verstijfd van angst werden ze wakker. Ze begonnen te klagen tegen de voorman.

"Het gebied is vervloekt! We moeten weggaan!", riepen ze.

“We kunnen niet. Die mensen in de stad verwachten een lading balata. Ze zullen zeggen dat we lui zijn en niet willen werken”, zei de voorman. Toen de arbeiders bleven aandringen, gaf hij een beetje toe. “Kijk, er is nu een lading aan het stollen. We kunnen gaan als die helemaal droog is.”

Anton was niet verzwakt, maar had zijn werk gestaakt. Hij was in de ban van Juro. Elke dag zaten ze langs de kreek te praten, terwijl de balata uit de overvolle kalebas stroomde en op de grond stolde. Juro vertelde nu wel over zichzelf. Hij zei dat hij een wever was. Hij had een weefraam gemaakt van takken. Over het raam had hij garen gespannen en met een weefnaald maakte hij mooie stoffen van verschillende kleuren. Hij gebruikte een weefkam om het touw aan te drukken. Hij had garens van verschillende diktes, touw, en zelfs natuurmaterialen om mee te werken. Anton zag ook een dikke bol zilverachtig zijdedraad.

“Vanwaar heb je dat? Komt dat ook van het bos?”, vroeg hij.

“Het is spinnenzijde. Het komt van een speciale soort spin uit mijn land.”

Juro was blijkbaar geen Surinamer. Beetje bij beetje hoorde Anton meer over het land waar de vreemdeling vandaan kwam. Het was een eiland ver weg, in één van de grote oceanen. Juro was van daar gevlucht omdat hij zijn koning boos gemaakt had door met buitenstaanders te praten. Juro was op een immigrantenschip naar Suriname gekomen, maar moest zich steeds schuilhouden. De immigranten griezelden van zijn aanwezigheid en wilden hem doden. Hij woonde alleen in het bos. Hier kon hij weven en leven zoals hij wilde.

Eindelijk was het kleine beetje balata, dat de arbeiders hadden getapt, droog genoeg om opgerold te kunnen worden. De voorman zei dat ze het kamp moesten opbreken. Maar iedereen, behalve Anton, lag ziek en suf op de grond.

Tekst voor leerling 4

Voor hun geluk, waren de Inheemsen die ze onderweg naar hun kamp hadden ontmoet ongerust geworden. Ze kwamen kijken of alles in orde was. Twee oude wijze mannen en vier sterke jongemannen meerden aan in een korjaal. De mannen keken rond en schudden hun hoofd. Toen gingen ze aan het werk. De jongens plukten bladeren en stengels, die de oude mannen aanwezen, en kookten water. De arbeiders werden overeind geholpen om een bitter aftreksel te drinken. Het maakte hen direct sterker. “Bleh! Wat is dit?”, vroeg de voorman na een bittere slok.

Een van de oude mannen antwoordde: “Het is medicijn van speciale kruiden; je kunt het zien als tegengif. Jullie zijn ten prooi geweest aan een boze spinnengeest. Hij is niet van Suriname, maar heeft hier zijn thuis gemaakt! Hij woont in een holletje bij de kreek. Als zijn gif jullie heeft verlamd, komt hij jullie energie drinken! Zijn naam is DJUROGUMO!”

Toen Anton dit hoorde, riep hij verontwaardigd: “Nee! Het kan niet waar zijn! Jullie hebben het toch niet over Juro?”

“Jullie moeten allemaal hier snel weg. Laat je balata! Het is te gevaarlijk nu jullie de waarheid kennen. Djurogumo zal niet meer stilletjes jagen! Hij zal je direct verslinden!”, riep de medicijnman.

Haastig gooide iedereen zijn spullen in de boten.

Alleen Anton rende tot ieders verbazing juist het bos in.

“Wat is met hem aan de hand? Volg hem, ga hem halen!”, riep de voorman.

De arbeiders en de Inheemse jongens zetten de achtervolging in. Ze volgden de man langs de kreek waar hij eerder in de bolletrie had gesneden. Hij stond op de oever van de kreek. Hij staarde in het water. Toen zijn kameraden hem riepen, keek hij even om. Toen schudde hij zijn hoofd en sprong in het water.

SPLONS!

De groep keek verschrikt toe. Ze zagen het water eerst wild borrelen, toen nog een paar luchtbellen, daarna was het stil.

Van Anton is er sindsdien niets meer gehoord. De arbeiders vluchtten naar de stad en zwoeren dat ze nooit meer terug zouden komen. Maar dat was ook niet nodig. In Brazilië was een rubberboom gekweekt, die binnen enkele maanden weer getapt kon worden. De vraag naar Surinaamse balata daalde en al gauw keek niemand meer om naar de bolletriebomen in het oerwoud.

Didactische aanpak

U introduceert de vertelling door de leerlingen die gaan vertellen naar voren te roepen en de vertelling aan te kondigen. U vraagt de luisteraars om aandachtig te luisteren.

Na de vertelling krijgen de vertellers een applaus. Dan deelt u de luister- en vertelkaarten uit en maken de leerlingen opdracht 1. U haalt de ingevulde luisterkaarten op.

Hierna voert u een klassengesprek over het verhaal. U kunt bijvoorbeeld beginnen door te vragen: Wie vond het verhaal griezelig of eng? (Vingers laten opsteken.) De leerlingen mogen hun gevoelens delen over hun ervaringen met griezelverhalen vertellen.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Na de vertelling vullen de vertellers hun vertelkaart in en de luisteraars vullen voor elke verteller een luisterkaart in. (Opdracht 8A-K3)

Bij de vertelkaart is de tip een advies om de vertelling te verbeteren. De top is een compliment voor iets dat ze goed vonden bij de vertelling.

VERTELKAART	LUISTERKAART
Datum:	Datum:
Verteller:	Verteller:
Titel van het verhaal:	Luisteraar:
Verteld in klas:	Titel van het verhaal:
Wat is goed gegaan?	TOP (Wat was goed?)
.....	
.....	
Wat kon beter?	TIP (Wat kon beter?)
.....	
.....	
.....	Wat vond je het spannendst?
	
	

Feedback en Interactie

Na de vertelling complimenteert u de groep dat ze voor de klas hebben willen vertellen en vraagt een applaus. Nadat de vertel- en luisterkaarten zijn ingevuld en opgehaald, houdt u een klassengesprek. U moedigt ook leerlingen die niet zo goed uit hun woorden kunnen komen aan om mee te doen en helpt hen met formuleren van hun gedachten. Elke verteller krijgt de ingevulde luisterkaarten die betrekking hebben op zijn deel van de vertelling. Deze voegt hij, samen met zijn eigen vertelkaart toe aan zijn portfolio

Afsluiting

Alle leerlingen mogen dit verhaal ook gebruiken om een leesverslag te maken volgens opdracht 8A-V3 en/of de keuze-opdrachten 8A-K1. De beoordelingscriteria voor deze opdrachten vindt u in hoofdstuk 6.

4.5 Voorbeeldles Theaterlezen

DE BEVRIJDING VAN SITA

Beginsituatie

De leerlingen hebben vaker theaterlezen gedaan. Deze les behandelt tekst 25 in leesboek 8A. Het verhaal van Rama en Sita is bekend bij de leerlingen. Het komt voor in leesboek 6A. Nieuw is het gebruik van het verhaal als tekst voor een poppenspel. Voorafgaand aan deze les hebben de leerlingen

poppen gemaakt die ze kunnen gebruiken bij de les.

Lesdoelen

De leerling kan:

- zich inleven in een bepaalde verhaalrol en
- dit tot uiting brengen in een poppenspel (opdracht 8A-V4).

Voorbereiding en logistieke organisatie

In een eerdere les (eventueel in samenwerking met de KCE-leerkracht) hebben de leerlingen poppenfiguren gemaakt die passen bij de rollen. U heeft de leerlingen toen uitgelegd wat een wajangspel is en enkele voorbeelden of plaatjes laten zien van wajangpoppen die als karakters in de tekst voorkomen. U heeft ook verschillende gunungans laten zien. De gunungan heeft de vorm van een omgekeerd hart en wordt gebruikt als verteller. Met de voorbeelden als inspiratiebron hebben de leerlingen eenvoudige figuren van karton, papier-maché of ander materiaal gemaakt.

Bij een poppenspel moet het lijken alsof de pop de tekst zegt. De poppenspeler zelf moet liefst niet te zien zijn. Voor deze theaterles heeft u materiaal om een scherm te maken klaargezet, bijvoorbeeld een touw, wasknijpers en een kleed of doek. Verder heeft u twee ruimtes buiten uw klas gereserveerd, waar twee groepen kunnen oefenen.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 8A. Poppen en gunungansymbool. Materiaal om een scherm of doek te maken. Drie sets lootjes van nummer 1 tot en met nummer 9.

Leerstofinhoud

Tekst 25 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 8A.

DE BEVRIJDING VAN SITA

A= apenkoning Sugriva, **H**= Hanuman, aanvoerder van het apenleger,
J= gierenkoning Jatayus, **L**= Lakshmana, broertje van Rama, **R**= Rama, **Rv**= Ravana, **S**= Sita,
V= Verteller, deze gebruikt de gunungan als herkenningsteken, **W**= Wachter

V: Rama moet met zijn vrouw Sita 14 jaar in een bos wonen, voordat hij terug mag naar het koninkrijk Ayodhya om daar koning te worden. Ook Rama's broertje Lakshmana woont bij hen. Een half jaar voordat de ballingschap is afgelopen, wandelt het drietal door het bos. Ze zien een mooi hert en Sita vraagt of Rama dat hert voor haar kan vangen. Hij en Lakshmana gaan het hert achterna. Als Sita alleen achterblijft, verschijnt de wrede koning Rawana die haar ontvoert met zijn hemelwagen. De gierenkoning Jatayus ziet ze voorbij vliegen.

Rv: Rustig aan prinses Sita. Laat me je goed vasthouden, want straks val je nog uit de wagen.

J: Wat ziet mijn oog daar? De tienkoppige monsterkoning Ravana ontvoert Sita. Kijk hoe ze met hem vecht. Ik moet haar gaan helpen.

Rv: Hahaha, jó stinkende gier. Dacht je soms dat je tegen mij op kon? Mooi niet, dus.

V: Koning Ravana bijt met een van zijn koppen een veer van Jatayus kapot. Met zijn zwaard geeft hij ook een steek in zijn lijf. Jatayus fladdert naar de aarde en ligt stervend op de grond. De hemelwagen gaat verder naar het zuidelijk eiland Lanka, het rijk van Ravana.

S: Ik zie apen beneden. We vliegen over het rijk van Sugriva. Ik gooi mijn sieraden naar beneden. Als Rama me zoekt, en mijn sieraden bij de apen ziet, zullen ze hem vertellen dat Ravana me heeft meegenomen.

V: Rama en Lakshmana, die intussen hebben ontdekt dat Sita is verdwenen en haar zijn gaan zoeken, vinden de stervende gierenkoning.

J: Prins Rama, er is iets vreselijks gebeurd.

R: Vermoei je niet met praten. Ik ga hulp halen. Spaar je krachten.

J: Neen, ik moet doorgaan met praten. Ik zat op mijn nest hoog op de berg toen de strijdswagen van

koning Ravana voorbij vloog. Ik zag tot mijn schrik prinses Sita in de wagen. Ze wilde uit de wagen springen. Ik vloog erop af om haar te redden, maar helaas kon ik niet tegen de monsterkoning op. Ik voel dat ik niet lang meer zal leven. Maar ik ben gerust nu, want ik weet dat u haar zal redden.

V: *Gierenkoning Jatayus sterft. Prins Rama en prins Lakshmana cremen hem. Ze lopen daarna haastig verder in de richting van het zuiden.*

R: We moeten hulp zoeken Laksh. Met ons tweeën kunnen we het leger van Ravana niet aan. Bovendien, hoe komen we op het eiland, waar hij zijn paleis heeft. We hebben geen boten.

L: Ik weet wie ons kan helpen. De apenkoning Sugriva is altijd al een vijand van Ravana geweest. Laten we naar hem toe gaan.

A: Zo zo, luister eens wie zich vandaag bij mijn hof hebben aangemeld. Prins Rama en prins Lakshmana! Ze hebben audiëntie aangevraagd. Wat een gewichtigheid van ze. Audiëntie.... Ze zijn zeker hulp komen zoeken om prinses Sita te redden.

V: *De broers lopen de ontvangstruimte binnen. De koning zit op zijn troon.*

A: Wat hoor ik nu? Jullie hebben audiëntie aangevraagd? Sinds wanneer doen jullie zo formeel. Kom verder, have a seat. Wat willen jullie drinken? Thee, koffie, gemberbier, orange juice, sorry, sinaasappelsap?

R: Majesteit, prinses Sita is ontvoerd door de slechte koning Ravana. Tot nu toe heeft niemand hem kunnen verslaan. Misschien lukt het met de hulp van uw apenleger wel. Kunt u ons helpen, want alleen zullen we prinses Sita niet kunnen bevrijden.

A: Maak je geen zorgen jongeman. We zullen jullie helpen, want ik heb nog een appeltje te schillen met die vreselijke Ravana. Hanuman, de aanvoerder van mijn leger zal ik alvast erop uit sturen om het eiland te verkennen. Intussen kunnen jullie beginnen met het bedenken van een strijdplan. Er zullen heel wat apen nodig zijn om Ravana te verslaan.

L: Dank u zeer, Majesteit. We hebben gehoord dat Hanuman een zoon is van de windgod Vayu en dat hij daarom in staat is te vliegen.

A: Ja, voor hem is het een peulenschil om over de bossen en de zee naar Lanka te vliegen.

V: *Intussen doet koning Ravana alle moeite om Sita te verleiden. Hij geeft haar mooie kleren en sieraden. Maar Sita weigert de geschenken. De bedienden moeten haar op haar wenken bedienen. Ravana laat zijn chefkok de heerlijkste gerechten voor haar klaar maken. Gebraden kippen, pastetjes, versgebakken broodjes en allerlei soorten taarten en koeken komen op tafel. Allemaal vergeefse moeite. Sita eet niets en wordt steeds magerder. Dat is de situatie als Hanuman op Lanka landt.*

H: Waar zal Ravana haar gevangen houden? Misschien weet die vogel daar wat meer.

V: *De vogel vertelt dat Sita in een van de paleistuinen gevangen gehouden wordt. Om haar tuin is een muur van vier meter hoog gebouwd. Hanuman vindt al gauw de plek. Met één sprong is hij binnen de tuin, waar Sita op een bankje zit te huilen onder een boom. Behendig klimt Hanuman in de boom en roept haar naam.*

H: Prinses Sita, psst, luister eventjes. Droog je tranen. Ik breng een boodschap van je man Rama. Hij komt je binnenkort bevrijden met een apenleger.

S: O, wat ben ik blij dat te horen. Kijk hier, neem mijn trouwring en breng die voor hem als bewijs dat ik nog in leven ben, maar pas op voor de wachters. Ze zijn overal.

W: Hé, wat is dat in die boom! Een aap! Hoe is hij hier binnen gekomen? Alarm!! Komen jullie helpen het beest te vangen.

V: *Binnen een oogwenk hebben de wachters Hanuman te pakken. Ze brengen hem naar koning Ravana. Koning Ravana weet niet wie Hanuman is. Hij denkt dat hij met een gewone aap te doen heeft.*

Rv: Ik zal je leren, vrijpostige aap. Hoe durf je zomaar mijn paleis binnen te komen! Ik zal je afleren je staart te steken in zaken die je niet aangaan. Wachter, breng lappen en een pot olie.

W: Alstublieft Hoogheid.

Rv: Drenk die lappen in de olie en bindt ze om zijn staart. Hahaha, zie je deze fakkel, brutale aap. Hiermee steek ik straks de lappen om je staart in brand. Dan mag je gaan naar waar je vandaan komt. Ik hoop dat je je bestemming haalt. Hahaha!

H: Oei! Oei! Dat doet pijn. Maar Ravana is vergeten dat alle gebouwen in zijn rijk van hout zijn. Terwijl ik naar de zee vlieg om mijn staart in het water te houden, schud ik de brandende lappen af boven de daken van zijn paleis. Dat zal een mooi brandje worden.

V: Een dak vliegt in brand en nog één en nog één. Er ontstaat paniek in het paleis en in de omringende gebouwen. Iedereen moet helpen om de branden te blussen. Hanuman heeft zijn staart weten te verkoelen in de zee en gaat Rama, Lakshmana en het apenleger tegemoet. Dat is intussen aangekomen bij de kust, aan de rand van het bos, klaar om de oversteek naar Lanka te maken.

L: Dat is een slim idee van jou Rama. Met die droge kokosnoten kunnen de apen een brug vormen om het eiland Lanka te bereiken.

R: Goed zo, mannen. We oefenen nog een laatste keer. Probeer de staart van je voorganger te grijpen en blijf drijven op de kokosnoot. Goed zo. Kunnen jullie de eerste rots bereiken? Houd vast aan een uitsteeksel. Niet loslaten. Kijk jullie hebben een brug gevormd. Roep Nala, de ambachtsman. Nala, kijk. Ze hebben de eerste rots bereikt. Je hebt goed werk gedaan om vijf rotsen te maken. Nu kunnen de gewone soldaten, die geen bovennatuurlijke vliegkrachten bezitten, toch Lanka bereiken.

V: De volgende ochtend in alle vroegte, staat het apenleger gereed om de oversteek te maken. Rama klimt op Hanumans rug en geeft het sein om te vertrekken. Binnen no time vormen de aapsoldaten een brug, zoals ze dat geleerd hebben. De soldaten van Lanka zijn totaal verrast door de aanval. Rama gaat op zoek naar Ravana en verslaat hem in een persoonlijk gevecht door al zijn tien koppen af te slaan. Hanuman en Lakshmana gaan prinses Sita halen.

H: Sita, we hebben Ravana verslagen. Je bent vrij. Ik kom je halen om naar je echtgenoot te brengen. Hij wacht op je.

L: Sorry dat we er nu pas zijn. We moesten eerst de apen nog trainen om de oversteek te maken. Kom laten we gauw naar Rama gaan. Kom prinses, jouw echtgenoot is bij de poort van het paleis. Kijk daar staat hij al.

R: Sita, je bent mager geworden.... Wat is er gebeurd? Heeft Ravana je kunnen verleiden. Ben je... Ik vertrouw het niet helemaal. Ben je me wel trouw gebleven?

S: Rama, mijn man en koning, hoe kan je zoiets vragen? Natuurlijk ben ik je trouw gebleven. Ik zal het je bewijzen ook. Ik ga niet alleen figuurlijk voor je door het vuur, maar ook letterlijk. Laat een brandstapel maken. Ik zal je laten zien dat het waar is, wat ik zeg. Ik ben niet verliefd geworden op dat monster Ravana. Mijn gedachten waren altijd bij jou.

L: Rama, houd Sita tegen! Hoe kan je toestaan dat je eigen vrouw zich in brand laat steken? Ben je gek geworden!

R: Nee, ik moet zekerheid hebben. Sita zal de plaats van koningin niet waardig zijn als ze zich heeft overgegeven aan de monsterkoning. Ik maak het vuur aan.

H: Kijk eens! Het vuur is hoog, maar er gebeurt niets met prinses Sita.

L: Het is de god van het vuur, Agni, die naast haar loopt en ervoor zorgt dat de vlammen haar niet bereiken. Rama, zeg tegen je vrouw dat ze van de brandstapel af kan komen. Dit is meer dan genoeg bewijs dat ze onschuldig is?

R: Sita, mijn koningin, mijn broer heeft gelijk. Je bent een vrouw uit duizenden. De 14 jaar ballingschap zijn ook al voorbij nu. Kom broer, kom vrouw, het is tijd om naar huis te gaan. We gaan terug naar ons land, naar Ayodhya. Daar horen we thuis.

V: Wanneer Rama, Lakshmana en Sita in Ayodya aankomen, worden ze feestelijk binnengehaald. Niet lang daarna wordt Rama tot koning gekroond en Sita wordt koningin.

Didactische aanpak

Aan het begin van de les mogen de leerlingen hun pop op tafel leggen. U zegt dat de leerlingen samen een poppentheaterspel gaan spelen. Bij een poppenspel worden de rollen gespeeld door de poppen. De klas wordt in drie groepen verdeeld. Elke groep krijgt negen rolnummers. De rollen zijn:

1. **A**= apenkoning Sugriva,
2. **H**= Hanuman, aanvoerder van het apenleger,
3. **J**= gierenkoning Jatayus,
4. **L**= Lakshmana, broertje van Rama
5. **R**= Rama, prins van Ayodhya
6. **Rv**= Ravana, monsterkoning van Lanka
7. **S**= Sita, vrouw van Rama
8. **V**= verteller, deze gebruikt de gunungan als herkenningsteken,

9. **W**= wachter bij het paleis van Ravana

Als er minder dan negen personen in een groep zijn, krijgt een leerling meerdere rollen. Als de rollen in de groep verdeeld zijn, wordt opdracht 1 uitgevoerd. Hierbij heeft elke groep de gelegenheid tekst 25, 'De bevrijding van Sita' te oefenen. Er wordt gelet op:

- stemgebruik: duidelijk hoorbaar spreken en emoties in de stem laten horen;
- beweging: de pop niet de hele tijd stilhouden. Af en toe heen en weer bewegen, langzaam of snel laten opkomen. Alleen de gunungan beweegt niet. Deze wordt alleen omhoog gehouden als de tekst wordt gelezen.

Na de oefening volgt opdracht 2. U hangt het doek op voor de klas. Daarna wordt het poppentheaterspel gespeeld.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

De leerlingen zitten in hun groep. Elke leerling heeft zijn boek en zijn pop. Ieder leest zijn deel uit de tekst hardop, met de juiste intonatie en de pop in de hand.

Opdracht 2

Dit is een opdracht voor de hele klas. De leerlingen van groep 1 gaan naast elkaar **achter** het doek zitten met hun pop of symbool. Zij zullen tijdens het spel hun pop of symbool omhoog moeten houden, zodat deze zichtbaar is voor het publiek. Als het past bij de tekst moeten zij hun pop laten bewegen. De leerlingen van groep 2 gaan achter de leerlingen van groep 1 zitten met het leesboek. Zij zullen de teksten, die bij hun rol horen, moeten lezen.

De leerlingen van groep 3 vormen het publiek. Zij zitten **voor** het doek. De leerlingen van groep 1 en 2 mogen niet zichtbaar zijn voor het publiek.

Het spel begint met het omhoog houden van de gunungan, door de leerling van groep 1 met rolnummer 8. De leerling van groep 2 met hetzelfde rolnummer leest de bijbehorende tekst uit het boek. De gunungan verdwijnt van het toneel na het lezen van de tekst. Daarna houdt de leerling van groep 1 met rolnummer 6 de pop van Ravana omhoog. De leerling van groep 2 met hetzelfde rolnummer leest de bijbehorende tekst. Zo gaat het spel door. Halverwege kunnen de groepen wisselen, zodat ook de leerlingen van groep 3 mee kunnen doen met het spel.

Feedback en interactie

U legt de opdrachten duidelijk uit en controleert of iedereen aan de slag is. U motiveert steeds de leerlingen om zo goed mogelijk hun rol te vertolken. Leerlingen die hun rol op een goede manier vertolken, krijgen een compliment.

Afsluiting

U geeft verschillende leerlingen de gelegenheid (een poppenspeler, een lezer en een toeschouwer) om te vertellen wat ze van de les vonden.

De leerlingen krijgen een aantekening in hun portfolio dat zij opdracht 8A-V4 hebben uitgevoerd. Leerlingen die eerder een pop hebben gemaakt voor het poppentheater (opdracht 8A-K2), krijgen ook een aantekening in hun portfolio.

4.6 Voorbeeldles Poëzievoordracht

UKUTEN

Beginsituatie

De leerlingen hebben in leerjaar 5, 6 en 7 verschillende versvormen geleerd en gedichten leren voordragen. De meeste leerlingen zijn bekend met het Sranan als spreektaal. In leerjaar 5, 6 en 7 is er in de leesboeken in toenemende mate aandacht besteed aan geschreven Sranan woorden en zinnen in overwegend Nederlandstalige teksten.

Lesdoelen

De leerling kan:

- vertellen waarover het gedicht gaat;
- vertellen wat de boodschap is van de dichter;
- het gedicht in het Sranan voordragen (opdracht 8B-V3).

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft zelf geoefend in het voordragen van het gedicht. U heeft de klas verdeeld in groepen van drie.

Leermiddelen en overige materialen

Hengelspullen. Leesboek niveau 8B.

Leerstofinhoud

Tekst 24 uit Leesboek 8B.

UKUTEN

Kba nanga lawsani;
ukuten e bari,
bigi swampu e kari.
Not'noti kan hori mi now,
bika na dape mi wan go.
Dan te den fisi e beti,
na ini mi anu mi e firi a feti;
dati na a bigi prisiri;
Fanga wan tu kwi no sari,
te ukuten e bari.

Hengeltijd

Het is geen grap;
het is nu hengeltijd.
Grote zwampen roepen,
niets houdt me nu tegen,
want daar moet ik zijn.
Als de vissen bijten,
en ik in mijn arm het gevecht voel;
dat is zo fantastisch!
Een paar kwikwi's vangen is niet genoeg,
als de hengeltijd daar is.

(Nederlandse vertaling)

Didactische aanpak

U laat de hengelspullen zien en begint een klassengesprek over hengelen. De leerlingen mogen vertellen over hun hengelervaringen. Daarna richt u de aandacht op de tekst in het leesboek. U laat de leerlingen de tekst stillezen. Daarna draagt u de Sranan tekst voor. De groepjes voeren hierna opdracht 1 uit. Ze mogen de Nederlandse vertaling hierbij als hulpmiddel gebruiken. Als ze klaar zijn, bespreekt u de antwoorden. Daarna volgt opdracht 2. Het gaat alleen om de tekst in het Sranan. Tenslotte geeft u een of twee beurten om het gedicht voor de hele klas voor te dragen. U eindigt de les met een gezamenlijke voordracht van de hele klas.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Beantwoord samen de volgende vragen:

1. Waarover gaat dit gedicht? (Antw.: Hengelen.)
2. Welke boodschap heeft de dichter met dit gedicht? (Antw.: Hengelen is fijn.)
3. Welke woorden rijmen op 'bari'? (kari en sari)
4. Zie je nog meer rijmwoorden? (beti en feti)

Opdracht 2

Lees het gedicht om de beurt aan elkaar voor. Probeer je zo goed mogelijk in te leven in de boodschap van de dichter en het gedicht met passie voor te dragen (opdracht 8B-V3).

Feedback en Interactie

U loopt langs de groepen terwijl ze aan het werk zijn en verleent assistentie waar dit nodig is. Bij de bespreking van opdracht 1 verwijst u bij vraag 1 naar de titel van het gedicht en bij vraag 2 naar de woorden 'dati na a bigi prisiri'.

Bij de voordrachten geeft u feedback op de Sranan uitspraak en op de mate waarop de leerlingen zich inleven in het gedicht. De boodschap van de dichter moet met passie worden gebracht.

Afsluiting

U leest het gedicht samen met de klas hardop. De leerlingen moeten het gedicht overschrijven om toe te voegen aan hun portfolio (opdracht 8B-V3).

4.7 Voorbeeldles Stillezen

VIA GEORGETOWN NAAR BOA VISTA

Beginsituatie

De leerlingen zijn bekend met de werkvorm stillezen. Dit verhaal staat in leesboek 8B. De teksten die ze op het vorige niveau lazen, uit leesboek 8A, hadden een lengte tussen de 1300 en 1700 woorden. De verhalen in leesboek 8B hebben tussen de 1500 en 2000 woorden. Dit verhaal heeft 1992 woorden. De leerlingen hebben bij aardrijkskunde de kaart van Zuid-Amerika gehad en weten dat Guyana en Brazilië buurlanden zijn.

Lesdoelen

De leerling kan:

- de tekst 'Via Georgetown naar Boa Vista' uit leesboek 8B binnen een bepaalde tijd lezen;
- de vragen bij opdracht 2 van deze les beantwoorden;
- en woord kiezen om aan te geven welke indruk het verhaal heeft gemaakt en vertellen waarom.

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om een:

- verslag te maken van het verhaal volgens opdracht 8B-V2;
- routekaart te maken, volgens opdracht 8B-K3.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige omgeving, waarbij de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst. Er hangt een kaart van Zuid-Amerika in de klas. De opdrachten heeft u op het bord geschreven of gekopieerd op papier. De leerlingen zitten twee aan twee, want de opdrachten moeten in tweetallen gemaakt worden.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 8B. De leerlingen gebruiken pen en papier om aantekeningen te maken tijdens het lezen.

Leerstofinhoud

Tekst 3 uit Leesboek 8B.

VIA GEORGETOWN NAAR BOA VISTA

Nieuw-Nickerie

Met de auto van Suriname naar Brazilië rijden, is mogelijk. Op een zonnige septembermiddag in 2010 stap ik in bus van Bryan Chin A Foeng, die mij van Paramaribo via Guyana naar Brazilië zal brengen en terug natuurlijk.

“Ready for the road, Charles?”, vraagt hij.

“Helemaal!”, antwoord ik enthousiast.

We rijden over de Oost-Westverbinding via Saramacca, door Coronie naar het rijstdistrict Nickerie. We zien kleine vliegtuigen, die het zaad voor de nieuwe oogst uitgooien over de onder water staande rijstvelden. Na de Henarbrug nemen we de afslag naar de Nickerierivier en rijden Nieuw-Nickerie binnen over de weg die langs de lokale markt gaat. Aan de overkant daarvan is een plein voor wandelaars en daarachter staat het statige kantoor van de districtscommissaris. Het hotel, waar we zullen overnachten heeft uitzicht op de Nickerierivier.

De oversteek over de Corantijn

’s Morgens zijn we vroeg op om ons op tijd aan te melden voor de oversteek met het veer over de Corantijnrivier naar Guyana. De aanmeerplek van het veer aan onze kant heet South Drain; aan de overkant is Moleson Creek. We zijn niet de eersten. Er kunnen maar een beperkt aantal auto’s op het veer. Wie te laat is, moet terug naar Nieuw-Nickerie en wachten tot de volgende dag. Als alle auto’s het veer zijn opgereden en we de formaliteiten met de douane hebben afgehandeld, kunnen we Suriname achter ons laten. Op Moleson Creek moeten de auto’s van het veer worden gereden en ook daar controleren de immigratieofficiërs de paspoorten en andere papieren die je nodig hebt om Guyana binnen te komen. Er zijn maar twee immigratieofficiërs om honderdtwintig passagiers af te handelen. Mijn smartphone springt automatisch naar Guyanese tijd, een uur vroeger dan bij ons. Zo lijkt de tijd nog langzamer te gaan.

Maar eindelijk rijden we dan toch het veer af. We gaan langs een markt bij de steiger. De bochtige zandweg leidt naar een brede tweerichtingsweg met aan weerszijden een strook voor voetgangers. We volgen deze weg tot naar de hoofdstad Georgetown, 190 kilometer verder.

De rit naar Georgetown

De lange rit verveelt niet. Anders dan in Suriname, staan er van het begin tot het eind huizen langs de weg. Oude karakteristieke houten woningen zonder balkon, maar vol ramen aan de voor- en zijkant, kwijnen langzaam weg voor pompeuze betonnen constructies. Achter de huizen aan de linkerkant beginnen de rijst- en suikerrietvelden, aan de rechterkant ligt de zee.

“In Guyana hebben ze nog echt langzaam verkeer”, lacht Bryan, terwijl hij een ezelkar inhaalt.

“Dat zal niet lang meer duren”, reageer ik. “De olie die in de Guyanese wateren is gevonden, zal veel geld in het laatje brengen. Straks heeft iedereen zijn eigen luxe-vervoer.”

Een typisch beeld tijdens de eerste vijftien kilometers is de ‘tapir’, een zelfgebouwd taxibusje voor zes personen met het dashboard van een oude Toyota. Ondanks de vele politiecontroles zoekt het verkeer over de drempelloze weg, waar regelmatig schoolkinderen en ander voetvolk van de ene naar de andere kant lopen. De chaos is compleet als vee en andere, kleinere dieren ook doodgemoedereerd de weg oversteken.

We passeren marktjes, mandirs, moskeeën en de oude en de nieuwe suikerfabriek van Demerara, zoals Guyana vroeger heette. Groene borden met plantagenamen zoals Skeldon, Crabwood Creek, Manchester verdelen de plaatsen langs de hoofdweg. Namen als Zee Zigt, Weldaad en Goede Verwachting eraan herinneren eraan dat Guyana ooit een Nederlandse kolonie was. De kokosbomen in Guyana lijken in aantal die van ons kokosdistrict te overtreffen. Lange uitgestrekte rijen van deze tropische bomen tekenen zich als silhouetten af aan de horizon, wanneer de middag vordert. Bij de nieuwe brug over de Berbicerivier zegt Bryan: “Het was altijd een ellende hier met een veer. Ik verloor dan veel tijd. Maar gelukkig was dat na 2008 voorbij.” Bryan rijdt al enkele jaren naar Boa Vista voor het halen en brengen van Brazilianen die naar Suriname willen. Hij noemt zich de pionier op deze route. “Ik ging eerst als passagier mee in de Guyanese bussen, later ben ik zelf gaan rijden”, zegt hij.

Georgetown

Naarmate we Georgetown naderen, neemt niet alleen het aantal kerken toe, maar ook dat van de begraafplaatsen. Ongeveer bij Ogle begint de zeedijk. Georgetown ligt een meter onder de zeespiegel. Hoewel het op internet wordt afgeraden, toont het afval langs de kilometerslange dijk aan dat de plaats goed wordt bezocht in de avond. Joggers maken er de gewoonte van om niet naast, maar op de dijk hun afstanden af te leggen. Dan rijden we de Guyanese hoofdstad binnen; de eerste indrukken zijn niet bepaald fris. Georgetown komt op mij over als een groot riool. De kanalen zijn groen, vol rommel, en de goten langs de smalle straten stinken. De stad kent nog een open rioleringssysteem. Papegaaien vliegen over op instorten staande koloniale woningen. Een gevangenis omringd door prikkeldraad zou geen stadsgezicht moeten zijn, maar als het in het centrum staat, dan kan het niet anders.

“Hopelijk brengen de olie-inkomsten hier snel verandering”, zucht ik.

Toch zijn er naast al die ontsierende beelden en geuren ook indrukwekkende bouwwerken en stadsdelen. Ik bewonder een aantal mooie houten gebouwen met typische Demerara windows. Ramen met houten jaloezieën waarvan de scharnieren aan de bovenkant zitten. Als ze open zijn, staan de ramen schuin. De grote St. George Cathedral staat net als onze Hervormde Kerk centraal op een plein dichtbij de Avenue of the Republic. De kathedraal is één van de grootste houten gebouwen in Zuid-Amerika. Niet ver daar vandaan vind je de bekende Stabroekmarkt, waar van alles te krijgen is voor het dagelijks leven.

We stoppen voor het Rocky's hotel waar veel Brazilianen logeren. Vlakbij is ook de standplaats van de bussen naar Lethem, de grensplaats met Brazilië. We vermijden Rocky's en nemen een ander hotel, waar we tot tien uur 's avonds blijven rusten. Daarna wordt de reis voortgezet.

De route loopt dan niet meer langs de kust, maar zuidwaarts, evenwijdig aan de Demerararivier. Via de snelweg komen we in Linden, een bauxietstadje waar eetstands 24 uur per dag open zijn en vanaf waar de reis door het oerwoud van Guyana begint - het asfalt houdt dan op.

“Nu gaat het feest beginnen”, zegt Bryan glunderend na de pitstop. Met de Braziliaanse muziek op volume tien vervolgen we in het holst van de nacht de reis over een weg vol gaten.

Door het regenwoud en over de savanne

In de nacht lijken de bomen langs de weg op zwarte schimmen. We verlaten Linden en gaan zuidwaarts naar Lethem. De Esperança, het achtpersonenbusje van Bryan, vliegt over gaten, bruggen en bochtige laterietwegen tot we bij een wegrestaurant komen waar alle Brazilianen uit de bus zich verfrissen en naar een kop koffie verlangen.

De volgende stop is bij de eerste controlepost. Bryan heeft dan met onderbrekingen bijna zeven uur gereden. “Iedere rit is weer een expeditie”, zegt de wegverslinder. “Je weet nooit hoe laat je aankomt, soms gaat er wat kapot, een boom ligt op de weg of een brug is weggespoeld.”

Wanneer de dag aanbreekt, komen we aan bij het veer over de Essequibo. De schoonheid van de natuur maakt de overtocht onvergetelijk. Eilandjes, sula's en rotsformaties toveren de rivier om tot een pittoresk plaatje. We staan dan voor de ingang van het Iwokrama natuurreservaat. Opnieuw worden onze namen gecontroleerd. Dan vervolgen we de reis over een wilde weg over rode heuvels, tussen groene muren van oerwoudbos.

Bij Bushmouth houdt plotseling het dichte oerwoud op. Voor ons opent zich de Rupuninisavanne. Onbeschrijfelijk mooi is het laag begroeide landschap met een decor van oneindige bergketens op de achtergrond.

“Ik zie de schoonheid niet meer, omdat ik zo vaak kom hier”, zegt Bryan wanneer ik om mijn as blijf draaien. “In de droge tijd zijn de bergen niet groen, maar bruin en in de regentijd lopen weggedeelten onder water en bruggen spoelen weg.”

We stoppen weer bij een groot wegrestaurant om de inwendige mens te versterken. Daarna volgt tweehonderd kilometers crossen door de savanne totdat het naambord Lethem ons in het grensplaatsje verwelkomt. In dit stadje groeien de laatste jaren de winkels als paddenstoelen uit de grond, door de handel met de Brazilianen. We gaan weer langs een immigratiepost. Als we mogen doorrijden merken we dat de bus door een vernuftige wegomlegging niet meer aan links van de weg rijdt, maar rechts. In Guyana is er linksverkeer, net als in Suriname. In Brazilië heeft men echter rechtsverkeer.

We rijden over de brug over de Takuturivier en gaan voorbij Bom Fim, een Braziliaans grensdorpje dat

uitgestorven lijkt door de moordende hitte. Vanaf hier is het nog een uur rijden naar Boa Vista. Van daaruit zijn ook andere steden in Brazilië en verder weg in Zuid-Amerika bereikbaar. Boa Vista ligt op een halve dag rijden van Manaus en twee uren rijden van Santa Elena, de grens met Venezuela.

Boa Vista

Boa Vista betekent 'Mooi Uitzicht'. Het is mijn eindbestemming op deze reis. Ik ga er een weekje vakantie vieren. Boa Vista is de hoofdstad van de Braziliaanse deelstaat Roraima en ligt langs de rivier Rio Branco. De stad heeft bijna een half miljoen inwoners. De vele goudopkoophuizen en kleine goudsmederijen duiden aan dat Boa Vista vroeger een goudmijnstad is geweest. Dit wordt ook bevestigd door het Monument van de Garimpeiro op een grote rotonde. Het verkeer is vrij rustig. Relaxed manoeuvreert Bryan zijn bus over de tweebaanswegen en de rotondes die het kruisend verkeer regelen.

De stad is schoon. De vuilnisdienst functioneert, maar net als de meeste armoedige steden in Brazilië, maakt Boa Vista een grauwe indruk door de stoffige straten en gelapte wegen. Huizen en gebouwen - de stad heeft voornamelijk laagbouw - schreeuwen om een verflaag. De rijkere woonwijken Paraviana en Cagari liggen buiten het centrum en de villa's zijn aan het oog onttrokken door hoge muren.

Winkelen kan in de levendige Avenida Ataíde Teive waar veel verkopers met hun voorraad op straat staan. Als je het wat rustiger wil hebben, kan je naar de Avenida Villerog, waar de duurder winkels zijn, airconditioned achter glazen deuren. De prijzen in Boa Vista vallen sowieso een beetje tegen. Bryan had me gewaarschuwd toen we naar een supermarkt gingen.

"Alles is hier een beetje duurder, vanwege het transport. Boa Vista ligt ver van de andere grote steden en productiegebieden in Brazilië."

Bryan trakteert me op een paçoca. "Proef", zegt hij. "Een typische Braziliaanse snack."

Ik probeer cupuaçu uit, een typisch Braziliaanse vruchtendrankje. De cupuaçu lijkt op de cacaovrucht. Aan het sap wordt melk toegevoegd. Het smaakt een beetje naar zuurzak. Bryan neemt een pupunha. De pupunhadrank kennen we niet in Suriname, wel de palm waar de vrucht aan groeit. Die wordt ook wel perzikipalm genoemd. De oranje vruchten, die in trossen bovenaan de stam groeien, zijn zo groot als een perzik.

Ik oefen mijn Portugees bij de eetstandjes. De Brazilianen zijn erg vriendelijk.

"Orla Taumanan moet je zeker zien", raadt één van hen me aan.

Deze waterkantpromenade is gebouwd op vijftien meter hoge pilaren die boven de Rio Branco uitsteken. Eten en drinken in de avond gaan daar samen met live muziek in de openlucht.

"Ondanks dat Boa Vista in een uithoek van Brazilië ligt, heb ik de meeste bekende bands hier live meegemaakt", vertelt Bryan, die er vaker is geweest.

We bezoeken ook het grote Pragas das Aguas, waar veel mensen 's avonds in het weekend hun vertier zoeken. Helaas is er in het weekend dat ik er ben geen fonteinshow, maar de gezellige souvenir- en snackkraampjes en ijswagens zijn er wel. Tussen hemel en plein staat de hoge Millenniumpoort. Verderop is het Pracas das Artes met restaurantjes, een speelplaats voor kinderen en een openluchttheater.

Na een week weet ik waar ik de schoonheid van Boa Vista moet zoeken: in de smile en warme gastvrijheid van de bevolking. Uit de open bars klinken nostalgische MPB's (Musica Popular Brasileira) en op elke hoek is er wel een lanchonette, een eetcafeetje, waar de geur van churrasco – geroosterd vlees- uitnodigt voor een hap. Ik kom er zeker een keer terug.

Didactische aanpak

U let erop dat alle leerlingen een leesboek hebben. De leerlingen hebben twintig minuten om de tekst te lezen. Ze mogen aantekeningen maken tijdens het lezen. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten. Ze hoeven niet te wachten tot de twintig minuten om zijn. U geeft wel na twintig minuten een stopsein, voor de leerlingen die de tekst nog niet afhebben. Als de opdrachten zijn gemaakt, behandelt u opdracht 1. U checkt ook of de woorden van de woordenschat bekend zijn. Hierna geeft u beurten om de vragen van opdracht 2 te beantwoorden. U bespreekt daarna opdracht 3.

Zelfstandig werken

Opdracht 1:

Heb je iets in de tekst niet begrepen? Formuleer er een vraag over. Die mag je straks stellen.

Opdracht 2:

Dit is een mondelinge opdracht die in duo's wordt gemaakt. Beantwoord de volgende vragen:

1. De officiële taal in Guyana is het Engels en in Brazilië het Portugees. Zoek in de tekst drie Engelse en drie Portugese woorden. Dit mogen geen namen van steden, straten of pleinen zijn. (*ready, for, the, road, smartphone, windows, cathedral, pitstop / garimpeiro, musica, popular, Brasileira, pagoca, cupuaçu, pupunha, lanchonette, churrasco*)

2. In de tekst komen we de letter c met een cedille eronder (ç) tegen in het Portugese woord cupuaçu. Ken je een woord of een naam waarin deze letter voorkomt? (*reçu, Curaçao*)

Opdracht 3

Hieronder vind je tien woorden. Kies samen met je partner twee woorden uit die jullie bij het verhaal vinden passen. Bespreek ook waarom.

1	avontuurlijk	6	grappig
2	saai	7	raar
3	kinderachtig	8	moeilijk
4	verwarrend	9	diepzinnig
5	leerrijk	10	spannend

Feedback en Interactie

U noteert welke leerlingen de tekst niet binnen de gestelde tijd afhebben. Wellicht kunt u deze leerlingen op een ander tijdstip extra leesstof geven als huiswerk om hun leestempo op te voeren. U behandelt de moeilijke woorden en vragen die worden gesteld bij opdracht 1. Daarna geeft u beurten om de vragen van opdracht 2 te beantwoorden. U corrigeert bij foute antwoorden en complimenteert bij goede. Bij de bespreking van opdracht 3, luistert u zoveel mogelijk naar de antwoorden. U kunt naar specifieke delen in de tekst vragen om de keuze te motiveren.

Afsluiting

Ter afsluiting bespreekt u met de leerlingen voor welke portfolio-opdrachten zij het verhaal kunnen gebruiken. Dit zijn:

- opdracht 8B-V1 (Een kort leesverslag van een reisverhaal);
- opdracht 8B-K1 (Een routekaart).

4.8 Voorbeeldles VRIJ LEZEN

Een tekst naar keuze van de leerling uit leesboek 8A

Beginsituatie

De leerlingen zijn bekend met de werkvorm Vrij Lezen. Ze gaan regelmatig naar de bibliotheek om boeken uit te kiezen om thuis te lezen. De interesse in lezen varieert. Er zijn vlotte lezers en minder vlotte lezers in de klas.

Lesdoelen

De leerling:

- kan een leestekst op basis van zijn interesse kiezen;
- bouwt voort aan een traditie om boeken te lezen;
- krijgt plezier in lezen.

Na de les zou de leerling, afhankelijk van het verhaal dat hij kiest, in staat moeten zijn om:

- een kort leesverslag te maken van het verhaal (opdracht 8A-V1, 8A-V2 of 8A-V3);
- een tekening te maken bij het verhaal (opdracht 8A-K1);
- het verhaal kort in eigen woorden te vertellen (opdracht 8A-K3).

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de teksten, met uitzondering van tekst 25 van leesboek 8A ingedeeld volgens genre. Tekst 25 wordt niet betrokken bij deze les, omdat die tekst bestemd is om behandeld te worden als een tekst voor poppentheater. Van de overige lessen wordt behalve het genre, ook een korte omschrijving gegeven. Voor elke leerling is hiervan een kopie beschikbaar. U heeft ruimte op het bord om opdracht 2 op te schrijven. U zorgt voor een rustige omgeving, waarin de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst en de opdracht kunnen maken.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 8A, kopieën van het overzicht van de verhalen.

Leerstofinhoud

De overzichtslijst van de verhalen en een verhaal naar keuze uit Leesboek 8A.

OVERZICHTSLIJST VAN DE VERHALEN
GENRE: FANTASY
Vlucht naar de maan De familie Anansi voelt zich onveilig op aarde door een naderende wereldoorlog. Ze schieten zichzelf met een kanon naar de maan. Daar ontmoeten ze Moena, het maanmannetje. Eerst genieten ze van het leven op deze planeet, maar na een tijdje beginnen ze het leven op aarde te missen. Moena wijst ze de weg terug naar de aarde.
De tovenaar van Oz Dorothy en haar hondje worden door een wervelwind weggeblazen naar het land van Oz. Ze wil dolgraag terug naar huis, maar moet eerst de opdrachten van de tovenaar van Oz oplossen. Als ze dat heeft gedaan, blijkt het toch niet genoeg. Samen met drie vrienden die ze onderweg heeft gevonden, lukt het tenslotte de juiste manier te ontdekken om terug naar huis te keren.
Quinella en de katten Priya, die enig kind is, moet veel thuisblijven vanwege de Coronacrisis. Als ze een keer wakker wordt, zit er een soort mensdier op haar bed, dat zegt dat ze Quinella heet. Priya doet allerlei leuke dingen met Quinella. Haar ouders denken dat ze gek wordt, want niemand anders kan Quinella zien. Maar de psycholoog zegt dat Priya gewoon een grote fantasie heeft. Haar vader gaat op zoek naar een katten voor haar.
Pata Bryan heeft hard gewerkt en eindelijk genoeg geld om zijn dure merkpata te kopen. Maar dan blijkt dat die uitverkocht is. Met zijn vriend Ronald komt hij bij een vreemde schoenmaker terecht die hem vraagt waarom hij speciaal die pata wil hebben. Later belt de schoenenzaak hem. Ze hebben nog een exemplaar. Maar dan is de fiets van zijn moeder veel belangrijker geworden dan de pata.
Danswedstrijd in Diamandium Shine woont in Diamandium waar iedereen vier benen heeft. Ze wil dolgraag een danswedstrijd winnen, maar vreest dat Jifka uit Zilverton, met zes benen, het beter zal doen. Samen met haar vriendin Sa-Idi bedenkt ze een heel aparte dansstijl.

Een ontvoering aan de Wayamborivier

Jupta wordt meegelokt naar het onderwaterrijk van de watermensen om de vrouw te worden van Iguan. Ze went aan het leven daar en is gelukkig met haar man. Toch mist ze haar ouders. Op een dag komt haar vader op bezoek.

De wajangpop

Pak Dikan is een eenzame wajangpoppenspeler. Hij maakt een beeldschone, vrouwelijke pop die tot leven komt. Maar de pop droomt over een prins. Ze is niet tevreden met alleen het gezelschap van Pak Dikan. Hij moet een prins voor haar maken.

De geheime boswezens

Een groep jongens gaat een bal zoeken, die tijdens het voetballen het bos in is geschoot. Ze komen in een vreemde wereld terecht waar boswezens vechten met levensgrote spinnen.

Het vlindermeisje van Blakawatra

Tokoro wordt weggelokt door een vlinder die zichzelf kan veranderen in een meisje. Het meisje woont in een betoverd deel van het bos waar elfen wonen. De elfen waken over het bos en zorgen ervoor dat de mensen goed met elkaar en het bos omgaan. Als dat niet gebeurt, sturen ze gevaarlijke dieren op de boosdoeners af.

In het mierennest (1)

Ginga en haar neven Dippo en Dietje gaan op zoek naar het verdwenen meisje Mujei. Na een tip van Sapakara, gaan ze haar zoeken bij de mieren. Ginga en Dippo worden zo klein dat ze het mierennest in kunnen. Ze ontdekken de plek waar Mujei door de mieren gevangen wordt gehouden.

In het mierennest (2)

Met een fluit en lucifers slagen Ginga en Dippo erin Mujei te bevrijden. Dan volgt de gevaarlijke tocht door de onderaardse gangen van het mierennest naar de uitgang. Als ze eindelijk aan het einde licht in de tunnel zien, verspert een gevaarlijke waakmier hun weg. Als Dietje het signaal van zijn kompas niet had gehoord, zou het slecht zijn afgelopen met hen.

Zachary's experiment

Zachary is gek op het doen van allerlei proefjes. Van een tante krijgt hij een pop die een wereldberoemde chemicus voorstelt. Na een experiment komt de pop tot leven. Maar niemand mag dat weten. Toch ontdekt zijn zusje dit geheim.

De vlucht langs Korokoroko

Sijone wordt slavin van vismensen die in een onderwaterwereld leven. Ze wordt, net als de andere slaven, wreed behandeld. Er is maar een weg die leidt naar vrijheid. Die gaat langs de offerplaats van Korokoroko, de god van de rivier. De plaats wordt bewaakt door grote kaaimannen. Op een dag besluiten de vismensen om Sijone te offeren aan Korokoroko.

GENRE: SCIENCE FICTION

Onder het huis

Bekka is op zoek naar haar poes onder het huis. Ze ontdekt daar een gat, waarachter een kamer schuilgaat. Ze ziet vreemd geklede wezens die zich op een rare manier voortbewegen. Als Bekka's poes op één van de wezens springt, blijken het vrouwen te zijn die onder controle worden gehouden door een bevelende stem.

De uitvinding van professor Vindal

Professor Vindal heeft een manier ontdekt om gratis energie op te wekken. Hij vraagt drie prominente Surinamers hoe hij dit aan het volk moet schenken. De keuze die hij uiteindelijk maakt, stemt geen van ze tot tevredenheid.

Rioolmeisje

In het jaar 2120 is onder de ingepolderde kust van Coronie een enorm riool gebouwd waar een meisje woont. Op een dag vindt ze een telefoon. De telefoon leidt haar naar de bovenwereld, waar ze een nieuw leven moet beginnen.

De jongen van planeet Aarde (1)

Djalma woont op de planeet Visekkar van de blauwe mensen. Hij is de enige leerling van planeet Aarde op school en wordt daarmee gepest. Hij vraagt zijn pleegmoeder of hij een keer terug mag naar Aarde.

De jongen van planeet Aarde (2)

Djalma ontdekt hoe het komt dat hij op Visekkar woont en niet op Aarde.

Supermedicijn

In het jaar 2074 is het in Brownstad verschrikkelijk heet en heersen er allerlei ziektes. Er zijn supermedicijnen, maar je kan ze niet zo makkelijk krijgen. Als de moeder van Milton ziek wordt, gaat hij op zoek naar een supermedicijn.

GENRE: GRIEZELVERHAAL

De aquariumvis

Op een avond gaat Jo-Ann een boek brengen voor haar broer Kevin. Het huis is helemaal donker en Kevin is nergens te zien. Ze ziet en hoort allerlei vreemde geluiden.

De balatasnijder

Anton gaat met een groep balatableeders naar het bos. Als zijn houwer in het water valt, komt hij in aanraking met een vreemde man. Anton raakt in de ban van de vreemdeling, maar de andere mannen in het kamp worden ziek en verzwakt. Er komt redding, maar voor Anton is het te laat.

Onder de kankantri

Ronnie is op vakantie bij opa die elke avond naar een oude kankantri staart, waar dwergen wonen. Op een avond gaan ze samen naar de kankantri. In het kampvuur van de kleine mensen krijgt Ronnie gebeurtenissen uit de tijd van de slavernij te zien.

De droom

Frits geloofde niet in dromen, totdat zijn droom over het ongeluk van Maysa tot in alle details werkelijkheid wordt.

De troubadour in de woestijn

De reizende muzikant en verhalenverteller Guillaume kan het niet laten de woestijn langs de rivier te bezoeken. Het is een plek die de binnenlandbewoners angst inboezemt. Het blijkt dat de geest van een wrede plantage-eigenares er nog rondwaart. Guillaume weet de geest tot rust te brengen en het bos te herstellen.

Didactische aanpak

U vertelt de leerlingen dat ze zelf een verhaal uit het leesboek mogen kiezen om te lezen. Om ze te helpen om een goede keus te maken, geeft u de leerlingen de lijst waarin de verhalen naar genre zijn ingedeeld en er een korte omschrijving is van elk verhaal. De leerlingen kiezen eerst het genre en dan het verhaal. U omschrijft kort wat elk genre inhoudt.

Fantasy: In het verhaal komen niet bestaande wezens en niet bestaande werelden voor.

Sciencefiction: Het verhaal speelt zich af in de verre toekomst en er komen technologische mogelijkheden

in voor die we nog niet kennen.

Griezelverhaal: In het verhaal komen onwerkelijke figuren en/of gebeurtenissen voor die eng zijn.

Als de leerlingen hun keuze hebben gemaakt, haalt u de lijsten weer op en deelt u de leesboeken uit. Opdracht 1 is het lezen van het verhaal. Opdracht 2 mogen ze maken als ze het verhaal uit hebben. U observeert de klas. Als alle leerlingen rustig lezen, schrijft u de vragen van opdracht 2 op het bord. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten.

Zelfstandig werken

Opdracht 1:

Lees een verhaal naar jouw keuze.

Opdracht 2:

Maak het leesverslag dat hoort bij het genre dat je hebt gekozen volgens één van de onderstaande schema's. (Portfolio-opdracht 8A-V1, of 8A-V2 of 8A-V3). De beoordelingscriteria voor de verslagen vindt u in hoofdstuk 6.

Opdracht 8A-V1: Zeven korte leesverslag van een fantasy-verhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Beschrijf een fantasiefiguur uit het verhaal?

a. Hoe heet deze figuur?

.....

b. Hoe ziet de figuur eruit?

.....

.....

c. Wat kan of doet deze figuur, dat in werkelijkheid niet kan?

.....

.....

3. Welke fantasie uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin over waar de fantasie in de tekst wordt beschreven.

.....

.....

b. Schrijf ook op waarom deze fantasie je heeft aangesproken.

.....

.....

Opdracht 8A-V2: Twee korte leesverslagen van een sciencefictionverhaal

Naam:..... Klas:..... Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Hoe heet de hoofdfiguur in het verhaal?

.....

3. Beschrijf in twee of drie zinnen de sciencefictionwereld in het verhaal.

.....

.....

4. In het verhaal komen technologische mogelijkheden voor, die vandaag de dag niet bestaan. Beschrijf één hiervan.

.....

.....

5. Welke zin uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin op.

.....

.....

b. Schrijf ook op waarom de zin je heeft aangesproken.

.....

.....

.....

Opdracht 8A-V3: Een kort leesverslag van een griezelverhaal

Naam:..... Klas:..... Datum:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. In het verhaal gebeuren vreemde dingen, die griezelig zijn. Beschrijf één van deze vreemde dingen.

.....

.....

3. Zoek een zin in de tekst waaruit blijkt dat één of meerdere figuren uit het verhaal schrikken of angstig zijn.

.....

.....

4. Vind je het leuk om griezelverhalen te lezen? Motiveer je antwoord.

.....

.....

Feedback en Interactie

U hebt tijdens deze les vooral een observerende rol. U verleent assistentie waar dat nodig is.

Afsluiting

U haalt de verslagen op. De leerlingen zullen deze na correctie terugkrijgen om in hun portfolio op te slaan. Tenslotte wijst u erop dat de leerlingen op dezelfde manier een boek kunnen kiezen uit de

bibliotheek. De korte beschrijving op de achterkant van een boek geeft een indruk van de inhoud van het boek.

4.9 Voorbeeldles BOEKPRESENTATIE

De verstekeling (Van China naar Suriname)

Beginsituatie

Sommige leerlingen hebben in leerjaar 7 al een boekpresentatie verzorgd. Het was in dat leerjaar mogelijk om dit als keuze-opdracht te doen. Ook in leerjaar 8 is een boekpresentatie een keuze-opdracht. De leerling die de presentatie zal houden heeft het boek gelezen en een boekverslag gemaakt dat is goedgekeurd door de leerkracht. Een van de hoofdstukken uit het boek dat de leerling heeft gekozen, is als tekst opgenomen in leesboek 8B. Sommige leerlingen uit de klas hebben deze tekst gelezen.

Lesdoelen

De leerling:

- kan aan de hand van zijn boekverslag een boekpresentatie houden (opdracht 8B-K3);
- is gemotiveerd om meer boeken te lezen.

Vorbereiding en logistieke organisatie

De leerling heeft zijn presentatie thuis geoefend. U heeft de klas erop voorbereid dat er een boekbespreking zal worden gehouden door één van de medeleerlingen. De luisteraars zitten in een U-vorm en de leerling die presenteert staat voor de groep.

Leermiddelen en overige materialen

Het boek. Overige materialen en middelen, die de leerling wil gebruiken om zijn presentatie interessant te maken en/of te ondersteunen. Ook zou het leuk zijn om een foto te maken van de leerling tijdens de presentatie. Hoewel dit niet verplicht is, zou het leuk zijn als de leerling de foto laat uitprinten en opneemt in zijn portfolio.

Leerstofinhoud

Het boek 'Van China naar Suriname' van de schrijfster Eve Huang Foen Chung. Het boek gaat over A Chung Ko, die in 1956 zijn dorp in de Chinese provincie Guan Dong verlaat. Als verstekeling reist hij naar Hong Kong. Via Parijs en Cayenne bereikt hij St. Laurent du Maroni. Hij steekt illegaal de rivier per korjaal over. Op het strand van Albina wacht zijn vader op hem. Paramaribo wordt zijn nieuwe woonplaats. Hij is op zoek naar een beter leven. Met vallen en opstaan en een beetje geluk bereikt hij zijn doelen. Suriname wordt zijn thuis. Zijn kinderen zijn lai-aps, Surinaamse Chinezen. Hoofdstuk 2 uit het boek, 'De verstekeling', is in leesboek 8B opgenomen. Om alvast een indruk te krijgen van het verhaal in het boek, volgt de tekst van hoofdstuk 2 hieronder.

DE VERSTEKELING

Er was weer een boodschapper in het dorp. A Chung Ko zat met zijn zoontje op zijn knie voor de deur van zijn huis, toen hij het erf opliep.

"Nieuws van je vader", riep de man, terwijl hij met een brief zwaaide. Op zijn rug had hij een pakket. Kwie Hong, die binnen bezig was kleren te verstellen, haastte zich naar buiten, toen ze hoorde dat er bezoek was.

De man overhandigde haar het pakket. "Mooie lapjes", zei hij, "en maggiblok."

"De zaken van je vader gaan goed", richtte hij zich toen tot A Chung Ko. "Hij heeft een winkel. Hij wil dat je hem komt helpen."

Boodschappers wisten meestal wat er in de brieven stonden. Als iemand niet kon lezen, of als de brief kwijtraakte, kon de boodschap toch nog worden overgebracht.

A Chung Ko maakte de brief open. Inderdaad. Zijn vader schreef dat het goed ging en dat hij naar Suriname moest komen om hem te helpen. Hij moest contact maken met meneer Hok Fen. De naam Hok Fen was bekend bij de Chinezen uit het dorp. De man woonde in Hong Kong en regelde de geldzaken van Chinezen die in Suriname woonden. A Chung Ko wist dat hij een betrouwbaar persoon was, want hij had er al die jaren voor gezorgd dat de pakketjes en het geld dat zijn vader stuurde netjes bij hem terecht kwam.

Chinezen die weg wilden uit hun dorp, op zoek naar een beter bestaan in een ander land, konden ook bij Hok Fen terecht. Hij regelde de smokkel van China naar Hong Kong en daarna de tickets en papieren naar de eindbestemming. Vader Njoek Tsoen had hem betaald om zijn zoon naar Suriname te laten komen.

“Heb je een paspoort?”, vroeg de boodschapper.

A Chung Ko schudde zijn hoofd.

“Een geboortebewijs dan?”, probeerde de boodschapper opnieuw.

“Ik ben een eenvoudige boer”, zei A Chung Ko, “wat moet ik met al die papieren?”

“Hij is geboren in het jaar van de Aap”, zei Kwie Hong.

“Dank je, moedertje”, glimlachte de boodschapper. “We zullen eraan denken als we zijn papieren maken.”

Tegen A Chung Ko zei hij: “Over een week kom ik weer langs. Als je wilt gaan, zal ik je zeggen waar je je moet aanmelden voor de reis naar Hong Kong. Bespreek het met je moeder en je vrouw.”

“Zal je ons niet vergeten?”

An Si keek naar een punt in de verte, terwijl ze de baby heen en weer wiegde. Ze was bang voor een bestaan zonder man.

Kwie Hong wilde haar zoon niet tegenhouden. In het buitenland kon hij een beter bestaan vinden. “Zijn vader is in Suriname. Hij heeft een winkel. Als A Chung Ko hem gaat helpen, kan hij vaker geld en spullen sturen”, zei ze tegen An Si.

“Als hij weg gaat, is er niemand om het zware werk te doen op het veld en om het huis?”, merkte An Si met verstikte stem op.

“Het gaat niet lang duren”, zei A Chung Ko. “Zodra ik het geld bij elkaar heb, laat ik jullie halen.”

Na een week meldde A Chung Ko zich aan op de plaats van vertrek. Er wachtten nog zes mannen en twee vrouwen op de verzamelplaats. Het was laat in de middag toen de boodschapper van Hok Fen aan kwam gereden in een rammelende vrachtwagen. Er zaten al een paar mensen in de bak. Toen A Chung Ko in de bak klom, herkende hij Tsoi Lan van de familie Chin. Ze was zijn nicht, want de Chins en de Huangs, waar A Chung Ko vanaf stamde, waren bloedverwanten.

De vrachtwagen zou ze naar Shenzhen brengen, een stad aan zee. Van daaruit zouden ze met de boot naar Hong Kong gaan. Ze moesten niet te veel vragen en gewoon doen wat hen werd gezegd.

De zon was allang onder, toen ze bij de haven van Shenzhen aankwamen. De silhouetten van slanke Chinese jonks dansten op het water; hun zeilen opgerold aan de masten. Maar er waren ook grote stoomschepen, die rond de wereld voeren met enorme ladingen vracht.

Ze moesten uitstappen. De man van Hok Fen loodste ze langs een hefboom en een bewakingshuisje naar een afgebakend deel van de steigers.

“Vlug, vlug”, wenkte hij, terwijl de bewaker de andere kant opkeek.

Overall op de kade lagen balen vracht en kisten op elkaar gestapeld. Vanachter één van de ladingen dook plotseling een man in sjouwerskleden op.

“Hier”, riep hij zachtjes. De man van Hok Fen haastte zich met zijn groepje naar hem toe. “Hij gaat jullie verder brengen”, zei hij tegen A Chung Ko en de anderen. Het volgende moment was hij verdwenen in het donker.

De sjouwer bracht ze naar één van de grotere vrachtschepen. Ze moesten zich haasten over een wiebelende loopplank, renden langs de reling naar een opening in het dek en daalden langs smalle, ijzeren trappetjes naar het diepste gedeelte van het schip waar ze terecht kwamen tussen kisten, balen, vaten en allerlei andere vracht.

“Jullie moeten hier blijven”, zei de man. Hij wees ze een mand met platte broden en dunne reepjes gekruid, gedroogd vlees. Ernaast stond er een zak met tjoens. Dat zijn bamboebladeren gevuld met

kleefrijst, vlees of bonen, gestoomd in een pot. Verder lichtte hij het deksel van een klein vat. "Kijk, met die kroes daar kunnen jullie hieruit water scheppen." Hij deed het deksel weer op het vat. "Maak geen lawaai. Waag het niet om naar boven te gaan. Niemand mag weten dat jullie hier zijn", waarschuwde de man.

Zo goed en zo kwaad als het kon, zochten A Chung Ko en de andere verstekelingen een plekje tussen de balen en vaten om te zitten en te liggen. Het was donker. Niemand sprak. Ieder was in eigen gedachten verzonken. Af en toe schrokken ze op door het geritsel van ratten. A Chung Ko stopte zijn rantsoen in zijn tas en bond die stevig dicht. Hij moest er niet aan denken zijn eten te delen met de ratten. De ruimte begon te stinken. Er was geen speciale plek om te plassen of je behoefte te doen. Ook dat moest tussen de balen gebeuren.

Het leek alsof er eeuwen voorbij waren gegaan, toen op de derde dag de sjouwer weer in het ruim verscheen en hen aanmaande snel hun spullen bij elkaar te zoeken. Ze zouden de weg terug nemen door het labrynt van trappetjes. Op het dek aangekomen moesten ze doen alsof ze sjouwers waren. Ze kregen balen te dragen waarmee ze de loopplank af moesten. Niet ver van de loopplank stond Hok Fen in eigen persoon hen op te wachten. Voor een deel van de verstekelingen was Hong Kong de eindbestemming. Zij gingen verder hun eigen weg. De passagiers die door moesten reizen, mochten met Hok Fen mee in zijn auto. A Chung Ko was blij toen hij zag dat Tsoi Lan ook één van hen was.

Hok Fen bracht ze naar een huis met kamers, waar ze mochten baden, eten en slapen. Het zou ongeveer een maand duren voordat hun papieren om verder te reizen klaar zouden zijn. Hok Fen gaf hen wat geld om eten te kopen. Ze mochten zelf koken. Ze waren vrij om te doen wat ze wilden, maar Hok Fen waarschuwde ze om voorzichtig te zijn en niet te ver uit de buurt te gaan.

A Chung Ko keek zijn ogen uit in de drukke winkelstraten en de welvoorzien markten van Hong Kong. Af en toe kwam Hok Fen hem halen om een klusje te doen. Daarmee verdiende hij wat extra geld. Dan voelde hij zich een koning te rijk en trakteerde hij Tsoi Lan op dumplings in één van de talloze eetkraampjes in de buurt.

Zo vloog de tijd totdat zijn paspoort klaar was voorbij. Hij had best in Hong Kong willen blijven, maar zijn vader wachtte op hem. Hij en Tsoi Lan zouden samen reizen. Hok Fen legde uit dat ze eerst van Hong Kong zouden vliegen naar Parijs. In Parijs moesten ze overstappen in een ander vliegtuig dat ze naar Frans-Guyana zou brengen. Dat was een vlucht over de Atlantische Oceaan, want Frans-Guyana lag in Zuid-Amerika. In Frans-Guyana zou een boodschapper van Hok Fen ze ophalen en naar Suriname brengen. Suriname lag naast Frans-Guyana. Er was een weg vanuit de hoofdstad van Frans-Guyana naar de oostgrens van Suriname.

Opgewonden, maar ook een beetje bang voor het onbekende, luisterden ze naar Hok Fen. Geen van ze had ooit in een vliegtuig gezeten. Van Parijs hadden ze nooit gehoord. Ook de andere namen die Hok Fen noemde, waren onbekend.

"Niet zo erg", zei Hok Fen, als jullie maar weten dat Suriname jullie eindbestemming is. Het staat ook in jullie ticket."

"Wat gebeurt er als we verdwalen?", vroeg Tsoi Lan aan Hok Fen.

"Dat gebeurt niet", stelde Hok Fen ze gerust. "Jullie moeten steeds bij elkaar blijven. In Parijs zullen de Chinese stewardessen jullie wijzen waar jullie moeten gaan."

"Bent u al eens in Suriname geweest?", vroeg A Chung Ko.

Hok Fen knikte. "Eén keer. Het is een mooi land. Je zal het goed hebben daar."

Op de dag van vertrek bracht hij ze naar de luchthaven waar hij er persoonlijk op toe zag dat ze zonder problemen door de controles van de douane kwamen. Hok Fen had gelijk. Op de luchthaven van Parijs vonden ze makkelijk hun weg naar de instapbalie voor de vlucht naar Frans-Guyana. In totaal duurde de vliegreis bijna 24 uren. Op weg naar Frans-Guyana viel A Chung Ko van vermoeidheid in slaap. Toen hij wakker werd, zag hij zijn trouwring niet meer aan zijn vinger. Hij keek om zich heen. Hij zat aan de kant van het looppad. Zijn buurman, die bij het raampje zat, sliep ook. De ring lag niet op de grond. Iemand moest zijn ring hebben gestolen, terwijl hij sliep. Sombor keek hij naar de lege plek aan zijn vinger. Het was geen goed teken. Hij dacht aan zijn vrouw en zijn kind. Zou er iets met ze zijn?

Zijn buurman werd wakker. Het vliegtuig had de daling ingezet. A Chung Ko stak zijn hand in zijn broekzak. Hij wilde even niet aan de ring denken. Straks zouden ze landen op de luchthaven van

Cayenne, de hoofdstad van La Guyane, zoals Frans-Guyana ook wel werd genoemd.

Op de luchthaven werden ze opgewacht door een zekere Woei Hua Tsie. “We gaan direct door naar Saint Laurent. Dat is een plaats op de grens met Suriname. Het is ongeveer drie uur rijden”, zei hij. De grens tussen Frans-Guyana en Suriname werd gevormd door een brede rivier. “De Marowijne”, zei Hua Tsie terwijl hij zijn armen wijd uitspreidde om de breedte van de rivier aan te geven. Hij kocht stokbrood voor ze met zoute vis en flesjes met gemberbier. Een beetje spijtig nam hij afscheid. Straks moest hij alleen terug naar Cayenne.

Op het zanderige rivierstrand lagen korjalen die zo’n tien tot twintig mensen naar de overkant konden brengen. Daar lag het Surinaamse plaatsje Albina. Officieel moest je met het veer de oversteek maken, en je paspoort bij de douane laten afstempelen, maar de autoriteiten knepen een oogje toe. Er was een druk verkeer tussen de beide grensplaatsjes. De korjalen waren eigendom van Marrons, een volk dat aan beide zijden van de rivier woonde. Hua Tsie zwaaide zijn passagiers na toen de motor van de korjaal begon te ronken en de punt, richting Suriname, door het water kliefde.

Op het strand aan de Surinaamse kant stond een drietal Chinese mannen. Toen de boot aankwam, renden twee van ze naar het water. A Chung Ko had zijn vader langer dan twintig jaar niet gezien. Toch herkende hij in een oogopslag Huang Njoek Tsoen tussen de mannen. Hij had dezelfde brede mond als zijn zusters. Ze omarmden elkaar. Het was 1956, het jaar van de Aap. A Chung Ko was dankbaar dat hij eindelijk op de plaats van bestemming was aangekomen. Hij hoopte op een goede toekomst. Hij hoopte dat hij zijn moeder en gezin snel een beter bestaan zou kunnen bieden.

Didactische aanpak

Aan het begin van de les vraagt u de aandacht van de klas voor de leerling die de boekbespreking zal houden. Na de presentatie zullen twee tot drie leerlingen een beurt krijgen om een vraag te stellen. De luisterende leerlingen moeten dus tijdens de presentatie nadenken over een vraag die ze zouden willen stellen. De presentatie moet 10 tot 15 minuten duren.

Zelfstandig werken

De presentatie is opgebouwd aan de hand van een boekverslag, dat de leerling eerder heeft gemaakt. Voor het boekverslag heeft de leerling een kopie van de voorkant van het boek gemaakt. De leerling toont het boek zelf of een plaatje van de voorkant aan de klas.

De inhoud van het boekverslag bestaat uit drie delen. In het schema hieronder is het boekverslag met de ingevulde antwoorden afgebeeld. Na de presentatie van het eerste deel leest de leerling een stuk voor uit het boek. Niet meer dan 1 pagina. Daarna presenteert hij het tweede en derde deel. Na de presentatie complimenteert u de leerling. Daarna mag de presentator een leerling aanwijzen om een vraag te stellen. U wijst de tweede en derde leerling aan die vragen mogen stellen.

Feedback en Interactie

Tijdens de presentatie heeft u vooral een observerende rol. Na de presentatie complimenteert u de leerling voor het houden van de presentatie. Bij de vragenronde grijpt u alleen in als er fouten worden vermeld.

Afsluiting

Ter afsluiting geeft u aan dat de leerling het boekverslag moet opnemen in zijn portfolio. Hij heeft dan voldaan aan opdracht 8B-K3.

Opdracht 8B-K3: Boekpresentatie

Naam: Chander Visdran Klas: 6a Datum van de presentatie: 3 maart 2022.

Boekverslag ter voorbereiding van de presentatie

(Plak een foto van de omslag van het boek op je verslag)

1. Het boek zelf

- Wat is de titel van het boek?

Van China naar Suriname.

- Wat is de naam van de auteur?

Eve Huang Foen Chung.

- Heeft het boek plaatjes? Zo ja, wie is de illustrator?

Het boek heeft plaatjes. De illustratie op de voorkaft is van Steve Ammersingh. De tekeningen in het boek zijn van Desmond Kerk.

- Wie zijn de hoofdpersonen? Noem de belangrijkste namen en omschrijf wat voor mensen het zijn.

De hoofdpersoon is A Chung Ko. Hij komt als illegale immigrant naar Suriname waar zijn vader een winkel heeft. De vader heet Huang Njoek Tsoen. Verder is er nog Misi Lan, de jonge nieuwe vrouw van Huang Njoek Tsoen.

- Vertel in het kort waarover het verhaal gaat.

A Chung Ko gaat als illegale immigrant naar Suriname en moet hard werken voor zijn vader en Misi Lan, die een hekel aan hem heeft. Hij wordt opgesloten door de politie omdat hij illegaal in het land is en moet een tijdje in de gevangenis blijven. Dankzij de hulp van de Chinese gemeenschap komt hij weer vrij. Zijn zoontje in China is gestorven en zijn vrouw daar heeft een nieuwe man. Hij trouwt dan met een meisje dat gehaald wordt uit Taiwan. Haar naam is Chun Hua. Misi Lan heeft ook een hekel aan haar. Uiteindelijk verlaten ze het huis van Huang Njoek Tsoen en beginnen met de hulp van de broer van Chun Hua een eigen winkel. Dat is het begin van een mooie nieuwe toekomst in Suriname.

- Wanneer speelt het verhaal zich af?

Het verhaal begint iets voor 1956, want in 1956 komt A Chung Ko in Suriname aan. In 1969 beginnen ze met hun eigen winkel. Op het eind van het boek staat vermeld dat A Chung Ko in 2013 is overleden.

- Waar speelt het verhaal zich af?

Het verhaal begint in China. A Chung Ko reist via Hong Kong, Parijs en Frans-Guyana naar Suriname, waar het grootste deel van het verhaal zich afspeelt. Er is ook een hoofdstuk dat zich in Taiwan afspeelt.

Plak hier een kopie van de tekst die je gaat voorlezen.

(Uit hoofdstuk 7. De zorg voor Kwie Hong)

A Chung Ko bleef geld wegnemen uit de kassa. De kippen brachten niet genoeg op. Dit deed hij meestal 's avonds. Het geld bewaarde hij in zijn onderbroek. De biljetjes plakten wekenlang tegen zijn lichaam, totdat hij genoeg had om naar de geldwisselaar te gaan. Hij kreeg jeuk rond zijn ballen. Het begon met af en toe krabben. De jeuk ging niet weg. Het werd juist erger en toen hij in de badkamer zijn geslachtsdelen bestudeerde, merkte hij dat zijn huid rood en opgezet was. Hij moest steeds vaker krabben. Hij schaamde zich ervoor. Vooral als hij met klanten bezig was.

Andere mensen begon het op te merken. Zo was er een mulattin, die Misi Lan af en toe kwam helpen met kleine karweitjes. Ze ging voor haar naar de markt, bracht de oudste kinderen van en naar de peuterschool of hielp met het vegen van het huis.

"A Chung, san yu e krasi yu bal so", vroeg ze hem rechtstreeks, toen hij zijn handen weer niet stil kon houden.

Omdat ze bezorgd keek, besloot A Chung Ko haar in vertrouwen te nemen. "Mi no sabi san e du mi, vrouw Siene. Mi bal redi wan soort fasi. A e krasi kfalek."

"A musu fu de loso", concludeerde vrouw Siene.

"Tamara mi e go na wowojo. Dape den e seri wan dresi san o yepi yu."

De volgende dag zei ze aan Misi Lan dat A Chung Ko met haar mee moest gaan naar de markt om de zware boodschappen te dragen. Ze namen de bus en bij een Hindostaanse venter, die allerlei medicijntjes verkocht, wees ze hem op een flesje luizenlotion.

"Ala dey yu musu lob' a dresi disi pe a e krasi yu. A o kiri den loso."

Ze betaalde voor het flesje en overhandigde het aan hem.

De lotion werkte prima. De jeuk hield op en een paar dagen achter elkaar kon hij grote, dode schaamluizen uit zijn onderbroek schudden.

"Fa a e go", vroeg vrouw Siene, toen ze hem weer zag.

"Vrouw Siene, mi no sabi fa fu taki yu tangi. A krasi kba", zei hij blij.

"Ma efu yu no wasi yu skin bun ala dey, den loso o kon baka", waarschuwde ze hem. "Ala dey yu musu weri wan krin ondrobruku, nanga wan krin bosroko."

Ze dacht dat hij niet goed baadde en zijn ondergoed niet op tijd verwisselde. A Chung Ko wist wel beter.

2. Om over na te denken

- Past de titel bij dit boek? Motiveer je antwoord.

Ja, de titel past bij het boek, want de hoofdfiguur gaat van China naar Suriname.

- Past de voorplaat bij dit boek? Motiveer je antwoord.

Ja, de voorplaat past bij het boek. We zien een tekening van A Chung Ko en zijn vader en daarachter een Chinese winkel.

- Heeft de auteur een bepaalde boodschap met dit verhaal? Zo ja, welke?

Ja, de auteur, Eve Huan Foen Chung, wil dat we niet moeten vergeten onder welke omstandigheden onze voorouders naar Suriname zijn gekomen en hoe hard ze moesten werken om vooruit te komen.

- Als er plaatjes in het boek voorkomen, passen de plaatjes bij het verhaal? Motiveer je antwoord.

Ja de plaatjes passen bij het verhaal. Bij elk hoofdstuk heb je een plaatje dat te maken heeft met de inhoud van ervan. Bij het hoofdstuk 'Verstekeling' zie je bijvoorbeeld een groot stoomschip.

3. Je eigen mening

- Kies uit het onderstaand schema drie woorden die je goed bij het verhaal vindt passen. Schrijf ook op waarom je voor deze woorden hebt gekozen.

1	fantasievol	6	grappig	11	saai
2	leerrijk	7	raar	12	moeilijk
3	kinderachtig	8	zielig	13	mooi
4	verwarrend	9	diepzinnig	14	ouderwets
5	langdradig	10	spannend	15	belangrijk

Leerrijk: Ik heb geleerd dat Chinezen ook illegaal ons land zijn binnengekomen en veel ontberingen hebben geleden daarbij. Grappig: Ik vond het grappig dat A Chung Ko luizen aan zijn bal kreeg, toen hij geld in zijn onderbroek bewaarde. Zielig: Ik vond het zielig toen hij was opgesloten in de gevangenis.

- Zou je andere leerlingen aanraden dit boek te lezen? Motiveer je antwoord.
Ja, want je leest dat niet alle Chinezen als contractarbeider naar Suriname zijn gekomen. Je leest ook hoe zij deel uit zijn gaan maken van de bevolking van Suriname.

Hoofdstuk 5. Overzicht van teksten

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de lessen. Voor leerjaar acht zijn er drie leesboeken samengesteld. Leesboek 8A is bedoeld voor het eerste kwartaal en leesboek 8B voor het tweede kwartaal. Het derde kwartaal van leerjaar 8 is vrij kort en heeft een afwisselend rooster. Leesboek 8C is daarom bedoeld als aanvullend leesmateriaal, dat de leerlingen kunnen gebruiken om vrij te lezen, tijdens de leesuur of op andere momenten wanneer daartoe de gelegenheid is. Leesboek 8A en 8B hebben elk 25 teksten. Leesboek 8C heeft 10 teksten.

Deze teksten zijn schematisch weergegeven in de volgende paragrafen.

- In de eerste kolom staat het nummer van het verhaal. Het is niet nodig de verhalen in volgorde te behandelen, maar de leerlingen moeten de gelegenheid krijgen om zoveel mogelijk verhalen te lezen.
- In de tweede kolom staat de titel.
- De derde kolom richt zich op de woordenschat die de leerling moet opbouwen. In de methode Lezen doet je goed wordt vanaf leerjaar 5 een woordenschatlijst bijgehouden. Van een leerling die de methode heeft doorlopen, wordt verwacht dat hij alle woorden uit de woordenschatlijst aan zijn vocabulaire heeft toegevoegd. In het schema staan per tekst vijf woorden of gezegden in het Algemeen Nederlands (AN) of Surinaams-Nederlands (SN), en daarnaast woorden en zinnen uit overige talen die in de tekst voorkomen. De woorden, gezegden of zinnen worden in het schema opgenomen zoals ze in de tekst staan. De leerkracht gaat na of zijn leerlingen de genoemde woorden kennen. Het is goed mogelijk dat er meer woorden onbekend zijn. De achtergronden van de leerlingenpopulatie in Suriname zijn vrij gevarieerd. De leerkracht moet zelf nagaan of er naast de genoemde woorden nog woorden in de teksten voorkomen, die de leerlingen niet begrijpen. In deze handleiding worden de Algemeen Nederlandse of Surinaams-Nederlandse woorden alleen genoemd. Er wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht de betekenis kent, of in staat is de betekenis op te zoeken in een woordenboek of op het internet. Van de woorden in de overige talen wordt de betekenis tussen haakjes achter het woord geplaatst. De woorden worden alleen de eerste keer, dat ze in een tekst voorkomen, genoteerd in de woordenschatlijst. Ook woorden die de vorige leerjaren al in de woordenschatlijst van de handleidingen staan, worden niet meer opgenomen in de woordenschatlijst van leerjaar 8. In bijlage A van deze handleiding is er per leesniveau een alfabetisch overzicht van de woorden die in de derde kolom zijn opgegeven.
- In de vierde kolom staan relevante achtergrondinformatie over de tekst en/of tips. De tips zijn voornamelijk ideeën die de leerkracht of leerlingen mee kunnen nemen bij het uitvoeren van opdrachten. Uiteraard wordt het ten zeerste aanbevolen dat leerkrachten ook hun eigen creatieve ideeën gebruiken om het leesonderwijs leuker en beter te maken.

5.2 Overzicht leesboek niveau 8A

Het leesboek op niveau 8A heeft 25 teksten. Eén tekst is bedoeld om gebruikt te worden bij een poppentheaterspel. De overige verhalen kunnen ondergebracht worden bij de genres fantasy (14), sciencefiction (6) of griezelverhaal (4).

De lengte van de teksten ligt tussen 1300 en 1700 woorden. De leerlingen moeten 'leeskilometers' maken en daarbij hun woordenschat uitbreiden.

De theatertekst hoort bij een verplichte opdracht en vereist een goede voorbereiding. Tijdens het theaterlezen, zullen de leerlingen gebruik moeten maken van poppen. Deze poppen moeten van tevoren worden gemaakt. De didactische werkvormen die de leerkracht kan aanwenden om de overige teksten van leesboek 8A door de leerlingen te laten verwerken zijn Vloeiend Lezen, Voorlezen, Vertellen, Stillezen of Vrij lezen.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
1	Vlucht naar de maan	opschieten, krater, wegwijz, poreuze, gehossel (SN). Opmerkingen: 'wezen' is in dit verhaal een zelfstandig naamwoord, een wezen is een levend schepsel, bijvoorbeeld een mens of een dier. 'spinnen' komt op het eind van dit verhaal voor als werkwoord, in de betekenis van 'garen maken'. Sranan: kawfrei (steekvlieg), famiri (familie).	Achtergrondinformatie: Anansiverhalen zijn vooral bekend als traditionele volksverhalen. Dit verhaal laat zien dat je Anansiverhalen ook kan moderniseren. Het moderne fantasy-element is hier de locatie, de maan. Tip: Voor het leesverslag: Aanvullen met ruimteplaatjes.
2	De tovenaars van Oz	prairie, klinker, heelhuids, vogelverschrikker, porselein. Opmerking: Met het 'wilde westen' wordt verwezen naar het westen van de Verenigde Staten, in de tijd dat er nog weinig mensen woonden en pioniers probeerden een bestaan op te bouwen op de uitgestrekte grasvlakten.	Achtergrondinformatie: Dit wereldberoemde verhaal, oorspronkelijk van de Amerikaanse schrijver L. Frank Baum, behoort tot het fantasy-genre. Tip: Een Nederlandse filmversie van dit verhaal is te vinden op YouTube.
3	Quinella en de katten	crisis, eenhoorn, bestek, analyse, consult. Engels: chocolate chip (chocoladekoekje), on-line (verbonden met het internet). Opmerking: Met 'lockdown' wordt in het algemeen bedoeld een afsluiting of platlegging om te voorkomen dat mensen een gebied verlaten of ingaan. In Suriname werd tijdens de Covid19-periode met 'lockdown' een periode bedoeld, waarbij men niet op straat mocht gaan.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. De auteur heeft een niet bestaand wezen verzonnen. Tip: Leerkracht: Heeft u leerlingen in uw klas die fantasievriendjes of vriendinnetjes hebben? Dan is dit verhaal een aanrader.

		In Suriname werd tijdens de Covid19-periode met 'lockdown' een periode bedoeld, waarbij men niet op straat mocht gaan.	
4	Pata	elite, brik (SN), stoppelbaard, stafferen (SN), populair. Sranan: kartaman (kaartspeler), jopi popi (iemand die populair is) Opmerking: Het teken ® bij een naam geeft aan dat het om een geregistreerd handelsmerk gaat. Populair gezegd is het een 'merk'product.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. Vooral de plotselinge wisseling naar een andere plaats en tijd zijn in werkelijkheid niet mogelijk. Tip: Voor het leesverslag: De genoemde speelkaarten toevoegen of tekenen.
5	Danswedstrijd in Diamandium	consternatie, duo, show stelen, VIP-loge, pirouette. Opmerking: De woorden 'diamien' en 'diaman' zijn woordspelingen. Het gaat om vrouwelijke en manlijke bewoners van Diamandium.	Dit is duidelijk een verhaal uit het fantasygenre. Zowel de locatie als de figuren komen niet voor in de dagelijkse realiteit. Tip: Voor het leesverslag: Versieren met glittersjes.
6	Een ontvoering aan de Wayamborivier	kippenvel, dimensie, suite, sauna, jawoord. Sranan: mokomoko (waterplant), pe (waar), sari (verdriet), koloku (geluk).	Achtergrondinfo: De onderwaterwereld met watermensen maken dit verhaal tot één uit het fantasygenre. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van leven onder water toevoegen.
7	De wajangpop	schotelde voor, concurrentie, nakomeling, verleiden, ritme. Sranan: langabere (langdradig) Opmerking 1: Een dalang is iemand die de poppen bij een wajangspel laat bewegen en hun tekst uitspreekt en/of zingt. Opmerking 2: Het wajangspel wordt	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. Het tot leven komen van de pop is verzonnen door de auteur. Tip: Leerkracht: Besteed een les aan het maken van poppen voor een poppentheateropvoering.

		begeleid door een gamelanorkest, dat voornamelijk bestaat uit Javaanse slaginstrumenten met metalige belachtige klanken, maar er kunnen ook fluiten en strijkinstrumenten in voorkomen. Opmerking 3: Er zijn verschillende soorten wajangpoppen. Het bekendst zijn de platte poppen van leer, maar er zijn ook driedimensionale poppen van hout.	
8	De geheime boswezens	lateriet, fluorescerende, schouwspel, loos alarm, hoorn. Sranan: sneki (slang).	Achtergrondinformatie: Dit is een verhaal uit het fantasygenre. De vreemde wereld van de boswezens is door de schrijver gefantaseerd. Tip: Voor het leesverslag: Een plaatje van een gonini toevoegen.
9	Het vlindermeisje van Blakawatra	opzichter, dagopbrengst, kas, draai om haar as, bivakmuts.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. De elfenwereld is door de schrijver gefantaseerd. Tip: Voor het leesverslag: vlinders als versiering.
10	Onder de kankantri	bulldozer, kroes, boks (SN), melasse, schare. Opmerking: 'kroes' is in dit verhaal een zelfstandig naamwoord. Een kroes is een eenvoudige drinkbeker.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. De dwergenwereld en ook de flashbacks in het vuur zijn door de auteur verzonnen. Tip: Leerkracht: Met dit verhaal kan een verband worden gelegd met het vak geschiedenis.

11	In het mierennest (1)	nerven, vermolmd, kartelvormige, nis, harnas. Opmerking: Mujei wordt uitgesproken als 'Moe-je-ie'.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. De wereld in het mierennest is verzonnen door de auteur. Tip: Voor het leesverslag: plaatjes van mieren toevoegen.
12	In het mierennest (2)	afleidingsmanoeuvre, zootje, silhouet, toongat, geroezemoes. Sranan: ko hari (informeel: laten we van start gaan). Opmerking 1: 'Suczeven' is een woordspeling met 'succes'. Opmerking 2: 'Zuiver' betekent hier 'Goed begrepen'. Opmerking 2: 'Zuiver' betekent hier 'Goed begrepen'.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een vervolg op de vorige tekst.
13	Zachary's experiment	chloor, ammoniak, vuilcontainer, smurrie, balen. Frans: voilà (ziedaar) Opmerking: 'balen' is hier een werkwoord. Het betekent 'ergens van vervelen'.	Achtergrondinformatie: Robert Boyle is een wereldberoemde Ierse chemicus uit de 17e eeuw. Toch behoort dit verhaal tot het genre fantasy, omdat een pratende pop een gefantaseerd wezen is. Tip: Voor het leesverslag: plaatje van Robert Boyle.
14	De vlucht langs Korokoroko	schaamschortje, ganzenpas, haveloze, offerplaats, rantsoen. Opmerking: 'wassende' is hier een bijvoeglijk naamwoord. Het 'wassende' water betekent het 'stijgende' water.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal past in het genre fantasy. De onderwaterwereld is verzonnen door de auteur. Tip: Voor het leesverslag of bij de vertelling: Plaatjes van kaaimannen toevoegen.

15	Onder het huis	wrevelig, willoos, stroomstoot, vermant, aardedonker. Sranan: ondro-oso (ruimte onder het huis),	Achtergrondinformatie: Het onder controle houden van het gedrag van hele groepen door middel van bepaalde technologieën is een vaak voorkomend thema in scifiverhalen.
16	De uitvinding van professor Vindal	excentriek, parlementariër, hernieuwbaar, ongelimiteerd, vernemen. Engels: wifi (draadloos internet), overdrive (te hoge snelheid), wireless charging pad (draadloos oplaadplatform).	Achtergrondinformatie: Het belangrijkste scifi element in dit verhaal is de technologische mogelijkheid van gratis energie voor iedereen. Tip: Voor het leesverslag: Het logo van Vindal opnemen.
17	Rioolmeisje	X-benen, reservoir, app, volt, chip.	Achtergrondinformatie: Het noemen van een jaartal in de verre toekomst, is vaak een aanduiding dat het om een scifiverhaal gaat. De technologie van het Water Systeem typeert ook het scifi- karakter van dit verhaal. Tip: Leerkracht: Bekijk de voorbeeldles in hoofdstuk 4.3.
18	Supermedicijn	(met de) pet ernaar gooien, multinational, hittebestendig, infuus, vitrinekast. Sranan: ofa (informele groet).	Achtergrondinformatie: Dit is een scifiverhaal. De auteur heeft gefantaseerd over de gezondheidssituatie in de toekomst. Tip: Bij het leerverslag: Een mondkapje of beschermende handschoenen toevoegen.
19	De jongen van planeet Aarde (1)	levensvoorwaarden, antwoordalternatieven, textiel, smoes, lichtjaren. Opmerking 1: 'Aan hun puntschoenen lappen' is een variatie op het gezegde 'aan hun laarzen lappen'. Opmerking 2: In fantasy-verhalen (dus ook	Achtergrondinformatie: Dit is een scifiverhaal. Contact met andere planeten komt veel voor in scifiverhalen. Tip: Voor het leesverslag: Versier het verslag met sterren en planeten.

		bij scifi), bedenkt de schrijver dingen die niet bestaan. De schrijver verzint dan zelf een naam voor deze dingen, zoals hier bijvoorbeeld 'gruisgammaglas'. Opmerking 3: In algemene zin duidt 'kosmos' op de sterren en planetenwereld. In dit verhaal moet het opgevat worden als een uitroep van ongerustheid, vergelijkbaar met 'mijn hemel'.	
20	De jongen van planeet Aarde (2)	gesnorkeld, kiekjes, databanken, dampkring, wolkbreuken. Opmerking 1: In fantasy-verhalen (dus ook bij scifi), bedenkt de schrijver soms nieuwe beroepen. Hier is een 'psycho-fysikon' een dokter die moet letten op het gedrag (psycho) en het lichaam (fysikon). De afkorting is 'pf'. Opmerking 2: 'LevV' is de afkorting van Leider van Visekkar.	Achtergrondinformatie: Dit is een scifiverhaal, het is een vervolg op de vorige tekst.
21	De balatasnijder	cape, exportproduct, voorman, spinrag, aftreksel.	Achtergrondinformatie: Dit is een griezelverhaal, waarin arbeiders ziek en gek worden gemaakt door een vreemd wezen. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld in hoofdstuk 4.4
22	De aquariumvis	fascinerend, klink, bravoure, bosschage, dashboardkastje. Sranan: otobakru (zucht om auto te rijden). Opmerking: 'mooi-mooi' is afgeleid	Achtergrondinformatie: Dit is een griezelverhaal waarbij de hoofdfiguur angst heeft voor de donkere omgeving en vreemde geluiden rond het huis Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van vissen toevoegen.

		van het Sranan, waar verdubbeling van het bijwoord vaak voorkomt. 'Voor mooi-mooi' betekent 'voor de sier'.	
23	De droom	symbolen, verkavelingsprojecten, zwaailichten, onheilspellende, hobby. Opmerking: De munteenheid van Nederland was in de tijd dat dit verhaal zich afspeelt de Nederlandse gulden.	Achtergrondinformatie: Dit is een griezelverhaal, waarbij op beangstigende wijze de relatie tussen dromen en werkelijkheid wordt beschreven.
24	De troubadour in de woestijn	anekdote, woestijn, abrupt, zandhoos, teentje knoflook.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een griezelverhaal. De hoofdpersoon komt terecht in de beangstigende wereld van een overleden geest.
25	De bevrijding van Sita	formeel, behendig, oogwenk, ambachtsman, bovennatuurlijk. Engels: seat (plek om te zitten) Opmerking 1: Bij de Indiase namen Rama, Lakshmana, Ravana, Sugriva, Nala wordt de a op het eind niet uitgesproken. Ravana wordt uitgesproken als 'Rawen'. Opmerking 2: Het verhaal is bewerkt voor deze leesmethode, waardoor er ook typische Surinaamse elementen in voorkomen, zoals gemberbier. Opmerking 3: 'jó' is een verbasterde vorm van 'yu' in het Sranan en wordt gebruikt als men in negatieve zin de nadruk wil leggen op de persoon waarnaar verwezen wordt.	Achtergrondinformatie: Deze theatertekst is opgenomen om als poppenspel te worden opgevoerd. Het bekende Ramayanaverhaal over de bevrijding van Sita behoort tot het traditionele repertoire van wajangverhalen. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld in hoofdstuk 4.5. Voor het leesverslag: Plaatjes van de figuren uit dit wajangverhaal toevoegen.

5.3 Overzicht leesboek niveau 8B

Het leesboek op niveau 8B heeft 25 teksten. Het gaat om 22 verhalen en 3 gedichten in het Sranan. De verhalen behoren tot het genre reisverhaal, avonturenverhaal of zijn een combinatie van beide genres. Een van de verhalen is als theatertekst geschreven. De tekstlengte van de verhalen is tussen de 1700 en 2000 woorden.

In het onderstaande schema is in de eerste kolom het nummer van de tekst opgenomen. De verhalen hoeven echter niet in volgorde te worden gelezen. In de tweede kolom staat de titel. In de derde kolom, bij de woordenschat zijn vijf woorden of uitdrukkingen uit het Algemeen Nederlands (AN) of Surinaams-Nederlandse (SN) opgenomen. In de verhalen komen soms ook woorden uit andere talen voor. Als de betekenis van deze woorden niet uit de tekst blijkt, zijn ze met een vertaling in de woordenschatkolom opgenomen. De betekenis van de AN- en SN-woorden moet door de leerkracht in een woordenboek of op het internet worden opgezocht. Bij de gedichten zijn in dit schema geen woorden opgenomen, omdat de gedichten in het Sranan zijn, en de Nederlandse vertaling in het boek onder de Sranantekst staat. De Nederlandse woorden in de vertalingen zijn vrij eenvoudig. In de vierde kolom worden achtergrondinformatie en tips gegeven.

De werkvormen die de leerkracht kan aanwenden om de teksten van leesboek 8B door de leerlingen te laten verwerken zijn voorlezen, vertellen, theaterlezen, stillezen, vrij lezen en boekpresentatie. Naarmate de leerlingen op een hoger leesniveau komen, worden stillezen en vrij lezen meer aanbevolen.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
1	Een trip naar de Kasikasima	latrine, tarpaulin, hutjemutje, kakofonie, geaccidenteerd. Sranan: anesiwiwiri (anijsblad), patataloso (grasluizen), bofru (tapir), pingomira (groot soort mier). Engels: lodge (toeristenverblijf), insect repellent (middel tegen insectenbeten). Opmerking: D-day staat bekend als de dag van een grootscheepse militaire invasie in Frankrijk die belangrijk was om de Tweede Wereldoorlog te beëindigen. Figuurlijk betekent het een dag van veel actie.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal, geschreven in de vorm van een dagboek. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van de Kasikasima.

2	Ma Kato van plantage	broodbeschuit (SN), djaffen (SN), schietgebed, jewelste, sijpelt. Sranan: taytay (bij elkaar gebonden bagage), popki patu (kinderkookspel), dukrun (duiken), gaw (snel), lagadisa (hagedis), drifutu isripatu (ijzeren ketel die aan een driepoot boven het vuur hangt), tayabrafu (tayersoep), pingometi (vlees van het bosvarken), broko krosi (oude lap stof), dresi (medicijn), pen (pijn), noyaso (nu), dyonsro (dadelijk). Opmerking: De letterlijke vertaling van 'Prey-prey feti e kiri stondoifi' is 'Schijngevechten doden de steenduif'. De figuurlijke betekenis staat in de tekst.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van ouderwetse voorwerpen van plantage.
3	Via Georgetown naar Boa Vista	pompeuze, voetvolk, doodgemoedereerd, pionier, joggers. Engels: dashboard (instrumentenpaneel in een voertuig), pitstop (technische controle van de auto). Portugees: garimpeiro (goudzoeker). Opmerking: De letter c met een cedille eronder (ç) komt in het Portugees veel voor. De ç wordt uitgesproken als een s. Bijvoorbeeld: 'paçoca' wordt uitgesproken als 'pasoka'.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverslag. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld in hoofdstuk 4.7.

4	Ceremoniën bij Inheemsen in Brazilië	iglo, maagden, wenen, puberteit, genitaliën. Sranan: granman (opperhoofd). Opmerking: 'Zoomen' is afgeleid van inzoomen (groter in beeld brengen). Je spreekt het uit als zoe-men.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverslag. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van Inheemsen in klederdracht.
5	De wereldberoemde Duivelseilanden	bemensen, sowieso, graffiti, astronoute, erbarmelijk. Frans: terrible (verschrikkelijk), adieu (afscheidsgroet).	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van het bagno.
6	De Taino's van St. Kitts	plakboek, gecharterd, toerisme, calypsomuziek, vulkaan Sranan: puru blaka (rouwceremonie)	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Kaartje van St. Kitts & Nevis.
7	Mijn huis op wielen	conversatie, caravan, branding, duinen, ober. Engels: magazines (tijdschriften), 'bed-and- breakfast' (eenvoudig hotel), blog (dagboek op het internet). Opmerking: 'kanten' is hier een bijvoeglijk naamwoord bij tafelkleden. Kant is een soort textiel.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Tekening of plaatje van een huis op wielen.

8	I ♥ New York, The Big Apple	visum, wolkenkrabbers, metropool, sokkel, bonnefooi. Engels: avenue (brede straat), round the clock (elk uur van de dag), skyline (aanzicht tegen de achtergrond van de horizon), rescue team (reddingsteam). Opmerking: Met 'kop' wordt hier bedoeld een titel boven een tekst.	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverslag. Tip: Voor het leesverslag: Versieren met plaatjes van appels.
9	Hollands winterplezier	trolley, sleuf, boiler, punch, kraakten (SN). Engels: hype (tijdelijke populariteit van iets).	Achtergrond informatie: Dit reisverhaal is geschreven als een informele brief. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van sneeuw, ijs en schaatsters.
10	Kamperen op Texel	Facebookvrienden, gemijmer, paklijst, sproeten, pittoreske. Sranan: lala (rauw). Engels: touringcar (reisbus), bacon (smalle repen spek), posten (op het internet plaatsen).	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van Texel.
11	In de Ardennen	resoluut, fooi, verbouwereerd, vreemde eend in de bijt, servet. Engels: outfit (kleding)	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van de Ardennen.
12	Een onvergetelijk bezoek aan Parijs	uitbuiting, stempel drukken op, gewaarwording, veronderstelling, colbert. Frans: merci (bedankt).	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van beroemde gebouwen in Parijs.

13	Kaapstad	ver-van-mijn-bed-show, continent, kreeft, loodrecht, missionarissen. Sranan: bari (ton). Engels: fancy (modieus), fried fish (gebakken vis), tandoori chicken (Indiaas kipgerecht). Arabisch: souk (overdekte Arabische winkelstraat).	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van de Tafelbaai.
14	In het land van Oz	wapen, struisvogel, snorkelen, opera, akoestiek. Engels: video-callen (telefonisch contact waarbij de sprekers elkaar op de video zien), wildlife (wilde dieren), jetlag (situatie waarbij je dag- en nachtritme is verstoord door het overbruggen van een groot tijdsverschil).	Achtergrondinformatie: Dit is een reisverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van het wapen van Australië.
15	Een gevaarlijk aanbod	schakelaar, dienstdoende, sommeert, tekeergaan, bezienswaardigheden.	Achtergrondinformatie: Dit is een combinatie van een reis- en een avonturenverhaal. Tip: Leerkracht, deze tekst kan gebruikt worden als aanleiding om de gevaren van druggebruik te bespreken.

16	De verstekeling	verstekeling, bloedverwanten, jonks, behoefte doen, welvoorziene. Opmerling 1: In de Chinese jaartelling krijgen de jaren de naam van een dier. Opmerking 2: 'bestaan' is hier een zelfstandig naamwoord.	Achtergrondinformatie: Dit is een waargebeurd reis- en avonturenverhaal. Tip : Leerkracht: bekijk de voorbeeldles in hoofdstuk 4.9.
17	Het verloren schip Aurora	plakkaten, kraaiennest, voorplecht, kajuit, logboek.	Achtergrondinformatie: Dit is een combinatie van een reis- en een avonturenverhaal. De beschreven plaatsen in het verhaal zijn gefantaseerd. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een zeilschip.
18	De avonturen van Gulliver	schipbreuk, stellage, werktuigkundige, zeldzaamheid, degen. Opmerking: Een lilliputter is een heel klein mens.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een bewerkte versie van het beroemde boek 'Gullivers reizen'. Tip: Het boek is verfilmd en op YouTube te vinden.
19	De man in het bos	watertrappelen, bobojantje (SN), kruiselings, crimineel, kick-boksen. Sranan: babari (lawaai). Engels: guys (jongens). Opmerking: Tjoebeloem is het geluid dat het water maakt als er iets in valt.	Achtergrondinformatie: Dit avonturenverhaal is als theatertekst geschreven. Het is dus geschikt voor de werkvorm theaterlezen. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van Bersaba.

20	De grootste kunstroof	expositie, kabinet, flitte (SN), laatste hand leggen, inspectie. Engels: print (afdruk gemaakt met een printmachine), spraycan (spuitbus) Opmerking 1: Bij schriftelijke communicatie via de telefoon proberen jongeren hun boodschap zo snel mogelijk in te voeren door leestekens en klinkers weg te laten en bepaalde lettercombinaties door een cijfer te vervangen. Opmerking 2: De spelling is 'hindostaans' als het gaat om een Surinaamse bevolkingsgroep, maar 'hindoestaans' als het gaat om een religieuze groep.	Achtergrondinformatie: Dit is een avonturenverhaal. Tip: Leerkracht: Plaatjes van bekende Surinaamse schilders of hun werk.
21	De gijzeling	wegversperring, dubbelcabine, afgetrapte, losgeld, bezopen. Sranan: sutu (schieten), dagu (hond).	Achtergrondinformatie: Dit is een avonturenverhaal.
22	Jaden, de game en de gasbomdief	camouflagestijl, geklingel, klamme, verschoten, ermee wegkomen. Engels: charger (oplader), kick (energiestoot) Surinaams Javaans: li (jongen).	Achtergrondinformatie: Dit is een avonturenverhaal. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje of tekening van een gasbom.
23	B.N.B.		Achtergrondinformatie: Dit is een gedicht in het Sranan, waarin met alliteratie wordt gespeeld.s Tip: Laat de leerlingen het gedicht aanvullen met meer regels. Het gaat steeds om drie woorden met de beginletters B, N en B.

24	Ukuten		Achtergrondinformatie: Dit is een Sranangedicht. Tip: Zie het lesvoorbeeld in hoofdstuk 4.6.
25	Wan mati		Achtergrondinformatie: Dit is een Sranangedicht. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een hond.

5.4 Overzicht leesboek niveau 8C

Dit boek is het laatste in de reeks van vijftien leesboeken voor de leesmethode Lezen doet je goed. De tien verhalen zijn bedoeld als extra leesstof, die de leerlingen tijdens de leesles, maar ook in hun vrije uurtjes op school kunnen lezen.

De verhalen hebben hetzelfde niveau als die in leesboek 8B. Ze bevatten tussen de 1500 en 2000 woorden. De werkvorm die gehanteerd wordt is Vrij Lezen. De leerlingen mogen zelf bepalen in welke volgorde ze de verhalen willen lezen. Tijdens het lezen moet de leerling kunnen beschikken over de mogelijkheid om de betekenis van moeilijke woorden op te zoeken. Dit kan door bijvoorbeeld enkele woordenboeken ergens neer te leggen, waar de leerlingen makkelijk bij kunnen. Als er internet in de klas aanwezig is, zouden de leerlingen moeilijke woorden op het internet kunnen opzoeken. De leerkracht kan, in de vorm van individuele begeleiding, ook woorden of zinsdelen verklaren, die niet zo makkelijk in het woordenboek of op het internet zijn te vinden.

De thema's verschillen per verhaal, maar allemaal geven ze de leerlingen de mogelijkheid om mee te leven met de emoties van de hoofdfiguur of -figuren. Ook heeft elk verhaal een leerrijke boodschap.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
1	Jan en Kwame	koud kunstje, ransel, ijlen, premie, peleton. Sranan: agouti (knaagdier), konkoni (konijn), anamoe (boskip).	Achtergrondinformatie: Dit historisch verhaal speelt zich af in de 18e eeuw. De weglopers zijn de voorouders van de huidige Marrons. Tip: Lees in het geschiedenisboek wat er over deze periode in de Surinaamse geschiedenis staat geschreven.
2	Jorobodjie en de sjamaan	pinaren (SN), onderkomen, ergernis, mopperend, gewassen. Sranan: tyori (kneepje, handigheid),	Achtergrondinformatie: De sjamaan is een belangrijke spirituele leider in de Inheemse gemeenschappen.

		Opmerking: 'Gewassen' is hier een zelfstandig naamwoord.	Tip: Zoek meer informatie over sjamanen.
3	Het zilveren koord	archipel, natura, ontwapenend, rank, vloedlijn. Opmerking: Hevige draaiwinden, zoals tornado's en cyclonen, hebben in het midden een deel zonder bewolking, met een rondachtige vorm, waar het windstil is. Men noemt dat het 'oog' van de wind.	Achtergrondinformatie: Dit is een romantisch sprookje. Tip: Zoek informatie op over winden.
4	Caraïbische griezelverhalen	evenement, gading, moppentapper, durfal, scharminkel. Engels: of course (natuurlijk), spice (smaakmaker, specerij).	Achtergrondinformatie: Suriname ligt in Zuid-Amerika, maar wordt in cultureel opzicht eerder tot het Caraïbisch gebied gerekend dan tot Latijns-Amerika. Buxton Village werd gesticht door vrijgelaten totslaafgemaakten die in 1840, de voormalige plantage Orange Nassau kochten. De grond is erg vruchtbaar en de Buxton Spice Mango, die er gekweekt wordt, heeft een unieke smaak.
5	Mathias en Sabanadia	baren, moedertaal, op hoge poten, traumatische, flank, ingewanden Opmerking: Een basya was gedurende de slavenperiode een zwarte opzichter van de totslaafgemaakten. Tegenwoordig is een basya onderdeel van het bestuursstelsel van de binnenlandbewoners. De basya ondersteunt de kapitein van het dorp bij de uitvoering van zijn taken.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal is geschreven als een tweeluik, waarin om de beurt Mathias (een jongen uit het binnenland) en Sabanadia (een savannehert) over hun leven vertellen. Het verhaal is gebaseerd op de moord op een hert in de Paramaribo Zoo. Tip: Breng een bezoek aan de Paramaribo Zoo.

6	Naar de tandarts	plomberen, verslagen, balie, praktijkruimte, latex	Achtergrondinformatie: In dit verhaal overwint de hoofdfiguur zijn angst voor de tandarts. Tip: Meer lezen over tandhygiëne.
7	Een nieuwe vriendin	kranig, bewegingsapparaat, lotgenoten, zwenk, fysiotherapeut.	Achtergrondinformatie: In dit verhaal merkt de hoofdpersoon hoe goed het is haar problemen met een lotgenote te delen. Tip: Meer lezen over scoliose.
8	Mijn mooie Regenboogstraat	per se, zwerfafval, leefomgeving, vuilnisbelt, zuurpruim. Engels: GBP (Great Britain Pound). Opmerking: ca. is de afkorting van 'circa', wat 'ongeveer' betekent.	Achtergrondinformatie: Milieuvervuiling is overal een groot probleem. In dit verhaal bedenkt de hoofdpersoon een oplossing voor haar omgeving. Tip: Nadenken over oplossingen voor milieuproblemen in de eigen omgeving.
9	De zoete zusters	accent, sippe, beslag, munteenheid, zelfverzekerd. Sarnámi: phuwá (tante, zus van de vader), káká (oom, jongere broer van vader), káki (tante, vrouw van de jongere broer van vader), mausá (oom, man van moeders zus), mithai (zoete lekkernijen), dia (lichtje).	Achtergrondinformatie: Dit verhaal speelt zich af in India. De lekkernijen en de benamingen van verschillende familieleden komen ook voor in de Hindostaanse cultuur in Suriname.
10	Het manjadiner	luifel, gok, tafellinnen, tinkelen, cocktail. Sranan: Sneysi (Chinees), matjok (Chinees gezelschapsspel).	Achtergrondinformatie: Dit eigentijdse, romantische verhaal speelt zich af in ons multiculturele Suriname.

HOOFDSTUK 6 HET PORTFOLIO

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het leesportfolio beschreven. Een portfolio is een **verzameling van stukken die kunnen dienen als bewijs van een kunst of vaardigheid**. In dit geval verzamelt de leerling stukken op papier in een map. De stukken zijn bewijzen van de door hem uitgevoerde opdrachten en hebben te maken met zijn leesvaardigheid en leesontwikkeling. Het leesportfolio in deze methode is een groeiportfolio, omdat de leerling steeds stukken toevoegt. Het is de bedoeling dat de leerling door de gemaakte opdrachten en de feedback van de leerkracht groeit in zijn leesontwikkeling.

De leerkracht kan het leesportfolio gebruiken om zowel proces- als productevaluaties te doen van de leesvorderingen van de leerling. De productevaluatie gebeurt zowel per werkstuk als voor het portfolio in zijn totaliteit. Bij de productevaluatie wordt op de volgende punten gelet:

- Heeft de leerling de vereiste stukken in zijn portfolio?
- Voldoet het werkstuk aan de gestelde beoordelingscriteria?

De procesevaluatie volgt na een productevaluatie. Er wordt op het volgende gelet:

- Wat gaat goed? Waarom?
- Wat gaat niet goed? Waarom?
- Wat moet gebeuren om het beter te laten gaan?
- Welke adviezen krijgt de leerling die de doelen nog niet heeft gehaald?
- Aan welke verbeterpunten moet de leerkracht zelf werken?

Op elk leesniveau, dus bij elk leesboek, moet de leerling verplichte en keuzeopdrachten maken. De opdrachten worden gecodeerd naar:

- Leesniveau
- Verplicht of keuze
- Nummer van de verplichte of keuzeopdracht

Opdracht 8A-V1 geeft dus aan dat dit de 1e verplichte opdracht van leesniveau 8A is.

Opdracht 8B-K2 geeft aan dat het de 2e keuzeopdracht is van leesniveau 8B.

De opdrachten worden verderop in dit hoofdstuk omschreven. Bij elke opdracht zijn ook de beoordelingscriteria gegeven. De leerlingen werken gestadig aan hun portfolio. Zodra ze een opdracht (of een deelopdracht) afhebben, kunnen ze deze aan hun portfolio toevoegen. De leerkracht checkt regelmatig de portfolio's van de leerlingen en geeft feedback. De leerkracht voorziet de goedgekeurde opdrachten van zijn paraaf.

In het systeem waarbij zittenblijven is afgeschaft, neemt de leerling zijn portfolio mee naar de volgende klas. De leerkracht van die klas gaat na de grote vakantie met de leerling verder, vanaf het punt waar hij voor de vakantie is gebleven.

6.2. Overzichtslijst van de opdrachten

Opdrachten niveau 8A

1. Opdracht 8A-V1: Zeven korte leesverslagen van een fantasy-verhaal (keuze uit tekst 1 tot en met 14)
2. Opdracht 8A-V2: Twee korte leesverslagen van een sciencefictionverhaal (keuze uit tekst 15 tot en met 20)
3. Opdracht 8A-V3: Een kort leesverslag van een griezelverhaal (keuze uit tekst 21 tot en met 24)

4. Opdracht 8A-V4: Meedoen met poppentheater (tekst 25)
5. Opdracht 8A-K1: Tekening bij een verhaal
6. Opdracht 8A-K2: Een pop voor het poppentheater
7. Opdracht 8A-K3: Een vertelling

De leerling heeft niveau 8A afgerond als hij alle vier (4) verplichte opdrachten en één (1) keuzeopdracht correct heeft uitgevoerd.

Opdrachten niveau 8B

1. Opdracht 8B-V1: Zeven korte leesverslagen van een reisverhaal (keuze uit tekst 1 tot en met 18)
2. Opdracht 8B-V2: Drie korte leesverslagen van een avonturenverhaal (keuze uit tekst 15 tot en met 22)
3. Opdracht 8B-V3: Voordracht van een gedicht in het Sranan
4. Opdracht 8B-K1: Een routekaart bij een reisverhaal
5. Opdracht 8B-K2: Woordpuzzel bij leesboek 8B
6. Opdracht 8B-K3: Een boekpresentatie

De leerling heeft niveau 8B afgerond als hij de volgende opdrachten correct heeft uitgevoerd:

- alle drie (3) verplichte opdrachten en opdracht 8B-K1 en 8B-K2
- of
- alle drie (3) verplichte opdrachten en opdracht 8B-K3.

Opdrachten niveau 8C

1. Opdracht 8C-V1: Drie korte leesverslagen.
2. Opdracht 8C-K1: Tekening bij een verhaal
3. Opdracht 8C-K2: Woordpuzzel bij leesboek 8C

De leerling heeft niveau 8C afgerond als hij de verplichte opdracht en één (1) keuzeopdracht correct heeft uitgevoerd.

6.3. Opdrachten voor niveau 8A

Bij leesniveau 8A zijn er vier verplichte opdrachten en drie keuzeopdrachten. De leerling heeft niveau 8A afgerond als hij aan de criteria van alle vier (4) verplichte opdrachten en één (1) keuzeopdracht heeft voldaan. Hieronder volgen de opdrachten en hun beoordelingscriteria.

Verplichte opdrachten

Opdracht 8A-V1: Zeven korte leesverslagen van een fantasy-verhaal

Kies 7 verhalen uit tekst 1 tot en met 14. Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Opdracht 8A-V1: Zeven korte leesverslagen van een fantasy-verhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Beschrijf een fantasiefiguur uit het verhaal?

a. Hoe heet deze figuur?

.....

b. Hoe ziet de figuur eruit?

.....

.....

c. Wat kan of doet deze figuur, dat in werkelijkheid niet kan?

.....

.....

3. Welke fantasie uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin over waar de fantasie in de tekst wordt beschreven.

.....

.....

b. Schrijf ook op waarom deze fantasie je heeft aangesproken.

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8A-V1

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor zeven verhalen.
- Vraag 1 en 2a zijn feitenvragen en de informatie is uit de teksten te halen.
- Vraag 2b is een denkvraag. De leerling moet de informatie over het uiterlijk uit de tekst halen en in eigen woorden beschrijven.
- Vraag 2c is ook een denkvraag. De leerling moet de informatie over de figuur uit de tekst halen en beoordelen of dat in werkelijkheid mogelijk is.
- Vraag 3 is een meningsvraag. Bij 3a moet de zin correct overgeschreven worden uit de tekst. Bij 3b volstaat een logische beredenering van de keuze.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 8A-V2: Twee korte leesverslagen van een sciencefictionverhaal

Kies 2 verhalen uit tekst 15 tot en met 20. Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Opdracht 8A-V2: Twee korte leesverslagen van een sciencefictionverhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Beschrijf een fantasiefiguur uit het verhaal?

a. Hoe heet deze figuur?

.....

b. Hoe ziet de figuur eruit?

.....

.....

c. Wat kan of doet deze figuur, dat in werkelijkheid niet kan?

.....

.....

3. Welke fantasie uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin over waar de fantasie in de tekst wordt beschreven.

.....

.....

b. Schrijf ook op waarom deze fantasie je heeft aangesproken.

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8A-V2

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle twee (2) verhalen
- Vraag 1 en 2 zijn feitenvragen. De antwoorden zijn letterlijk uit de tekst te halen.
- Vraag 3 is denkvraag. De leerling moet begrijpen welk deel (welke delen) van de tekst een omgeving wordt beschreven, zoals die er in de verre toekomst uit kan zien. De leerling moet zo'n deel van de tekst kort in eigen woorden kunnen beschrijven.
- Vraag 4 is ook een denkvraag. De leerling moet in de tekst zoeken naar technologische mogelijkheden en beoordelen of deze in het heden voorkomen.
- Bij vraag 5 gaat het om correct citeren van een zin uit de tekst en een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 8A-V3: Een kort leesverslag van een griezelverhaal

Kies één (1) verhaal uit tekst 21 tot en met 24. Maak een kort leesverslag van dit verhaal aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Opdracht 8A-V3: Een kort leesverslag van een griezelverhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Beschrijf een fantasiefiguur uit het verhaal?

a. Hoe heet deze figuur?

.....

b. Hoe ziet de figuur eruit?

.....

.....

c. Wat kan of doet deze figuur, dat in werkelijkheid niet kan?

.....

.....

3. Welke fantasie uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin over waar de fantasie in de tekst wordt beschreven.

.....

.....

b. Schrijf ook op waarom deze fantasie je heeft aangesproken.

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8A-V3:

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord.
- Vraag 1 is een feitenvraag. Het antwoord staat bovenaan van de tekst.
- Vraag 2 is denkvraag. De leerling moet begrijpen welk deel (welke delen) van de tekst een griezeleffect hebben. De leerling moet zo'n deel van de tekst in eigen woorden kunnen beschrijven.
- Vraag 3 is een denkvraag. De leerling moet de emotie 'angst' of 'schrik' kunnen herkennen in de tekst.
- Vraag 4 is een meningsvraag. Het gaat om een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 8A-V4: Meedoen met poppentheater (tekst 25)

Dit is een opdracht voor de hele klas. Voor deze opdracht zijn in een eerdere les poppen of symbolen gemaakt die de rollen in de tekst representeren.

Voor de klas is een gordijn of doek opgehangen waarachter de leerlingen, die het spel spelen, moeten zitten. De klas is in drie groepen verdeeld. Elke groep krijgt negen briefjes met de volgende rollen:

1. **A**= apenkoning Sugriva,
2. **H**= Hanuman, aanvoerder van het apenleger,
3. **J**= gierenkoning Jatayus,
4. **L**= Lakshmana, broertje van Rama,
5. **R**= Rama, prins van Adyodhia,
6. **Rv**= Ravana, monsterkoning van Lanka,
7. **S**= Sita, vrouw van Rama,
8. **V**= verteller, deze gebruikt de gunungan als herkenningsteken,
9. **W**= wachter bij het paleis van Ravana.

Als er minder dan negen personen in een groep zijn, kan een leerling meerdere rollen krijgen. Als de rollen in de groep verdeeld zijn, krijgt elke groep de gelegenheid tekst 25, 'De bevrijding van Sita' te oefenen. Er wordt gelet op:

- stemgebruik: duidelijk hoorbaar spreken en emoties in de stem laten horen;
- beweging: de pop niet de hele tijd stilhouden. Af en toe heen en weer bewegen, langzaam of snel laten opkomen. Alleen de gunungan beweegt niet. Deze wordt alleen omhoog gehouden als de tekst wordt gelezen.

Na de oefening wordt het spel als volgt gespeeld.

De leerlingen van groep 1 gaan naast elkaar **achter** het doek zitten met hun pop of symbool. Zij zullen tijdens het spel hun pop of symbool omhoog moeten houden, zodat deze zichtbaar is voor het publiek. Als het past bij de tekst moeten zij hun pop laten bewegen.

De leerlingen van groep 2 gaan achter de leerlingen van groep 1 zitten met het leesboek. Zij zullen de teksten, die bij hun rol horen, moeten lezen.

De leerlingen van groep 3 vormen het publiek. Zij zitten voor het doek.

De leerlingen van groep 1 en 2 mogen niet zichtbaar zijn voor het publiek.

Het spel begint met het omhoog houden van de gunungan, door de leerling van groep 1 met rolnummer 8. De leerling van groep 2 met hetzelfde rolnummer leest de bijbehorende tekst uit het boek. De gunungan verdwijnt van het toneel na het lezen van de tekst.

Daarna houdt de leerling van groep 1 met rolnummer 6 de pop van Ravana omhoog. De leerling van groep 2 met hetzelfde rolnummer leest de bijbehorende tekst. Zo gaat het spel door. Halverwege kunnen de groepen wisselen, zodat ook de leerlingen van groep 3 mee kunnen doen met het spel.

Beoordelingscriteria opdracht 8A-V4

De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling heeft geparticipeerd in deze les. De leerkracht maakt een notitie hiervan in het portfolio van de leerling.

Keuze-opdrachten

Opdracht 8A- K1: Tekening bij een verhaal

Maak een tekening die past bij één van de verhalen uit het leesboek. Aan de achterkant van je tekening schrijf je:

- Je naam
- Je klas
- De datum
- De titel van het verhaal
- Geef de tekening ook een titel. Uit deze titel moet blijken wat jouw tekening met het verhaal te maken heeft.
 - Voorbeeld 1: Als in het verhaal grote bosspinnen voorkomen, kan je deze spinnen tekenen en de tekening 'Monsterspinnen' noemen.
 - Voorbeeld 2: Als in het verhaal een vreemd wezen voorkomt, dat Quinella heet, dan kan je een tekening van dit wezen maken. De tekening kan je 'Quinella' noemen.
 - Voorbeeld 3: Als in het verhaal verschillende planeten voorkomen, kan je een tekening van het heelal maken en de tekening 'Het heelal' noemen.

Beoordelingscriteria opdracht 8A-K1

De leerling voegt de tekening toe aan zijn portfolio. De leerkracht gaat na of de bijbehorende gegevens correct zijn ingevuld.

Opdracht 8A-K2: Een pop voor het poppentheater

Maak een pop of symbool van karton, stof of ander materiaal om één van de negen rollen in het verhaal 'De bevrijding van Sita' te representeren. De pop of het symbool moet bruikbaar zijn voor een poppentheaterspel.

Beoordelingscriteria opdracht 8A-K2

De pop of het symbool moet stevig genoeg zijn om gebruikt te kunnen worden bij het poppenspel. De leerling moet kunnen uitleggen welke rol zijn pop of symbool vertegenwoordigt. Als de opdracht correct is uitgevoerd, maakt de leerkracht hiervan een notitie in het portfolio van de leerling. Indien mogelijk, maakt de leerling een foto van de pop en voegt die toe aan het portfolio.

Opdracht 8A-K3: Een vertelling

- Kies één van de verhalen uit leesboek 8A om aan enkele medeleerlingen te vertellen.
- Oefen het verhaal thuis voor de spiegel of voor een paar gezinsleden.
- Maak luisterkaartjes voor je luisteraars. Die moeten ze na de vertelling invullen.
- Maak voor jezelf een vertelkaart. Die moet jijzelf na de vertelling invullen.

Bij het vertellen, let je op de volgende punten:

- Vertel wat de titel is van het verhaal.
- Vertel hoe het verhaal begint.
- Vertel wat er verder gebeurt in het verhaal. Hierbij moet je letten op de gedeelten die indruk kunnen maken op de emoties van je luisteraars. Bijvoorbeeld: Wat is vreemd, of bewonderenswaardig, of zielig, of eng of grappig?
- Varieer met je stem. Luid, zacht, fluisteren, schreeuwen. Je kan ook stemmen imiteren, bijvoorbeeld een kinderstem, een mannenstem, een vrouwenstem.
- Maak gebruik van gebaren om je verhaal te ondersteunen.
- Je kan je verhaal ook leuker maken door jezelf te verkleden, of voorwerpen te gebruiken die passen bij het verhaal. Je kan ook plaatjes laten zien.
- Vertel hoe je verhaal eindigt.
- Je vertelling mag tussen de 10 en 15 minuten duren.

LUISTERKAART

Datum:
Verteller:
Luisteraar:
Titel van het verhaal:

TIP (Wat kon beter?)

.....
.....

TOP (Wat was goed?)

.....
.....

Wat vond jij het spannendst?

.....
.....

VERTELKAART

Datum:
Verteller:
Titel van het verhaal:
Luisteraars:

.....
.....

Wat is goed gegaan?

.....
.....

Wat kon beter?

.....
.....

Beoordelingscriteria opdracht 8A-V3

De opdracht is voldaan als de leerling de ingevulde luisterkaarten van zijn luisteraars en de ingevulde vertelkaart van zichzelf in zijn portfolio heeft opgenomen.

6.4. Opdrachten voor niveau 8B

Bij leesniveau 8B zijn er drie verplichte opdrachten en drie keuzeopdrachten. Om niveau 8B af te ronden moet de leerling de drie verplichte opdrachten maken. Daarnaast kiest de leerling de twee (2) keuzeopdrachten 8B-K1 en 8B-K2 of de keuzeopdracht 8B-K3.

Verplichte opdrachten

Opdracht 8B-V1: Zeven korte leesverslagen van een reisverhaal

Kies 7 verhalen uit tekst 1 tot en met 18. Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Opdracht 8B-V1: Zeven korte leesverslagen van een reisverhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Noem de naam van een belangrijke plaats of plek in dit verhaal?

.....

3. Waarom ging de hoofdfiguur hiernaartoe?

.....

4. Beschrijf deze plaats of plek kort in twee of drie zinnen.

.....

.....

5. Zou jij deze plek willen bezoeken? Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8B-V1:

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle zeven (7) verhalen
- Vraag 1 is een feitenvraag. De titel staat boven de tekst.
- Vraag 2 is een denkvraag, waarbij de leerling de verschillende plekken die in de tekst worden genoemd, moet vergelijken, om de belangrijkste te kiezen.
- Vraag 3 en 4 zijn denkvragen, waarbij de leerling informatie uit de tekst moet halen om in eigen woorden de antwoorden te formuleren.
- Vraag 5 is een meningsvraag. Het gaat om een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 8B-V2: Kort leesverslag van 3 avonturenverhalen:

Kies 3 verhalen uit tekst 15 tot en met 22. Maak van elk een kort leesverslag. Gebruik hierbij het onderstaande schema.

Opdracht 8B-V2: Drie korte leesverslagen van een avonturenverhaal

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Wie is volgens jou een held in dit verhaal?

a. Wat is de naam van deze held?

.....

b. Waarom vind je hem of haar een held?

.....

3. Uit welke zin in het verhaal blijkt dat er gevaar dreigt? Schrijf de zin op.

.....

4. Zou jij op dezelfde manier handelen als de held in het verhaal? Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8B-V2

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle drie (3) verhalen
- Vraag 1 is een feitenvraag. De titel staat boven de tekst.
- Vraag 2 is een denkvraag. De leerling moet begrijpen wat een held is en op basis daarvan een of meerdere figuren in het verhaal kunnen kiezen.
- Vraag 3 is een denkvraag, waarbij de leerling een zin die gevaar uitdrukt, in de tekst moet kunnen identificeren.
- Vraag 5 is een meningsvraag. Het gaat om een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 8B-V3: Voordracht van een gedicht in het Sranan

In het leesboek staan vier gedichten in het Sranan. Kies een gedicht uit het leesboek **of** een ander Sranan gedicht dat je kent. Als je een gedicht buiten het leesboek kiest, moet je deze eerst laten goedkeuren door de leerkracht. Draag het gedicht voor in de klas. Spreek met de leerkracht af wanneer je dit kan doen. Laat de leerkracht het volgende briefje paraferen, zodat je het kan toevoegen aan je portfolio.

Opdracht 8B-V3: Voordracht van een gedicht in het Sranan

Naam: Klas:
Datum van de voordracht:

Plak hier een kopie van het gedicht.

Paraaf van de leerkracht:

Beoordelingscriteria opdracht 8B-V3

Als de leerling het gedicht heeft voorgedragen, is deze opdracht voldaan. U parafeert voor hem en het briefje kan dan aan zijn portfolio worden toegevoegd.

Als de leerling een gedicht kiest buiten het boek, moet hij de bron aangeven. Het liefst moet dit een dichtbundel zijn. Het gedicht mag niet te lang zijn en qua inhoud aansluiten bij het ontwikkelingsniveau van de leerlingen.

Keuzeopdrachten

Opdracht 8B-K1: Een routekaart bij een reisverhaal

Kies een verhaal uit tekst 1 tot en met 18. Schrijf de plekken die de hoofdfiguur in het verhaal heeft bezocht in de juiste volgorde op een kladblaadje. Neem een tekenvel en teken daarop voor elke plek een rondje. Schrijf de naam van de plek bij het rondje. Verbind de rondjes met een lijn. Maak bij elk rondje een tekeningetje, dat te maken heeft met deze plek. In plaats van een tekeningetje kan je ook een plaatje plakken. Aan de achterkant van je tekenvel schrijf je:

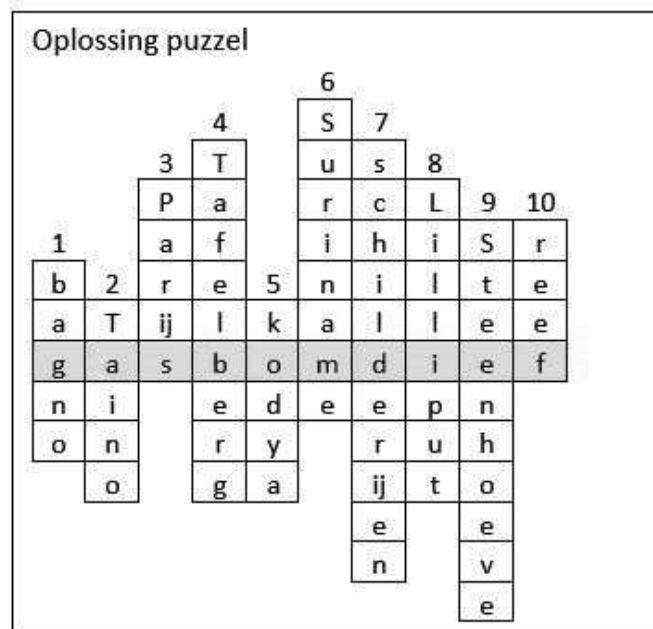
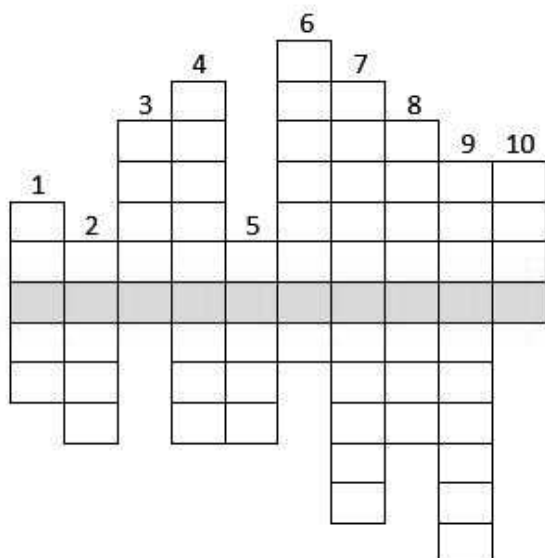
- De opdracht
- Je naam
- Je klas
- De datum
- De titel van het verhaal

Beoordelingscriteria opdracht 8B-K1

De leerkracht gaat na of de juiste route is aangegeven en de tekeningetjes of plaatjes van toepassing zijn. Als alles in orde is, mag de leerling de routekaart toevoegen aan zijn portfolio. Als er iets gecorrigeerd moet worden, krijgt de leerling hier eerst de gelegenheid voor.

Opdracht 8B-K2: Een woordpuzzel bij leesboek 8B

Maak de puzzel. De antwoorden kan je vinden in de verhalen van leesboek 8B.

1. Hoe wordt de gevangenis in Saint Laurent du Maroni genoemd?
 2. Hoe heette een oorspronkelijke inwoner van Saint Kitts?
 3. Wat is de naam van de Europese hoofdstad, waar meneer Limon een conferentie bezocht?
 4. Hoe heet het bergplateau bij Kaapstad?
 5. Hoe noemt men de knuppel die men vroeger op plantage gebruikte om de was te doen?
 6. Welk land was de eindbestemming van A Chung Ko in het verhaal 'De verstekeling'?
 7. Welke kunstvoorwerpen worden geëxposeerd in het verhaal 'De grootste kunstroof'?
 8. In welk land komt Gulliver terecht nadat hij schipbreuk heeft geleden?
 9. Hoe heet de boerderij in Texel waar Rowena en Alex gaan kamperen?
 10. Hoe noemt men in Australië een koraalrif?
- Als je alles goed hebt, zie je op de gele balk de naam van een dief staan.

Beoordelingscriteria opdracht 8B-K2

De leerling moet de puzzel oplossen en opnemen in zijn portfolio. De leerkracht checkt of de antwoorden goed zijn. Als dit niet het geval is, krijgt de leerling de kans om de puzzel te verbeteren.

Opdracht 8B- K3: Een boekpresentatie

Kies in overleg met de leerkracht een boek. Maak een boekverslag en houd aan de hand hiervan een presentatie van minimaal 10, maximaal 15 minuten. Het boekverslag bestaat uit drie delen. In het schema hieronder staan vragen die je moet beantwoorden en in je verslag opnemen. Het schema geeft ook aan wat er nog meer in je verslag moet staan.

Oefen je presentatie van tevoren voor de spiegel of voor je huisgenoten.

Je kan de presentatie leuker maken door jezelf te verkleeden in de sfeer van het boek en/of attributen en plaatjes te laten zien die te maken hebben met het verhaal.

Opdracht 8B-K3: Boekpresentatie

Naam:..... Klas:..... Datum van de presentatie:

Boekverslag ter voorbereiding van de presentatie.

(Plak een foto van de omslag van het boek op je verslag)

I. Het boek zelf

- Wat is de titel van het boek?
- Wat is de naam van de auteur?
- Heeft het boek plaatjes? Zo ja, wie is de illustrator?
- Wie zijn de hoofdpersonen? Noem de belangrijkste namen en omschrijf wat voor mensen (of dieren) het zijn.
- Vertel in het kort waarover het verhaal gaat.
- Wanneer speelt het verhaal zich af? (Als de tijd niet duidelijk is aangegeven in het boek, mag die ongeveer worden aangegeven met vroeger, in het heden, of in de toekomst. Bij sommige verhalen kan je ook niet achterhalen in welke tijd het verhaal zich ongeveer afspeelt. Dan kan je dit in je antwoord aangeven.)
- Waar speelt het verhaal zich af?

Plak hier een kopie van de tekst die je gaat voorlezen.

II. Om over na te denken

- Past de titel bij dit boek? Motiveer je antwoord.
- Past de voorplaat bij dit boek? Motiveer je antwoord.
- Heeft de auteur een bepaalde boodschap met dit verhaal? Zo ja, welke?
- Als er plaatjes in het boek voorkomen, passen de plaatjes bij het verhaal? Motiveer je antwoord.

III. Je eigen mening

- Kies uit het onderstaand schema drie woorden die je goed bij het verhaal vindt passen. Schrijf ook op waarom je voor deze woorden hebt gekozen.

1	fantasievol	6	grappig	11	saai
2	leerrijk	7	raar	12	moeilijk
3	kinderachtig	8	zelig	13	mooi
4	verwarrend	9	diepzinnig	14	ouderwets
5	langdradig	10	spannend	15	belangrijk

- Zou je andere leerlingen aanraden dit boek te lezen? Motiveer je antwoord.

Bij je presentatie ga je als volgt te werk:

- Vertel je publiek welk boek je gaat presenteren en laat het boek zien of een plaatje van de voorkant.
- Vertel de informatie uit deel I van je boekverslag.
- Lees een stuk voor uit het boek. Niet meer dan 1 pagina.
- Vertel daarna aan de hand van deel II en III van je verslag wat je van het boek vindt.
- Geef tenslotte enkele klasgenoten de gelegenheid om vragen te stellen.

Beoordelingscriteria opdracht 8B-K3

De leerling houdt de presentatie en voegt het uitgewerkte boekverslag toe aan zijn portfolio. De

boekpresentatie moet vooral gezien worden als een leerervaring voor de leerling. Het belangrijkste is dat de leerling het boekverslag heeft maakt en het aangedurfd heeft om de presentatie te houden.

6.5 Opdrachten voor niveau 8C

Bij leesniveau 8C zijn er één verplichte opdracht en twee keuzeopdrachten. De leerling heeft niveau 8C afgerond als hij de verplichte opdracht en één (1) keuzeopdracht correct heeft uitgevoerd. Hieronder volgen de opdrachten en hun beoordelingscriteria.

Verplichte opdracht

Opdracht 8C-V1: Drie korte leesverslagen

Kies drie verhalen uit leesboek 8C en maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Opdracht 8C-V1: Drie korte leesverslagen

Naam: Klas: Datum: Verslag no.:

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....

2. Kies één van de figuren uit het verhaal.

a. Wat is de naam van deze figuur?

.....

b. Hoe ziet deze figuur er volgens jou uit?

.....

c. Wat is het belangrijkste dat deze figuur in het verhaal doet?

.....

3. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin op.

.....

b. Schrijf ook op waarom de zin je heeft aangesproken.

.....

4. Wat heb je geleerd uit dit verhaal?

.....

Beoordelingscriteria opdracht 8C-V1:

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle drie (3) verhalen
- Vraag 1 en 2a zijn feitenvragen. De informatie staat letterlijk in de tekst.
- Vraag 2b is een denkvraag. De leerling mag de informatie uit de tekst over het uiterlijk van de verhaalfiguur ook aanvullen met een eigen interpretatie. De eigen interpretatie mag niet in strijd zijn met de informatie uit de tekst.

- Vraag 2c is een denkvraag. De leerling moet de informatie uit de tekst over de handelingen van de verhaalfiguur kunnen analyseren en in eigen woorden kunnen samenvatten.
- Vraag 3 is een meningsvraag. Bij 3a moet de zin correct geciteerd worden. Bij 3b gaat het om een logische beredenering van de keuze bij 3a.
- Vraag 4 is een denkvraag. De leerling moet het verhaal analyseren om er een boodschap uit te halen. De boodschap moet aangeven wat de leerling heeft geleerd uit het verhaal.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Keuzeopdrachten

Opdracht 8C-K1: Een tekening bij een verhaal

Maak een tekening die past bij één van de verhalen uit het leesboek. Je maakt ook een briefje, die je aan de onderkant van de tekening vastplakt. Op het briefje schrijf je:

- Je naam
- Je klas
- De datum
- De titel van het verhaal
- Geef de tekening ook een titel. Uit deze titel moet blijken wat jouw tekening met het verhaal te maken heeft.
 - Voorbeeld 1: Als het verhaal zich afspeelt bij de tandarts, kan je iemand op een tandartsenstoel tekenen en de tekening 'Bij de tandarts' noemen.
 - Voorbeeld 2: Als in het verhaal zoete hindostaanse lekkernijen voorkomen, kan je enkele van de lekkernijen tekenen en de tekening 'Mithai' noemen.
 - Voorbeeld 3: Als er een mooie zonsondergang in het verhaal voorkomt met kleurige wolken, kan je dit tekenen en de tekening 'Zonsondergang' noemen.

Beoordelingscriteria opdracht 8C-K1

De leerling voegt de tekening en het bijbehorende briefje toe aan zijn portfolio. De leerkracht gaat na of de bijbehorende gegevens correct zijn ingevuld.

Opdracht 8C-K2: Een woordpuzzel bij leesboek 8C

Zoek de puzzelwoorden in het letterveld. Je kan horizontaal (van links naar rechts), verticaal (van boven naar beneden) of diagonaal (schuin naar beneden) zoeken. Kleur de vakjes van de gevonden woorden. Schrijf de eerste letters van de gevonden woorden in de vakjes onder het letterveld. Je krijgt dan een synoniem voor 'eilandengroep'.

1. Hoe wordt de Guyanese griezelfiguur Ole Higue in Suriname genoemd?
2. Van welk materiaal zijn de manden die Jorobodjie moet vlechten?
3. Uit welk land komt de vader van het meisje dat het manjatoetje voor het manjadiner maakt?
4. Wat voor dier is Sabanadia?
5. Hoe heet het meisje dat een schoonmaakactie organiseert in de Regenboogstraat?
6. Wat moet de tandarts doen met de kies van Joris?
7. Hoe voelt de huursoldaat Jan zich, als hij alleen bij het kreekje zit?
8. Het meisje Heleen in het verhaal 'Een nieuwe vriendin' houdt niet zoveel van zwemmen. Waar houdt ze wel van?

o	r	p	y	r	o	m	i	r	a	z	b
k	l	t	b	e	c	r	t	i	v	y	s
a	q	i	l	c	p	b	a	e	t	g	w
m	d	n	o	g	o	f	h	t	i	r	p
a	s	e	m	a	j	c	v	a	m	d	l
d	b	f	h	k	m	o	h	z	n	w	o
d	p	s	l	y	a	c	x	i	e	ij	m
u	l	t	v	e	g	i	k	m	n	k	b
s	v	e	x	h	e	r	t	o	q	a	e
p	b	r	z	u	w	t	y	p	ij	k	r
u	k	c	j	e	s	r	w	j	h	n	e
q	e	l	l	e	n	d	i	g	y	r	n

1	2	3	4	5	6	7	8

Oplossing woordpuzzel

o	r	p	y	r	o	m	i	r	a	z	b
k	l	t	b	e	c	r	t	i	v	y	s
a	q	i	l	c	p	b	a	e	t	g	w
m	d	n	o	g	o	f	h	t	i	r	p
a	s	e	m	a	j	c	v	a	m	d	l
d	b	f	h	k	m	o	h	z	n	w	o
d	p	s	l	y	a	c	x	i	e	ij	m
u	l	t	v	e	g	i	k	m	n	k	b
s	v	e	x	h	e	r	t	o	q	a	e
p	b	r	z	u	w	t	y	p	ij	k	r
u	k	c	j	e	s	r	w	j	h	n	e
q	e	l	l	e	n	d	i	g	y	r	n

1	2	3	4	5	6	7	8
a	r	C	h	i	p	e	l

Beoordelingscriteria opdracht 8C-K2

De leerkracht gaat na of de antwoorden goed zijn. Als alles goed is, voegt de leerling de puzzel toe aan zijn portfolio. Als dit niet het geval is, krijgt de leerling de kans om de puzzel te verbeteren.

BRONNEN

1. Baldewsingh, Rabin, Sarnámi woordenschat. Uitgeverij Surinen, 2018.
2. Bies de, Renata, Woordenboek van de Surinaamse bijdrage aan het Nederlands. Anton de Kom Universiteit van Suriname, 2008.
3. Bies de, Renata, *Carisur Culinaire Dictionaire*. Universiteit van Suriname, 2013.
4. Dale van, *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, deel 1-3*. Utrecht/Antwerpen, 1984.
5. Effectief leesonderwijs geven: hoe doe je dat? Zeven inspirerende voorbeelden. Taalunie, 2021.
6. Eskes, Marita, *Technisch lezen in een doorlopende lijn*. Uitgeverij Pica, 2020.
7. Groce, E. and Groce, R., *Deconstructing the Accelerated Reader Program*. In: Reading Horizons. Volume 46, nr. 1. 2005. Western Michigan University.
8. *Het leesonderwijs in primair- en voortgezet onderwijs*. Een stand van zaken en curriculaire aanbevelingen. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2018.
9. Hilst van der, Eddy, *De spelling van het Sranan*. De spelling van het Sranan. Paramaribo, 2008.
10. Houtveen A.A.M., *Goed Geletterd*. Opbrengsten van het lectoraat Geletterdheid 2006-2018. 2018. Hogeschool Utrecht. Kenniscentrum Leren en Innoveren.
11. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
12. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Handleiding deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
13. *Kerndoelen Nederlands*. TULE inhouden en activiteiten. Ontwikkeld door SLO en Expertisecentrum Nederlands. <http://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>
14. *Leerstoflijnen Lezen beschreven*. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse Taal voor leesonderwijs in het basisonderwijs. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2010.
15. *Leergebied Nederlands*. Voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands. 2019. www.curriculum.nu
16. *Leerplan Gewoon Kleuter- en Lager Onderwijs*. Leergebied Nederlands. GO onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Pedagogische Begeleidingsdienst. Brussel. 2013.
17. Manna, R., *Leveled Reading Systems, Explained*. <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/leveled-reading-systems-explained/>
18. *Op weg naar een curriculum voor het basisonderwijs*. Curriculumraamwerk en leerlijnen. Ontwikkeling basisonderwijs Suriname. 2011. MINOV en SLO.
19. *Overzicht methoden op de basisschool*. 2020. Bron: OS Mijnzorgweg.
20. Pascal Lefèvre, *Strips*. In: Lexicon van de Jeugdliteratuur. (www.dbnl.org)
21. *Programma 'auditieve training'. Handleiding*. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
22. *Report on Curriculum Review, Gap Analysis and Remediation Strategy*. 2018. IMPRESS, Vrije Universiteit Brussel (VUB), MINOWC.
23. Ross, S., Nunnery, J., Goldfeder, E. A *Randomized Experiment on the Effects of Accelerated Reader/Reading Renaissance in an Urban School District: Final Evaluation Report*. Center for Research in Educational Policy, The University of Memphis. 2004.
24. Smits, Erna en Koeven van, Erna, *Wel of geen strips? Over serieboeken, graphic novels en lezen uit mandjes*. (2014) <http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/>
25. *Suriname Learling lines. Progress and Implementation*. (Draft, 2019) Productie VUB.
26. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
27. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Themaboek 4. 5-jarigen. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
28. *Taal. Leerlijnen en Eindtermen* (Draft, augustus 2019). Productie VUB.
29. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Periode 1, 2, 3, 4. MINOV. z.j.
30. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Handleiding en bronnenboek. MINOV. z.j.

31. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Handleiding Taal. MINOV 2013.
32. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Werkboek Taal. MINOV 2013.
33. *Van hier en daar en overal*. Deel 1 tot en met 12.
34. *Van hier en daar en overal*. Handleiding deel 2. 1986. Uitgave MINOWC.
35. Visser, Jacqueline. *Lezen op AVI niveau*. De schaling, normering en validering van de nieuwe AVI-toetskaarten. Proefschrift KU Nijmegen. 1997.
36. *Woordenlijst Nederlandse Taal*. Nederlandse Taalunie, 1995. (Het Groene Boekje), ook: www.woordenlijst.org
37. www.dezevensprong.org/uploads/groepen/Boekbespreking
38. www.leraar24.nl/50757/vrij-lezen-een-motiverende-leesaanpak/
39. www.onderwijsdatabank.s3.amazonaws.com/downloads/kwestievanlezen1_def.pdf
40. www.verhalenvertellen.nl/verhalen-vertellen-in-de-klas
41. www.woorden.org (Nederlands woordenboek online)
42. www.wskogezamenlijk.blob.core.windows.net/website/UploadBestanden/Hoe-doe-je-een-boekbespreking-in-groep-7-8.pdf
43. www.hebban.nl/blogs/de-geschiedenis-van-de-fantasy-deel-1.
44. Sranantongo - Nederlands Online Interactief Woordenboek (sil.org)

BIJLAGE A: AANBEVOLEN WOORDEN VOOR UITBREIDING VAN DE WOORDENSCHAT

(Woorden uit het Nederlands, Surinaams-Nederlands (SN), Sranan, Surinaams-Javaans, Engels en Frans)

Leesboek 8A

A

aardedonker
abrupt
afleidingsmanoeuvre
aftreksel
ambachtsman
ammoniak
analyse
anekdote
antwoordalternatieven
app

B

balen
behendig
bestek
bivakmuts
bokt
bosschage
bovennatuurlijk
bravoure
brik (SN)
bulldozer

C

cape
chloor
chip
chocolate chip (Engels)
concurrentie
consternatie
consult
crisis

D

dagopbrengst
dalang (Surinaams-Javaans)
dampkring
dashboardkastje
databanken
dimensie
draai om haar as
duo

E

eenhoorn
elite
excentriek
exportproduct

F

famiri (Sranan)
fascinerend
fluorescerende
formeel

G

gamelan (Surinaams-Javaans)
ganzenpas
gehossel
gesnorkeld
geroezemoes

H

harnas
haveloze
heelhuids
hernieuwbaar
hittebestendig
hobby
hoorn

I

infuus

J

jawoord
jopi popi (Sranan)

K

kartaman (Sranan)
kartelvormige
kari (Sranan)
kas
kawfrei (Sranan)
kiekjes
kippenvel
klinker
ko hari (Sranan)
koluku (Sranan)
kosmos
krater
kroes

L

langabere (Sranan)
lateriet
levensvoorwaarden
lichtjaren
lockdown (Engels)

loos alarm

M

melasse
mooi-mooi (SN)
moko-moko (Sranan)
multinational

N

nakomeling
nerven
nis

O

ofa (Sranan)
offerplaats
opschieten
ondro-oso (Sranan)
ongelimiteerd
onheilspellende
online (Engels)
oogwenk
opzichter
otobakru (Sranan)
overdrive (Engels)

P

parlementariër
(met de) pet ernaar gooien
pirouette
populair
poreuze
porselein
prairie

R

rantsoen
reservoir
ritme

S

sari (Sranan)
sauna
schaamschortje
schare
schotelde voor

schouwspel
seat (Engels)
show stelen
silhouet
smoes
smurrie
sneki (Sranan)
spinnen
spinrag
stafferen (SN)
stoppelbaard
stroomstoot
suite
symbolen

T

teentje knoflook
textiel
toongat

V

verkavelingsprojecten
verleiden
vermant
vermolmde
vernemen
VIP-loge
vitrinekast
vogelverschrikker
voilà (Frans)
volt
voorman
vuilcontainer

W

wassende
wegwijs
wifi (Engels)
wilde westen
willoos
wireless charging pad (Engels)
woestijn
wrevelig

X

X-benen

Z

zandhoos
zooitje
zwaailichten

BIJLAGE A: AANBEVOLEN WOORDEN VOOR UITBREIDING VAN DE WOORDENSCHAT

(Woorden uit het Nederlands, Surinaams-Nederlands (SN), Sranan, Surinaams-Javaans, Engels, Portugees, Frans en Arabisch)

Leesboek 8B

A

afgetrapte
akoestiek
anesiwiwiri (sranan)astronoute
avenue (engels)

B

babari (Sranan)
bacon (Engels)
bari (Sranan)
bed-and-breakfast (Engels)
behoefte doen
bemensen
bezienswaardigheden
bezopen
bloedverwanten
blog (Engels)
boboiantje (SN)
bofru (Sranan)
boiler
bonnefooi
branding
broko krosi (Sranan)
broodbeschuit (SN)

C

calypsomuziek
camouflage
caravan
charger (Engels)
colbert
continent
conversatie
crimineel

D

dagu (Sranan)
dashboard (Engels)
degen
dienstdoende
djaffen (SN)
doodgemoedereerd
dresi (Sranan)
drifutu isripatu (Sranan)

dubbelcabine
duinene
dokrun (Sranan)
dyonsro (Sranan)

E

erbarmelijk
ermee weggkomen
expositie

F

Facebookvrienden
fancy (Engels)
flitte (SN)
fooi
fried fish (Engels)

G

garimpeiro
gaw (Sranan)
geaccidenteerd
gecharterd
geklingel
genitaliën
gemijmer
gewaarwording
graffiti
granman (Sranan)
guys (Engels)

H

hutjemutje
hype (Engels)

I

iglo
insect repellent (Engels)
inspectie

J

jetlag (Engels)
jewelste
jogger
jonks

K

kabinet
kajuit
kakofonie
kanten

kick (Engels)
kick-boksen
klamme
kop
kraaiennest
kreeft
kruiselings

L

laatste hand leggen
lagadisa (Sranan)
lala (Sranan)
latrine
li (Surinaams-Javaans)
lodge (Engels)
logboek
loodrecht
losgeld

M

maagden
magazines (Engels)
metropool
missionarissen

N

noyaso (Sranan)

O

ober
opera
outfit (Engels)

P

paçoca (Braziliaans-Portugees)
paklijst
patataloso (Sranan)
pen (Sranan)
pingo meti (Sranan)
pingomira (Sranan)
pionier
pittoreske
pitstop (Engels)
plakboek
plakkaten
pompeuze
popki patu (Sranan)
posten (Engels)
print (Engels)
puberteit
punch
puru blaka (Sranan)

R

rescueteam (Engels)
resoluut
ritme
round the clock (Engels)

S

schakelaar
schietgebed
schipbreuk
servet
sijpelt
skyline (Engels)
sleuf
snorkelen
sokkel
sommeert
souk (Arabisch)
sowieso
spraycan (Engels)
sproeten
stellage
stemple drukken op
struisvogel
sutu (Sranan)

T

tandoori chicken (Engels)
tarpaulin
taya brafu (Sranan)
taytay (Sranan)
tekeergaan
terrible (Frans)
toerisme
touringcar (Engels)
trolley

U

uitbuiting

V

verbouwereerd
veronderstelling
verschoten
verstekeling
ver-van-mijn-bed-show
video-callen (Engels)
visum
voetvolk
voorplecht
vreemde eend in de bijt
vulkaan

W

wapen
watertrappen
wegversperring
welvoorzien
wenen
werktuigkundige
wildlife (Engels)
wolkenkrabber

Z

zoomen

BIJLAGE A: AANBEVOLEN WOORDEN VOOR UITBREIDING VAN DE WOORDENSCHAT

(Woorden uit het Nederlands, Surinaams-Nederlands (SN), Sranan, Sarnámi, Engels)

Leesboek 8C

A

accent
agouti (Sranan)
anamoe (Sranan)
archipel

B

balie
baren
beslag
bewegingsapparaat

C

ca. (circa)
cocktail

D

dia (Sarnámi)
durfal

E

ergernis
evenement

F

flank
fysiotherapeut

G

gading
GBP (Engels)
gewassen
gok

I

ingewanden

IJ

ijlen

K

káká (Sarnámi)
káki (Sarnámi)
konkoni (Sranan)
koud kunstje

kranig

L

latex
leefomgeving
lotgenoten
luifel

M

matjok (Sranan)
mausí (Sarnámi)
mithai (Sarnámi)
moedertaal
moppentapper
mopperen
munteenheid

N

natura

O

of course (Engels)
onderkomen
ontwapenend
oog van de wind
op hoge poten

P

peloton
phuwa (Sarnámi)
pinaren (SN)
plomberen
praktijkruimte
premie

R

rank
ransel

S

scharminkel
sippe
Sneysi (Sranan)

T

tafellinnen
tinkelen
tyori (Sranan)

V

verslagen
vloedlijn
vuilnisbelt

Z

zelfverzekerd
zwenk
zwerfafval

Bijlage: Leesniveaus

LEESNIVEAUS			
Niv.	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
4A	Leerjaar 4, 1e kwartaal	LET= 1,27 ZL=7 TTL=150 - 250 (Herhaling) decoderen van: - ch(t), ng, nk, aai, oei, ooi, eer, eur, oor, eeuw, ieuw; - einde van een woord met d(t) als [t] en b als [p]; - stomme [e] in ver-, ge-, be-, -lijk, -ig en verkleinwoorden met --je, -tje, -pje, en -kje; - i als [ie]; - tweelettergreppige woorden met een lange klank in de klankteen; - drie- of meerlettergreppige klankzuivere woorden of woorden met een stomme [e] in bovengenoemde categorieën.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4B	Leerjaar 4, 2e kwartaal	LET= 1,27 ZL= 7 TTL=200 - 350 (Herhaling) decoderen van: - de stomme [e] in verkleinwoorden met -etje; - woorden met een trema, accent grave, accent aigu; - woorden met een apostrof; - woorden met c, x, y; - woorden met th als [t], ge als [zje] en eau als [oo]; - woorden met tie als [tsie] en ish als [ies]; - woorden met ch en sh als [sj] - leestekens: punt, komma, uitroepeteken, vraagteken, dubbele punt en aanhalingstekens; - meerlettergreppige woorden.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4C	Leerjaar 4, 3e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL=200 - 350 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit Engels en Sranan Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie	Begrijpend lezen: - aanvullende woordenschat; - herkenbare wie-, wat-, waar-situatie; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eindrijm.

5A	Leerjaar 5, 1e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL= 300 – 600 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit de overige Surinaamse thuishalen en andere vreemde talen. Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties / attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met beginrijm/alliteratie - drama script
5B	Leerjaar 5, 2e kwartaal	ZL= 8 TTL=500 - 750 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties / attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eind- en of beginrijm. - drama script
5C	Leerjaar 5, 3e kwartaal	SL= 8-9 TWT= 700 - 950 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: sprookjes en fabels; - andere eenvoudige versvormen.
6A	Leerjaar 6, 1e kwartaal	ZL= 9 TTL= 900 - 1000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: historisch verhaal, religieus verhaal.

6B	Leerjaar 6, 2e kwartaal	ZL= 9-10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - figuurlijke en letterlijke taal; - spreekwoorden en gezegden. Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de boodschap in het verhaal.
6C	Leerjaar 6, 3e kwartaal	ZL= 10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de schrijver achter het verhaal; - poëzie / liedteksten.
7A	Leerjaar 7 1e kwartaal	SL=10-11 TWT=1000 - 1300 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Vertellen:: - passie; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhalen voor storytelling; - verhaalgenre (auto)biografie.
7B	Leerjaar 7, 2e kwartaal	TTL=1000 – 1450 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: - woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie: - spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - jeugdliteratuur (van bekroonde nationale schrijvers en internationaal bekende schrijvers in het vrije domein.
7C	Leerjaar 7, 3e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - meertalige teksten met codewisseling in de dialogen.

		Vertellen en Boekpresentatie: • spreekbeurt. Theaterlezen: • Meertaligheid Poëzievoordracht: • passie; • articulatie, volume, tempo, intonatie.	Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: • mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: • leesdossier; • verhaalgenre: cartoons.
8A	Leerjaar 8, 1e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen en Voorlezen: • articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: • woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie: • spreekbeurt. Theaterlezen met poppen: • creativiteit; • juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: • woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: • mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: • leesdossier; • verhaalgenre: : fantasy / sciencefiction / griezelverhaal • dramascript voor poppentheater.
8B	Leerjaar 8, 2e kwartaal	TTL=1500- 2000 Vloeiend Lezen / Voorlezen / Theaterlezen: • articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: • woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie: • spreekbeurt. Poëzievoordracht: • passie; • articulatie, volume, tempo, intonatie;	Begrijpend lezen: • woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: • mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: • leesdossier; • verhaalgenres: reizen en avontuur; • Sranan gedichten
8C	Leerjaar 8, 3e kwartaal	Vrij lezen • consolidatie (stil)leesvaardigheden	Leesplezier en uitbreiding woordenschat

LET = gemiddeld aantal lettergrepen per zin.

ZL= gemiddeld aantal woorden per zin.

TTL= Totaal aantal woorden van de tekst.

